

Alte Drucke

**GILB. GENEBRARDI || THEOLOGI PARISIENSIS || DIVINARVM
HEBRAICARVMQVE || LITERARVM PROFESSORIS REGII ||
Chronographiæ Libri quatuor. || PRIORES DVO ...**

Génébrard, Gilbert

Parisiis, 1600

APPENDIX CHRONOLOGIAE IN QVA RERVM OMNIVM MEMORIABILIVM, TOTO
ORBE GEstarum, breui recensione, continuatur historia.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

urn:nbn:de:gbv:ha33-1-150529

APPENDIX

CHRONOLOGIAE

IN QVA RERVM OMNIVM

MEMORABILIVM, TOTO ORBE GE-
starum, breui recensione, continuatur historia.

COLLECTORE,

PETRO VICTORE PALMA CAIETANO,
I. V. D. & Linguarum Orientalium Regio Professore
Lutetiae Parisiorum.

Ad Lectorem Christianum.

ESSE amice Lector, vix aut ne vix quidem satis idoneum reperiās, qui post tantum virum quantus summa & illustri eruditione, ac probitate vitae extitit, sapientissimus Praesul. D. Genebrardus, Aquisgranensis Archiepiscopus Reuerendissimus historiarum serie tam docte, tam ornatè, tam suauiter queat contexere: ac ille abunde praestiterat, nedum qui alterum illius sacri ordinis, columen D. Arnaldum de Pontac, Valatensem Episcopum dignissimum subsequi valeat, in eadem tam vasti operis continuanda mole: & fortassis etiā praestaret, hac ita in medio relinquere, donec tractu temporis plenior, vberior seges se ostenderet ad scribendum: tamen partim quia ex eo anno 1585. in quo isti magni viri desierunt: res omnium maximè memorabiles, toto orbe contigerunt, partim quia post tot bella & strages, videatur saeculum aureum reuerti velle, ea spe scilicet vt sub Clementis. Pontifice S. D. N. Clemente VIII. Pientissimo Christi Dom. Vicario, & D. Petri Apostolorum Principis successore fidelissimo, Iubilaeus Optatissimus Pacis perpetuae, vt bene ominari licet *quò deo* tantum-non hoc ipso anno celebrandus veniat: Inde amicorum hortatu & monitis, etsi meae tenuitatis mihi probè conscius tamen hanc appendicem breuem quidem attexere, tantorum Virorum Chronologiae sum ausus: sed admiratione ingenti diuinorum operum, que toto hoc curriculo acciderunt, dignissimā, vt ab ipso Iubilaeo sacratissimo, deinceps concordibus animis, abiecta procul omni *auaritia* sepositoque liuore, omnes cum vera Catholicae Apostolicae & Romanae fidei, professione, ad aeternam coelestis patriae tranquillitatem aspiremus. Faxit Deus. Interea tu Christiane Lector, hunc quaecumque meum labori boni consule, & frue. Vale.

ODE

TRICOLOS TETRASTROPHOS.

AIETE, Lector Regius, omnibus
 Linguas quòd omneis perlegis exteras,
 Debent virentem Sorores
 Temporibus capiti'que laurum;
 Debent, eburnà quòd citharà modos
 Pangis, suaueis Principis auribus
 Parente Condæo creati,
 Nobilibusque viris amatos;
 Quòd Herculano robore præditus,
 Sanctæque pulsus vi sapientiæ
 Relinquis, & victor Lemani
 Monstra domas furiosâ stagni;
 Quòd & loquaces hæreticum greges
 Scriptum laceffis ponderibus sacris,
 Constanter illorum retundens
 Egide Palladia venenum.
 Debent Sorores Pieriæ tuis
 Lauros virentis addere crinibus;
 Quòd iurè iuris vtriusque
 Actibus attigeris cacumen;
 Cunctis coruscant ut lampada legibus
 Feras, micanti nubila lumine
 Fundens, latentes atque acuto
 Ingenio scopulos resoluens.
 Debent Sorores & strophio comas
 Ornare florum suauerubentium
 Sorbôna Doctorem diserta
 Te vocitare breui quòd optet;
 Debent at illæ non numerabiles
 Tibi corollas, perficias opus
 Quòd inchoatum Genebrardo,
 Vltimum ei & dederis colorem:
 Et debet omnis facta latentia
 Nouisse fastis qui cupiet patrum,
 Per quasque partes huius orbis
 Per mare, perque, solum, per vrbes.

I. PLACET CARDINALITIVS.

Appendix Chronologia.

I

Anni
mundi
5673

HUMAN A.

OLLANDICÆ nauigationes & Ze-
landicæ iussu Principis Aurantij Ducis
Mauritij, & ordinum illarum quibus au-
thoritate post superatum ab Amstere-
dano Hollandiæ ciuitate Rilduymun-
Molchouica ad Nouam Zemblan Pal-
uoniz expertissimo vectore Vvillelmo
Bernardi filio, ubi plus frigoris senserūt
sub gradibus. 73. 74. 75. 76. quàm sub 80. gradibus ubi Gro-
enlandia esse putatur. In qua pullulant gramina & olera nec
non arbuta crescunt & fructificant, cum in noua Zembla
nullum olus aut gramen virescat & sola amphibia animalia
carniuora vt vrsi & vulpes ambo glacialia & pilis candidis
hirca viuunt *Relationes Hollandicæ.*

Isti Argonautæ glaciales dum ad regna Cathay & Sinarū
regiones penetrare contendunt, vt tulit fors, varia pericula
experti sunt cum Phocis Septentrionalibus dimicant
actiter, & singulis suis stationibus insulis & portibus sua no-
mina, & suorum Principum indiderunt. Isti Phocæ sunt equi
marini, Elephantum more germinos dentes longissimos ex-
rictu promittunt, qui loco eboris in magno pretio habentur.
In arena subinde volutantur valde sunt amoris erga suos fœ-
tus tenaces Olaus mag. Nomina sunt Scopulus Nassio-
nienfis insula Villebun, angulus nouæ Zemblæ. Propugnacu-
tij. vrsi & similia. In illo angulo nouæ Zemblæ lapides au-
reos adinuenerunt. Argumento quod etiam frigore metalla
consistunt. *Relationes Hollandicæ Gerardus de Vera.*

Aliunde per Hispanos exploratores meridici adiuuentus
est transitus in Insulas Philippinas & Magnum Chinæ im-
perium quod ad ipsam Tartariam pertinere videtur excepto
interiectu montium, quorum fauces etiam dicuntur valuis
ferreis grandioribus interclusæ. *Hispanica historia China.*

Postquam defunctus est Franciscus valesius, Flandriæ Co-
mes Henricus Rex Franco. & Polonor. Principes sanguinis
primarios Henricum Regem Nauarræ & Ducem vindo-
cimensis, ad quæ Rege defuncto absque liberis lege Galli-
ca Regnum spectaret, necnon Henricum Principem Con-
dæum, gradu proximo se attingentem post Nauarrum Ec-
clesiæ & sibi reconciliare studet. Ideoque ad Regem Na-
uarrum missus est Dux Espernonius, in Bearnium vsque, qui
honorificentissimè ab ipso Nauarro exceptus est. Mense
Iulio, in Regia Palensi Bearnij. Inde Nauarrus. accersit ad se
Condæum, ipse interea componendis rebus in Fuxensi co-
mitatu vacat, eò profectus.

Ibidem in ciuitate Pamiarum à Præsede Bellicuræo Regis
nomine iterum conuentus est, ac multa inter suos delibera-
tione habita de adeundo Rege & toto Pyrenensium Iugo-
ram tractu, restituenda Missa, vnius improba obstinatione
deterritus substitit. Vnde secuta est in regno Galliarum
lūia & exor. *Aduersaria Ministrorum.*

Eodem mēse, Burgundus quidam è comitatu Burgundiæ,
Balthazar serach, postquam multos annos se aduersus iconē
Principis aurantij, eum occidendi animo exercuisset, tan-
dem. 10. die illius mensis, ipsum Principem Bombardulæ
ictu, quā facile sub veste occultabat, interfecit: tribus globu-
lis ferreis inuicem catenula ex aurichalco colligatis. Idque

Gregorio 13. Ponti-
fice.

Redolpho Augusto
Imperatore.

Henrico 3. Francorū
& Polonorum Rege.

Henrico 3. Nauarra
Philippo Hispaniarum
Amurathos Turcarum
Mahometo Tartarorū.

Elizabetha Angliæ,
Maria Scotiæ hæctenus
apud eam captiua dum
Iacobus 6. Mariæ filius
rerum potitur in Scotiæ.

5685

1596

prætextu rerum quarundam grauium, quibus de cum Prin-
cipe sibi agendum famulis iuauerat ipse Burgundus 40.
post die, Consul Delphorum sententiâ morte crudelissima
patrati facinoris luit penas. *Campanus.*

17. Iulij coactus est Magistratus Antuerpianus, verare ne
quis vrbe excederet, cum tota ciuitas tanto more & metu
mortem Principis excepisset, vt omnes aufugerent vitandi
periculi causa. *Idem.*

Sub finem Iulij Nauarrus è Pamiatum ciuitate, ad Nigra-
quites, quod Neracum dicitur reuersus, Ducem Esperno-
nium conuenit, iterum & quamprimum eo dimisso, cum in-
genti beneuolentiæ testimonio, in Montem Albanum pro-
ficiscitur, quod omnium magnatum ex toto Galliarum regno,
qui se protectore, Regis consensu partes Caluuii sectarentur,
conuentum indixerat, vt ibi suis rebus prouiderent.

Ibi toto mense Augusto captatis consilijs inter se, tandem
soluto conuentu quisque in suos fines redierant Princeps
Condæus vicecomes Turonensis Comites Castillionæus &
Lauallensis, & quotquot in aliqua dignatione erant. Non de-
fuit è Delphinatu Lediguerius, qui etiam in reditu, Nauarrij
nomine, Henticum Castillionæum, suo tingendi paruulos
modo, in Montepessulo, magna lætitia omnium suorum ap-
pellauit. *Aduers. Ministror.*

Interea dū viri Principes factionē suam tutari studēt cauēte
præsertim Nauarro ac secū Cōdæo, nequid se inconsultis, aut
etiā cōtra Regni statū Ministri audaces & temerarij molirētur
ipsi pseudo-Ministri secum ipsis graues exercebant inuicē si-
multates ob mulierū ornamenta & earundē se comendi mo-
dum: cui ualentiæ & priuati & publicæ, Cajetanus tunc
pseudo-Minister Regius, etiam è suggestu resistebat acriter.
Et à Vallenli socio aulico, & Campodæo altero defensus
gnauiter facile ardēliones istos lingulacas conuincebat.

Aduers. Minist. Multa alia religionis capita tū inter eos tra-
ducta sunt ibidem authore Cajetano, vt Vallenli, & Cam-
podæus sponæ, alij quidam vi veritatis compulsi, dixerint
Nauarro id apertē ab illis efflagitante priuatis colloquijs,
num posset redire in concordiam: ac professi fuerint se in
miserabili Schismate versari & Beæ etiam Consilio (quod
referēbat Campodæus nuper Geneua Montem Albanum-
appellus) quam primum esse Ecclesiæ Romanæ repeten-
dam vnionem, sublati aliquibus natijs, sic ritus vocant Ec-
clesiæ, quod Nauarri mentem valde tum perculit, vt dixerit
vtilissimum futurum fuisse regno Galliarum, si nemo vn-
quam Hugonotus extitisset. *Aduers. Ministror.*

Franciscus Iordanus Theologus Parisiēsis Trinitatis sacro-
sanctę mysterium contra blasphemias pseudo-Ministri Danęi
doctissimo commentario defendit Parisijs.

Toto anno reliquo Princeps Parmēsis, Gueusæos Flandros
partim recipit partim etiā se dedere cogit, ac tandē magno ag-
gere congelto ipsam Antuerpiam in media Hyeme obsessam
vrget: cū Gueusæis nec milites manu nec duces cōsilijs super-
essent, à quibus animi labascentes sustentarentur. *Campanus.*

Florimundus Raymundus Regis Cōsiliarius in parlamen-
to Burdegalensi, fabulam de Ioanna Papissa validissimis argu-
mentis, & rationibus explodit. *Aduers. Minist.*

Mense Septembri sequēte cum pseudo-Ministro conuen-
tum Nauarrus solueret in Monte Albano, ea ipsa hora circi-
ter tertia pomeridiana, tantum tonitru toto cœlo increpuit,
cū alioqui dies esset serenissima: vt ipse Nauarrus malum
esse omen dixerit, ac se dubitare ne consilia ipsorum Mini-
strum bombardæ illius, ictus tam confragosus perditum ve-
nerit, & quod notandum, fulmen illius tonitru, domum il-
lam in qua tunc erant præsentē Nauarro, tetigit & peruasit è

culmine

Anni
mundi.
5537

5685

Anni
Christi.
1585

1585

Anni mundi
1585
culmine, sine tamen grauiore damno, nec desijt serenitas toto die. *Aduers. Ministror.*

5673. Lanouæus Iunior Telignyus Parmensem obsidionem, vexat & aliquantulum Antuerpianos recreat. Tandem tamen cum decem capitaneis in trajectu captus ad Principem perducitur, non alienus à Patis sorte, cuius id semper fuit proprium, ut in præstantiss. quaque suarum virium demonstratione, semper in Hostium manus deueniret. *Campanus.*

Mense Septembri medio circiter Margarita Valētia Lecto- rates ingressu regio petit, ac cum Nauarro coniuge triduum, gratiose egit, post ad Balneas Caussianas profecta, in Conue- narum finibus, demum Neracum iussu mariti Regis reuer- titur, ubi tota Hyeme commorata est. *Aduers. Ministr.*

Nauarrus vero Pali Regiam primū deinde Montem Marfanum petit, ac Bajonam inuisens à Gubernatore La- hilliea, cum magna totius vrbs latitia excipitur. Deinde Tar- taxium rediens postquam ei castro prouidisset, Occitaniam fere totam, perlustrat, & Ducem Montmorancium in vrbe Castris conuenit. *Ibidem.*

Guilelmus Parryus doctor legum, Anglus cum Lutetiam Parisiorum veniens, fuisset ibidem Ecclesie reconciliatus de- necanda aut tollenda veneno, Elizabetha Regina sua patriæ liberandæ zelo consilium sumit cum Thoma Morgā & Ed- mundo Neuillio Anglis, atque id te- tats in patriam reuer- sus supplicio grauissimo cum alijs affectus fuit. *Anglica Histo- ria. Campan.*

Mense Octobri Orthæsi fiunt doctores Calvinici authore Danæo, in Academia Biarnensi anno superiore instituta, ali- quot studiosi, quod ceteri pseudo-Ministri & inuiderunt & sustulerunt dignitatis omnis, in sua colluie impatientissimi. *Aduers. Ministr.*

Ioānes Basilius Magnus Dux Moschouæ hoc anno mor- tuus est, postquam multa graua & crudelia mala suæ genti, suis liberis, & toti orbi, quantum in se fuit, intulisset : illustri Iudiciorum diuinorum exemplo, quod Principes contem- plari debeant. Cunsilli etiam dū viuo interanea computruerint, ut præ fectore, animam crudelem coactus fuerit exhala- re, magno rugitu furens ac frendens, quamuis horulis dua- bus ante mortem, iusserit filio hæredi vexationem populo remitti, & captiuos nobiles quosdam liberari. *Friedericus eques Polonus.*

Illi successit Theodorus: quamuis Bielsius baro fratris pu- pilli nomine cuius tutor erat Basilio defuncto constitutus, rationes illius disturbare conatus fuerit. Stephani Poloni Regis Legato Leone Sapicusa nonnichil fauente & ipso Stephano ducatus ipsius Dominium ambiente. *Polonica.*

Bascias Osmannus iussu Amurathis Mahometem Tatta- rum capit, & strangulare facit cum duobus filiis. *Campan.*

Inuadendæ Persidis Amurathes cum ipso Osmano con- filiū capit, & proto-viserem eundem creat, semoto ab illa di- gnitate Sciancio. *Relationes Turcica.*

Salomō Sbarouuius in Stephanū Regē Poloniæ cōiuratus vincitur captusque suæ temeritatis penas dat. *Polonica.*

Persis in eo rerum Statu, perturbatur etiam magis à quo- dam Ferato, à quo dux extructæ & omni genere armorum munitæ arces fuerunt, ad resistendum Persæ eò contendenti contra Amurathem, cum essent ibi sui regni propugnacula & aditus. *Campanus.*

5685 Simon Giorgianus cum 4. mille fortibus & expertis mili- tibus egregiè dimicans à Bascia Resuam Caramano interfici- tur. *Relationes Turcica.*

Persa de Emiro magno Taurisij gubernatore supplicium

capitis sumit, quod ferato visus esset fauere & cum Turca consentire. *Idem.*

Gabriel Emus triremem Turcicam in sinum venedicum vi tempestatis coniectam tanquam hostilem capit, Ea vehibat viduam Radamāni Baschiæ Algariani, cum liberis & ingenti supellectile, qua de causa cum Amourathes paratus esset pacis fœdera soluere, à Senatu sapientissimo placatus est, industria & suasu Legati Venetorum vel Consulis, tunc apud Constantinopolim agentis, & de ipso Gabriele abducto ex insula Corcyra capitis supplicium sumptum est, à senatu ut pax conseruari posset. Erat Gabriel Triremium Veneticarum præfectus. *Campanus. Oratio Gaspari Lusitani*

DIVINA.

LEGATI Giaponenses Romam appulerunt, cum literis primum à Rege Bumgenfi, hac inscriptione. *Ad magnum & beatissimum Papam, adoratione dignum, cum sit ille Vicarius Regis cœlorum in terra.* Mentionem facit Regis Fiungæ, sororij & Hieronymi nepotis, necnon Domini Mantij, quem miserat, ad se cum istis regnis deuouendum suæ sanctitati. Alteræ literæ erant Regis Arimæ cum hac inscriptione. *Sit data hac Epistola illi sancto & Magno Domino quem ego adoro tanquam Dei Vicarium,* eodem tenore ac prima, commemorato Domino Michaelo Regis cognato, in eum finem misso. Tertia erat Domini Bartolomæi Principis Omuræ, cuius erat ex sorore nepos Arimæ Rex Protasius, hac inscriptione, *Sublatis manibus offero hæc literas reuerenter sanctissimo Papæ D. N. Vicario summi Dei.* Idem præstât obsequium subscriptiones verò, primæ. *In genua prouolutus ad pedes sanctissimos V. beatitudinis Franciscus Rex de Bugno.* In altera sanctitatis vestra qui in genua procumbit ad pedes suos Dominus Protasius. Tertia eodem Stylo.

Post quarum lectionem, tanta populi frequentia, ut vix purpurati Patres, sedere possent, & adeo vehementi sanctissimum Pontificis exultatione pietatis ergo, ut in Simeonis Prophetæ Canticum eruperit dicens, *Nunc dimitte Domine seruum tuum in pace.*

Deinde P. Mischita Lusitanus à Iesuatorum familia elegantiori oratione, Laudes Pontificis sanctissimi, & sæculi sui felicitatem persecutus cum fidei Catholicæ Romanæ diuinis encomijs cuius Maiestas sese iam, in vltimos orbis fines extenderet, ac obedientiam Sacrosanctæ sedi & summo Pontifici, Regum & populorum nomine pollicetur. Ei respondet iussu Pontificis Antonius Boccapadulis, cum gratulatione suæ sanctitatis erga Reges adeoque populos ipsos, ob veritatis sibi patefactæ sinceram agnitionem ac professionem liberam: deinde post gratias actionem in Diui Petri æde sacra, omnium applausu in Collegium Iesuatorum, quod ipsi optarant honorificentissimè deducti sunt. *Idem Campanus.*

Non multò post ex morbo graui lacere cœpit sanctissimus Pontifex, & tandem animam beatissimam Deo summo spirituum & omnis boni creatori reddidit, magnæ totius Ecclesiæ luctu & bonorum omnium desiderio. *Idem.*

HVMANA.

MENSE Februatio circa finem Philibertus Emanuel Duc Sabaudiz, Nicza soluit in Hispaniam profectus, ut sibi desponsatam Heroïnam, Catharinam Austriacam, Michaelam. Alteram Infantem Hispaniarum vxorem duceret, quod & Martio Mense magna celebritate & Pompa Cæsar-Augustæ Arragonum perfectum est. *Hispanica.*

Tum temporis nonnulli pseudo-Ministri Galliarum inter se

Anni
mundi.

5573

Obiit Sanctissimus Pontifex 10. Aprilis 1585. sepultus est in sua Gregoriana. Creauit 33. Cardinales, fundauit 22. Collegia, per totum orbem, correxit Annum, reduxit Moschonitam. Vacauit sedes 10. diebus.

5585

ter se

Anni
Compt.

1585

1585

Anni
Christi.

1585

Vacante sede.

Henrico 3. Rege Frā-
corum & Polonorum.Henrico 3. Rege Na-
uarræ Duce Vindocinen-
si Primario Principe san-
guinis & Pari.Henrico Borbonio,
Principe Condæo, Prin-
cipe sanguinis & Pari
secundario.Claudio à Lotharingia
Duce supremo Lotharin-
giæ.Nicolao Duce Vau-
demontio. 2. familie.Henrico Duce Guysio
& Carolo Duce Mayē-
nensi Fratribus, ex ter-
tiana Lotharingorū fa-
milia.

1596

Anni mundi. 5673. ter se cōmunicatis Cōsiliis, hoc agebant vt aliqua ratione suæ plebes, se deludi priuatis opinionibus persentirent, ac mis-
sus Caietanus in Occitaniam Prouinciam & Delphinates, vt tacite animos sociorum in eo perduto schismatici offi-
cio exploraret, & ad suos qui se miserant referret, cum aliun-
de Castrenses magnam seditionem in vrbe sua excitassent, propter quædam nobilitatis insignia, adeoque Regia emi-
nentiore loco affixa parietibus, quæ vnus Florius pseudo-
Minister abiecit humi & pedibus calcavit, vnde postea exu-
lare coactus est. *Aduers. Ministr.*

Eodem tempore Lascurri Bearnij in Synodo pseudo Mi-
nistrorum Bearnensium tantum non tota eorum disciplina
reiecta fuit: autoritate cuiusdam ex illorum numero, qui ea
de causa & propter alia quædam, dignus est meliore for-
tuna. Habuit aliquos suæ opinionis sequaces, alios emulos.
Bordenauus est & Martiellius. *Idem.*

H V M A N A.

MAXIMVS mense Martio belli motus in Gallia exci-
tatur, aduersus pseudo-Ministros authoribus Principe Bor-
bonio Cardinale Carolo Regis Nauarræ patruo & alijs, qui
etiam religionis falsæ ergo Nepotem Regē & alterum Prin-
cipem Condæum ex Antonio Rege Nauarræ & Ludouico
Condæo Principe fratribus suis procreatos, contendebat re-
gni hæreditate priuandos, ac se et si presbiterum Cardinali in
in alterutro locum sufficiens iure proprio, vt magis ido-
neum & stirpe regia propinquorem, qui hanc hæreditatem
cerneret. *Ipsius protestationes.*

Aduersus eum pro Rege Nauarræ scripsit iureconsultus
vir doctus. Belloius, Regius Aduocatus, Apologiam Catho-
licam, cum ipse etiam fuerit, semper Catholicus, in qua ius
Nauarræ clarius meridiana luce demonstrauit. Eodem tem-
pore multos sparserunt rumores nonnulli aduersus Guysia-
nos Principes ex Lotharingica familia qui iamdudum in
Gallia, magna autoritate pollent, quod sibi vellent ius illud
regni arrogare, prætextu Domini Cardinalis senis iam fathif-
centis sub ipso vitæ onere: vt pro figmentis haberentur, quæ
de ipsius iure in vulgus emittere diceretur. *Lotharius Bearnensis
edito libello inscripto Antiquisardus.*

Princeps Autantius Mauricius, cum Hollandis & Zellandis
confederatis nauigationē secundā, in fines septentrionis pa-
rant, per Mare Veygatz id est albostratum scilicet glaciæ
molibus volentibus, alias Mare Nassouicum, à Nassouia
familia sic dictum. Et Nouam Zemblam repetunt, Villielmo
patrono & Iacobo Streinstricko primario factore. Septem
scilicet onerarias naues instruunt, duas Amstredami, duas Ze-
landi, duas Euhulæ, vnam Roterodami, cum omni mercium
genere, vt eo prætextu in Regna Cathai & Sinarum pene-
trarent. Præsertim illæ sex primariæ, septima vero liburnica
nuncium referret abs promontorio Talbinio, in Tartariæ
extremo, *Gerardus de Vera Relatione Hollandicæ & Zelandicæ.*

Rex Henricus Christianissimus omnes sibi fidos ad se euo-
cat, cum ægre ferret suum Pacis Edictum, à Cardinali Borbo-
nio & alijs violari, armorum motu, & quia primum in suos
priuatos & familiares domesticos D. D. Espernonium &
Ioyosam iste belli fragor concrepuisset, *Diplomata Regia.*

Ipsi verò Cardinalitij qui se confederatos & proprio vo-
cabulo ligatos dicerent, aperto Marte Cænomāensem agrum,
Neustriam Nortmanniamque percurrunt, passim templa di-
ripientes, & sacra vasa sacrilego contactu contaminantes,
quod illis fuit exitio, & suæ vnionis quam sanctam obtende-
bant maximo vituperio. *Aduersar. Ministr.*

Elizabetha Regina Anglorum, ad Regem Christianissimū quantum potest, detegit Guylianorū ut dicebat fraudes, qui se reos affectati Regni iam dudum ostendissent, & nunc apertē in caput eius essent coniurati, pietatis prætēxtu, ac omni subsidio ei oblato, tam nummorum quam militum monet & orat, ne sibi eā iniuriā fieri patiatur. *Ex ipsius Epistola.*

Henricus Rex in Consilio suorum deliberationem agitat, de euocando in auxilium Rege Nauarro, dum se præsidio satis firmo destitutum videret, sed ei suorum Centumviriū nobilium Capitaneus, D. Richelieu dissuasit, quod religionē fallā vetaretur ne sibi notam inureret. *Aduers. Ministr.*

Nauarrus pro se tuendo, ac omni nota & noxa liberando, protestatur se esse extra culpam. Queritur se damnari indicata causa, paratūque se esse proficetur ad audiendum, si quis meliora docere velit. Regi supplicat, ut tot mala velit auertere sua auctoritate. Nobiles hortatur ad fidelitatis suae officium præstandum Regi quem hostes appetere dolis ac vi. Clerum obtestatur si quid secus accidat, quam ipsis cordi fuerit, non sibi imputandum. Tertium vero ordinem monet, ne temerē se eo bello implicare audeat contra Regem. Denique in omnibus, se vult fore ab omni accusatione inimmunem. *Protestationes & Epistola Regis Nauarra.*

Pseudo-Ministri magnis clamoribus suas concitant plebes aduersus Regem quam vocabant, esse apertam prodicionem. Se fore beatos si in eo bello occumbant, & victoriam ipsis suo more promittunt, interea magnis probris & blasphemijs Ecclesiam Catholicam, ut bellorum & homicidiorum matrem, veluti superstitionum infamantes. *Aduers. Ministr.*

Cardinalis Borbonius ē castro Gaglioni, in Normannia, discedit ad ducem Mayennensem, ut Burgundiae gubernatorem, cum 25. die Martij ibidem, suam protestationem euulgasset de hereticis exterminandis, & Iuuenibus quibusdam immeritis, ab honorum supremo quem obtinebant gradu & fauore apud Regem deiiciendis. Denique ipse met Regē ad officium reuocando, quae postea secunda publicatione correxit. *Aduers. Min. Epist. ligatorum.*

Rex Nauarrus in Germaniam D. Segurium virū illustrem consilij & generis nobilitate conspicuum remittit, ad Principes Germaniae, qui suae essent professionis, adeoque ad imperatorem ipsum, quibus suam querelam exponeret. *Ex legatione ipsa, & literis.*

Catharina soror Nauarra ab ipso Prorex Nauarra & Bearnij, instituitur: ea autem ē Palo regia, in Nauarrenum Castrū secedit, ut tutior esset in ipso Bearnio, & praefectus armorum Sangeniensis Nobilis praecipuus in ea diuione, illi datur à fratre Rege, cui erat ille valde charus. *Acta Bearnij.*

Pöponius Torellus ex inferiore Germania, ad Philippum Regem Catholicum à Principe Parmensi mittitur, ut secum benigne ageret de Castro Placentiae, quod ad illius Principis ditionem pertinere videbatur, quod ipse obtinuit. Et magna totius populi Placentini lætitia, semoto praesidio Hispanico, introductum fuit Italicum eodem die. *Campana.*

Catharina Prorex Nauarra & Bearnij Caietanum tunc ipsius pseudo-Ministrum literis binis, ē Castro Nauarrano euocat ad se, tunc degentem apud Montempeffulum, ibique cum honore exceptum à D. Comite generosissimo Castilionensi gubernatore eiusdem virbis, cum ille Caietanus ē Pedemontio reuertisset, quo se ille contulerat, postquam Prouinciā lustrasset nutu sodalium, ad animos conquirendos, abiecto errore Caluini, si resipiscere vellent. Idque ad Augonium conueniendum, de translatione Auicennae Arabici in latinum sermonem, quem tamen non adeptus est. *Apolo. Caieta. Ad Ministr. Bearnenses.*

Sede vacante.

Sede vacante.

Tumultibus Gallicis
ingentibus ligatorum nomine.

Sede vacante.

5683

Mense

Cronologia.

7

Ann. Christ.	Ann. mundi.	MENSE APRILI.
1585	5673	DIVINA.
SIXTVS 5. De monte alto Pontifice.		Post multam deliberationem Electus est communis omnium suffragio Sixtus 5. Cum esset ille progressus per om- nes omnium dignitatum gradus, Rom. Annales. 24. Aprilis. Camp.
Prius dicebatur frater Felix Perrettus. S. Frā- cisci conventualis.		Et in eo apparet diuinam eluxisse bonitatem, quod magis fuit de recuperanda Gallia sollicitus, quam de alijs, statim postquam ad Gradum illum supremum euectus est. Nam etiam amore Principum Borboniorum Regis Nauarra & Condæ, statim eorumdem reconciliationem ac reditum in Ecclesiam Catholicam, quibus potuit remedijs procurauit Annales Rom. Camp.
Eodem Imperatore.		HUMANA.
Iisdem Regibus & Principibus.		Hic atque illuc Rex Nauarrus circumcursans, omnia sua præsidia firmat, & ad Regem de nouo scribit per Legatum Secretarium, quem etiam ad Ducem Espertonium direxit, ut sibi & Consilijs & autoritate adesset. Acta Nauarra.
		Erant in aula Christianissima, ipsius nomine Challincour- tius nobilis & apertus gerendis rebus, apud Regiam Cathari- nam, cui non erat ingratus. Tunc etiam adfuit Clair-vantius Illustris familie Burgundionum Comitum, & qui multum operæ ipsi Nauarro iam dudum locarat. Acta Nauarra.
		Cum essent res Ordinum in inferiore Germania, minus prosperæ Legationem ad Henticum Christianissimum mite- runt, ut se in Clientes recipere vellent: Eireceptioni nomine Regis Catholici, suus legatus Mendoza restitit, Regē Chri- stianiss. obtestans, ne illis assentiretur. Cui Henricus res- pondit, sibi populorum qui suæ olim ditionis essent, salutem curæ esse debere: quibus iam multoties denegata sit pax à Rege Catholico. Camp.
		DIVINA.
		Veniunt undique ad Sixtum 5. Maximum Ponti- ficem Legati, ut ei fidem ac obedientiam iuramento præstito suorum Principum nomine pollicerentur, quod præ cæteris ab Illustriss. Duce Venetiarum & Magnifica Republica præ- stitum est, missis 4. Insignioribus ac nobilioribus viris Sena- toribus Iacobo Foscarino, Marco Antonio Barbaro, Mari- no Grimano & Leonardo Donato, qui à Sixto magno cum fauore & beneuolentia excepti sunt. Idem.
		HUMANA.
		Tunc temporis Rex Catholicus post celebratas Catha- rinæ Michaelæ Infantis Hispaniarum, cum Duce Sabaudie nuptias, Monconij, habet comitia generalia Aragonum, Va- lentiz & Cataluniz, quod etiam olim Sardinia Corsica & Balears ambæ conueniebant, & ibi suum Infantem Caro- lum Laurentium, ex Austriaca postrema vxore sua, illustratum pro Rege agnoscendum offert, quem sic agnouerunt, & illi obedientiam præstito iuramento promiserunt, quamuis non esset multo maior 8. annis. Hispanica.
1599	5685	Rex Christianiss. Interea apud Syluaneclū Legatos Fladros audiētia sua dignatur, quibus cum bono esse animo iussisset, eos ad Reginam matrem suam Catharinam Medicam re- mittit, & post quedam conuiuia illis præbita illis veniam

suploul

Rrr iij

abeundi, poscētibz re infecta: propter tam magnos motus, *Annus Christi.*
qui vndique in Gallia apparebāt, libere concessit. *Flandrica mundi.*

Historia.
Rex Catholicus cū iussisset suis vicē suam gerētibz Nea-
poli, vt transuectionem frumenti in Hispaniam curarent,
ob defectum segetum eo anno, accidit vt plebs inde occa-
sionem rebellandi arriperet: ac Ioannem Vincentium Stata-
cem, qui electoratus officio fungebatur: cuius est id mune-
ris, vt precium rei frumentarię constituat, impetu facto plebs
ipsa occideret, & tantum non palatium ipsum subiecto
igne concremaret: nisi P. Iesuitę & nobiles quidam pro Du-
ce Maralunensi se opposuissent, cuius erat illud palatium pro-
prium. *Campana Italice.*

Ad eum tumultum sedandum, Prorex Ossuna multos
etiam innoxios morti addixit, specie quadam crudelitatis.
Idem.

Initio anni arserat ignis ē cęlo, qui nullo modo extingui
potuit, quin trirēmen vnā integram & alterā dimidiatā
in cineres redegit. *Idem.*

Toto veris decursu Rex Christianissimus cum Nauarro
placide egit nuntijs sępe vtro citroque missis: dum interea
Cardinalis Borbonius cū Guylianis, ē Diuione Rhemo-
rum profectus, cum Regina matre Catharina Medicea de se
reconciliando, apud Regem ageret diligenter: cui tamen
Rex fere toto vere, obnixē reluctabatur. *Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus interea, se paulatim etiam iussu Regis Chri-
stianissimi accingebat: & ad eum vndique plerique omnes,
tam Nobiles quam plebeij, etiam Catholici magnates con-
fluebant, vt ei suppetas f. rent. *Eadem.*

Sixtus Pontifex hortatu & consilio Domini Fontanę
Architecti nobilissimi, Cęsaris obeliscum in Plateam D. Pe-
tri, ē Vaticanı postico, arte mirabili transtulit. *Campana.*

Rex Christianissimus conabatur continenter pacem in re-
gno confirmare, sed instabant *ligatores* cōföderati Borbonio,
vt Nauarrus & Condęus iudicarentur hostes, adeoque ne si
quidem respiscere vellent, possent admitti, quia relapsi erant
in hęresim & in ea perniciousiter obstinati: Hoc vero Regis
Christianissimi animum perculit, quod p̄cipui totius regni pro-
ceres & Barones, iam de eo inter se apud Ioinuillam, p̄-
dium Guyliani Ducis conuenerant. *Galliarum rerum Com-
mentaria. Campana.*

Animum illius leuabat Elizabetha Anglorum regina, quę
ei omnem opem pollicebatur neque in eo sibi Nauarrus &
Condęus defuerunt, parati vt publicis libellis protestaban-
tur pro rege ipso, tuendę Maiestatis causa & conseruandę
pacis mortem oppetere. *Ex actis Anglicis.*

Pseudo Ministri allaborabant Nauarro & Condęo, vndi-
que totius regni, milites & Duces eis, suis hortatibus sub-
mittentes, cum perpetuis Guylianę familię probis, vt etiam
omnia in hanc occasionem idonea, adhiberent: quoad
Guyliani toti regno inuidiosi maximē redderentur.

Aduers. Ministros.
Guyliani alia ex parte se de tantis criminibus excusare, sua
beneficia & p̄clara in regem & p̄cessores Reges facino-
ra commemorare, se sola religione moueri ad arma capessen-
da pro fide Catholica, nec se appetere regnum etsi ad stirpem
regiam attinerent ab Arnolpho Principe Mosellano, a quo
etiam Reges originem ducerent. *Scripta Guylianorum.*

Sixtus Romę satagit, ne exules quicquamurbationis ad-
ferre possent, eosque noua molientes seuerissime correxit ac
punxit. *Vita Pontificum.*

Tunc Parisiis & alibi in toto regno Galliarum eximii qui-
que concionatores, Stylum in Nauarrum & Condęum

suosque

Sixto 5. Pontifice.

Iisdem Imperatoribus.

Regibus & alijs prin-
cipibus.

5575

5596

Anni
Christi.
1585

Iisdem Imperatoribus.

Regibus & Principi-
bus.Anni
mundi.
5673suosque sequaces seuerissime stringunt & palam è suggestu
facto in eos declamitant. *Acta Parisiorum.*Dux Espemnonius à Guyfianis appetitur, quod Nauarro &
clam & palam prætectu regis fauere videretur. *Scripta Guy-
fianorum.*Dux Parmensis Anuersa potitur, & iubet ab illis templa re-
staurari suis impensis, qui illa destruxerant. *Flandrica Historia.*Quidam motus oriri videbantur in Anglia, quos callide
Elizabetha: fuso quorundam sanguine repressit. *Anglorum
Commentaria.*In Hybernia identidem querelis variis Catholicorum ne-
glectis tandem belli noua seges inde creuit cum Catholici se
premi tyrannicè, & sibi suam conscientie libertatem eripi
conclamatis vasis protestarentur. *Eadem Anglorum comment.**Rossensis. Ligatores.*Cardinalis Borbonii iterum sub finē Aprilis Ioinuillæ Con-
gregati, resoluunt 6. Capita suæ protestationis, quæ regi
presentanda essent 1. de Ecclesia 2. de Nobilitate 3. de populo
4. de publicis officiis 5. de personis priuatis & de vectiga-
libus. 6. de couentu ordinum. Vt hæc omnia ex iure antiquo,
in priorem formam restituerentur. *Acta & Protestationes.*Constantinopoli tunc agebat regis Christi. Legatus no-
bilis quidem Lancofmius Biturigum, qui non ita bene sedu-
lam pro rege suo nauauit operam ac inde infamatus est pri-
mum, quod regi suo minus fideliter inserviret, detectus au-
tem fertur ab Anglo Legato. *Ex delatione Venetorum.*Interea totus orbis conquiescit, dum tot bellis Gallia fu-
renter agitur, nullumque remedium adhibet suis malis, &
quicquid Deus contra iræ suæ signis monstraret, sibi bellum
hoc non placere, tamen vndique tota Gallia, vel minimis
quibusque gratum erat se mutuis vulneribus concidere.
Pestis teterrima quæ tunc fere omnes vrbes & pagos exhau-
sit magna rerum penuria, & denique furentes beluæ ne quic-
quam furores Gallicos restinuerunt, *Deploratio piorum.*Tunc Parisiis florent multi docti & graues viri qui sparsis
plerisque libellis, de hoc dolorum in initio, patriorum malè
admodum ominati sunt. Nec euentus de fuit. *Ipsi libelli.*Quidam doctus vir medicus Parisiensis, de Insula dictus,
postquam diu multis nuntiis, rex Christianissimus à rege
Marocci & Fesse esset ad fœdus ineundum inuitatus eodem
mittitur, ut aliquod cum eo ageret, de impediendis Hispano-
rum conatibus, quorum consilijs tota res hæc belli sacri in
Gallia geri videbatur, sed languidè id negotii a Gallis confi-
liariis actum est. Ipse nihilominus de insula ibi hætenus ab
eo tempore agit, multis beneficiis à rege Fessano Maroccensi
affectus. *Ex ipsius Epistolis ad Duretum & Caietanium, eo nomine
quod ille Caietanus adesset sorori Regiæ.*Florebant tunc ipse Duretus Medicinæ professor regius
cum doctissimo Pietro, eiusdem ordinis & anatomicæ rei pe-
ritissimo.Simul totum Collegium illud sacrum Sorbonæ non desti-
tit suos cursus sacre Theologiæ peragere propter illos mo-
tus.Necnon regii Lectores Franciscus Iordanus & Vignalis
sacre linguæ, Pelerinus Marius Philosophiæ Græcæ, Gullo-
nius Poëtiæ Græcæ. Idem doctissimi & enucleatissimi pro-
fessores, Latinæ verò linguæ orator extemporalis eximius
& veluti natus. Passeratius, cum Federico Morello ornatissi-
mo, Augiensis & aliis in suo officio perseverant. *Acta Gall.*Margarita Valæria regina Nauarræ, Neraco discedit, &
Aginum urbem vicinam contendit, in qua propter bellicos,
motus fuerunt præsidio quorundam suorum & vrbs ipsius.
Aduers. Ministr.

1596

5685

Guyfianus Tullensem ciuitatem Virodunum & alia oppi- *Anni*
da praefidijs munit, & se cum iugenti expeditione militum *mundi.*
ad sacrum illud bellum comparat. Ita enim bellum id sacrum
dictum fuit, ut de sacris disceptaretur. *Guyfian. scripta. Cam.* 5673
pana.

Regina mater Catharina Medicea, nullum non lapidem
mouet cum Lugdunensi Archiepiscopo & Lansacco, nec-
non, Archigrapheo Villaregio ut hoc scandalum de medio
tollatur. *Idem Campana.*

Interea rex consilij inops in tanta rerum perturbatione,
neque ad arma concurrere potest, cum ferè omnes praecipui
Catholici, hanc unionem *Ligam dictam*, probarent, & ei adessent
neque Hugonotos ad se vocare audet. *Acta Gall.*
Campana.

Hinc inde ad regem mulare referuntur. Principes Nauarrus
& Condæus illi se deuouent. *Aduers. Ministros.*

Elizabetha omnia pollicetur. *Ex literis ipsius.*

Principes Germaniae Protestantes negant se defuturos, si
modo illos aduocet, quia Guyfianus sparserant rumorem, de
Calimiro sibi lucrifacito. *Ex literis eorum Germanicis.*

Interioris Germaniae ordines idem pollicentur, Heluetij
spondent se futuros paratos: tamen de suis grandibus impen-
sis, & sibi debitis stipenditis querelam renouant. Nihilomi-
nus Rex Christianissimus, cum prudentissimè sibi ab omni-
bus cauere, & hoc bellum in seipsum directè susceptum
persentisceret substitit & omnia sua consilia maturius exami-
nanda esse decreuit. *Acta Gallia.*

Tunc etiam Dux Mayennensis cum exercitu per Burgun-
diam & Campaniam vagatur.

Dux vero Aumalius, Picardiam percurrit cum 6000. Pi-
cardis militibus.

Dux Guyfianus intentus est consilijs, & suorum animos firmat
literis, & alios ad se allicit, necnon Germanos prouocat in
foedus. *Guyfianorum scripta. Acta Gall. Campa.*

Rex Christianissimus tandem verat quemquam arma capessere.
Hostes Guyfianos iudicat. Fictæ religionis, & praetextus falsi
eos aperte insinuat. *Act. Gallia.*

Elizabetha Anglorum regina nouis literis, subinde apud
regem instat: ne se decipi à fraudulentis patiat, neu semet
suo diademate praetextu religionis spoliari. *Ex literis An-*
glicis.

Pictones primi omnium pro hugonotis arma capessunt,
Regis Nauarræ nomine. *Campana.*

Marancium ab illis capitur, & à D. de Roham Principe
Britannico & Nauarrico eidem gubernator Souffayus prae-
ficitur. *Aduers. Ministro.*

Massilienses nocte 9. Aprilis sese ab Hugonotis liberant
Duce Bonifacio Cabano. *Act. Gall.*

Prorex Prior Galliae Maximus ordinis equitum Meliten-
sium illuc aduolans, liberat Calvinistas captiuatos à Cabano
& ipsum ad tiremes damnat: propter metum *Ligatorum*,
cum Dominum de Vins Ligatorum praecipuum Ducem, ad se
literis datis accersuissent. *Act. Gall.*

Tandem post mensem Maium & Iunium circiter dimi-
diatum, per Reginam matrem facta est pax inter regem
& Guyfianos comprehenso Cardinali Borbonio. His con-
ditionibus, ut omnes illi in gratiam cum Rege redeunt, ar-
ma sua illius ad nutum in Hugonotos conuerterent, ac vnica
tantum esset religio, Catholica Romana in toto regno. Ipsi
autem Hugonoti haberent semestre ad deliberandum, quo
exacto vel abdicarent se sua opinione Calvinica, vel finibus
regni excederent. Ministri autem & alij praecipui illius doctri-
nae fautores, vnico mense contenti essent. Et rex ipse Geneue
prote-

Isdem Pontifice, Im-
peratore.

Regibus & Principi-
bus.

5685

136

prote-

Anni
mundi.

1573

Anni Christi.
1585 protector esse desineret. *Act. Gall.*
Cum multi & varij libelli in utrâque partem spargerentur, Nauarrus interea ex Germania literas accipit, quibus Principes protestantes illi omnem opem pollicentur. *Aduersar. Minist.*

Sub idem tempus calumniosum scripti genus, in Nauarrum prodiit Francofurti, cui statim respondet Bompall. orator ipsius in Segurij comitatu, quo absterfa est omnis calumnia istius labe. *Scripta ipsa.*

Tunc etiam Casimirus Dux, cum administratorem Palatinatus ageret, dum minor adhuc ipsius nepos Comes Palatinus, nihil non præstat operæ & officii, quo ipsi Nauarro suppetias ferat aut ipse etiam veniat, sed partim domestica quadam calamitate terroctus præ pudore, partim ob negotia sui nepotis, detentus subsistit: & Baronem fortissimum Alnensem deligit qui suas vices gereret in exercitu: sed res tota in aliud tempus dilata est. Interea exemplum vltionis memorabile deprobrosi isto iuvene nobili, fuit multa tormentorum & dedecoris iniusti de die in diem protractione. *Ex Germanicis Commentarijs.*

D I V I N A.

SIXTUS Pontifex toto trimestri sua Electione, de promulganda excommunicatione iam lata à suo prædecessore Gregorio. In Nauarrum & Condom deliberat multa cautione, & ad Regem Christianis. de eo scribit. *Italica relationes.*

H Y M A N A.

R E X Christianis. cum vellet mitius cum suis principibus agi, & omnino pacem cuperet sibi reddi, ad Nauarrum mittit Legatos Lenocurtium Episcopum D. de Pugny Rambouilletium, & D. Præsidem Brulardum viros selectissimos, qui suo nomine ipsum Nauarrum, ad fidem Catholicam reducere conarentur. *Acta. Gall.*

Nauarrus sub id tempus Palum reuersus erat, & in Occitaniam cogitabat, cum tandem de Edicto breui, promulgando aduersus Hugonotos literas accipit. *Aduers. Minist.*

Edictum illud mense Iulio tandem promulgatum est ut inter Regem & Guysianos Regina matre intercedente cum Lotharingæ Duce fuerat conuentum mense Maio circa finem. *Act. Gall.*

Tū vero ad arma vndiq; cōcutsum est, & præpropere rex Nauarræ ad Ducē Illustris. ac generosis. Mōmoratiū in occitaniam contendit, ut cum esset ab antiquo stemmate præcipuus totius regni Galliarū Baro Nobilis, & primus omnium Christianus, itemque tantum non Connestabulus, quæ primaria est post regem, quo ad arma autoritas, eumque paratum ad eam iniuriam Guysianorum propulsandam paratissimum offendit, atque in oppido. S. Papoli fœdus ineunt & uterque pro sua parte in eodem tamen fœdere protestationes in lucem emittunt, quibus saluo honore Regis, tyrannicum esse hostium suorum consilium, à rege petit singulatum certamen sibi dari Rex Nauarræ, vel binario, vel ternis, vel quaternis, vel denis, vel denique vicenis, ut sine tot capitum dispendio, lis illa tota diffiniretur. *Ipsius protestationes.*

Queritur vehementer cum sermonis elegantia & venustate, plerisque omnes se iam vidisse aduersum insurgere, ad destruendum neminem hactenus accessisse ad instruendum. Ibidem tamen se paratum esse profiteretur, actutū emendare *ibidem.*

SIXTO Pontifice,
Eodem
Imperatore.
Iisdem
Regibus
& Principibus.

1596

1585

Animosè porro eos esse méritos, affirmat sustinere paratus qui dixerint seipsum Nauarrum quicquā in regis aut Regni Galliarum perniciē fuisse molitū, aut tātum cogitasse. *Ibidem.*

Ea res mentem animūque regis perculit Christianissimū, cū sciret à Rege Nauarro, ipsi esse oblata 200000. Coronatorum à Rege Philippo Hispaniarum, ut à suis partibus stare vellet, ea lege ne quicquam molestiæ ipsi religionis suæ, ergo quamuis falsæ, exhiberetur, imo ut regno Vasconico in Nauatrici compensationem potiretur. *Advers. Ministro.*

Contra autem ferebatur ore omnium, bellum hoc sacrum ab Hispano Rege moueri contra Regem Christianissimum, in vindictam belli Flandrici, quod Franciscus valæsius frater Regis, in Flandria gesserat & ob id plerosque magnates Galliarum Legatos esse Hispani Regis stipendiarios. Et apertè minatus erat Philippus, Henrico sororio, se Leonis in modum illi resistere velle, quæcum esset vulpino more aggressus.

Ex literis & Legationibus.

Circa id tempus Lugdunum penè in manus Philippi prodicione quorūdam deuenit, quæ causā fuit ut illæ minæ belli Leonis in vulgus emanarent. *Act. Gall.*

Bataui Argonautæ de quibus supra 2. Iulij soluentes Texela quod erat indictus omnium conuentus Nordvvegiam præteruehantur in hyperboreos vsque. Vbi nil amplius offendunt quàm cæte grandia mediis in fluctibus sopita quæ tamē strepitu nauium expectata pauoreque consternata, se in Imum pelagus demergerent. *Hollandicæ relationes.*

In Holandia motus bellici religionis ergo renouantur, cū se male tractati Catholici sufferre nolunt Comite Tyronio Principe autocratore, authore & consultore. *Ex literis ad Papam Sixtum.*

Elizabetha Regina Anglorum, queritur apud Regē Christianiss. quod suo neglecto fœdere & consilio, cum propriis suis hostibus consentiret in Principum sui sanguinis & subditorum suorum perniciem, eique prædicit in fœlicem exitum. *Et literis ad Regem.*

Reginæ matri eadem exprobrat Edicti superioris rupturam, & in omnibus ostendit se non debuisse negligi neque sua consilia despici. *Ex literis eadem.*

Ad Catharinam Protegem Nauarri sororem, eadem scribit & bono animo esse iubet. *Ibidem.*

Nauarrum ipsum & Condẽm hortatur, ne animum despondeant, sed contra eant audentiores, se illis non defuturam. *Ex literis.*

Pictones urbem suam variè agitatam demum deferunt in manibus & potestate buleuterij, quæ est ciuica domus, cum Episcopi ipsius autoritate & consilio natione Burgundi ex familia nobilissima Sanbellinorum, idque religionis causa tuendæ. *Acta Gall.*

Illis etiam adfuit Gubernator Boyssequini vir ei gubernandæ assuetus, cum ipsius genero vicecomite guerchiano, Is Guyssanis adhærebat de rege male contentum, quod alterum suo loco, in Magistrum Apodyterij regij constituisset, quæ est non exigua aulæ dignitas. *Ibidem.*

Potior Magistratum pars Niorthum secedit ubi ius dicūt inuidiosè inuicem suis popularibus, dum alij alios prohibent. *Ibidem.*

Legati Regis Christianiss. supra memorati ipsum Nauarr. adeunt, & apud Nigraquites offendūt quicū multa habita deliberatione, de se conuertendo ad fidem Catholicam, & præsidij Regi reddendis necnon de auxiliariis copiis quæ ipsi Nauarro iam iam aduentare dicebantur: ipso Nauarro ad hæc omnia renuente, re infecta ipsi Legati ad Regem reuertuntur. *Gall. Act. Advers. Minist. Campan.*

Anni
mundi.

5673

5685

Inter

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

Inter ipsos Legatos erat Parisiensis decurio, sancti Seueri-
ni Curatus, Præuotio, vir magnæ eruditionis & singulari pie-
tate præditus: qui cum Nauarro egit iterum ad montem Mar-
sanium, neque præterea quicquam ab illo obtinuit. *Aduers.*
Ministror.

Nihilominus Rex Christianis, conuocatis ad se omnibus
supremæ notæ Præsidibus & consiliariis, necnon Præfecto
urbis Parisiensis, ad illos luculentissimam orationem habuit
qua, & edicti rigorem excusaret, & simul se ad id necessitate
compulsam affirmaret: cum nulla alia remedia superessent.

Acta Gall.

Germani & Heluetij in his tumultibus, partim attoniti
substituerunt: partim verò etiam multis modis, se inuicem ad
iniandos Gallos confederatos incitarunt, nullo tamen pro-
fectu in tanta perturbatione. *Aduers. Ministror.*

Rex Christianis, cum videret ingentem Parisiensium mul-
titudinem ex Edicto discedere, fleuisse dicitur, ac Matri suæ
dixisse fertur, si mentem meam scirent! quia inuitus in Edi-
ctum illud inductus fuerat. *Ex literis ipsius ad priuatos.*

Præter omnes Marefcalcus D. Matignonius Burdegala
cauet, ne quid contra Regis obsequium accidat. *Acta Gall.*

Sic suus Hæres Comes Torignius apud Alençonios
exemplo paterno, quorundam Hugonotorum temeritatem
cohibet: & de aliquibus sumptum fuit supplicium: exustaque
biblia Caluinica ingenti numero. *Ibidem.*

Burdegale Iesuitæ P. P. Formulam abiurationis instituunt,
quæ esset Hugonotis proponenda. Et quæ autoritate Ar-
chiepiscopi Burdegalenfis, qui titulo Primatis gaudet semel
probata, per totum Regnum Galliarum erga illos obseruata
fuit. *Aduers. Ministror.*

Aduersus eam abiurationem scribunt, Ministri quos vo-
cant, sed nomen suum reticent. Ea farrago cum tribueretur
omnium consensu pseudo-Ministro Campodeo ille negauit.
Alij Duplessio cuidam, nobili summæ apud Nauarrum au-
thoritatis referebant, sed non videbatur modus scribendi
conuenire, quamuis ille partes agere gestiat pseudo-Ministri,
illis tamen valde infensus, ut ipsi eum suspectum & exolum
habent. *Aduers. Ministror. Acta Synodorum Beaynensium.*

Princeps Lotharingus Mercæurius à Britannia, Pictonas
inuadit, sed à Condzo facili negotio repulsus, è suburbio
Fontenaij oppidi celeberrimi, propter Emporium totius re-
gni frequentissimum. Suburbium illud vulgo (*les Loges*)
dictum quasi tuguria Latine dicas. *Acta Gall.*

Inde progreditur Princeps sanguinis Regij Condzeus, ad
insulas Xantonum, & Sanctum Ioannem ab Angulo, &
Subizam pagos per opportunos suis rebus recuperat primo
accessu. *Idem.*

Nauarrus interea redit Nauarrenium, oppidum munitissi-
mum & arcem Bearnij, ubi erat soror sua Princeps Illustrissima
Prorex. Inde communicatis cum Præfecto suo Sangenzio
consiliis, Orthæzio duas maioris ponderis Bombardas aue-
hit bubus, ad montem Marsanium usque, & ex eo monte, in
Lectorates tra ducit animo semper alacri, & plane indomi-
to. *Aduers. Ministror.*

Paulo antè Tonninis, vrbe cula 3. oppidis inuicem anne-
xis constans, lato flumine in iugis decliuibus sita, ab ipso Na-
uarro fuerat cohortibus aliquot hostium liberata, ipse rex
Nauarrus milites illos dimittit liberos, qui non restitissent:
Duces verò profligat ne vno quidem excepto. *Aduers.*
Ministror.

Illa strages tantum Agino vicino, incussit terrorem, ut
Margarita Valæsia regis Nauarri vxor, non satis sibi tuta vi-
deretur: & de discessu deliberaret, ut postea discessit. *Ibidem.*

1586

5685

Tandem cum vndique omnia flagrarent bello, instantibus regis consiliariis, conuentum cum Nauarro, ut ipse cum regina matre veniret in colloquiū, hac conditione, ut omnes copiae ultra Ligerim Amonem re dirent, neque ipse Nauarrus à suis auxiliariis copiis è germania inducendis desisteret.

Acta Gall.

Condæus Hierios, passum ut vocant, molestum Bronagio, vbi erat S. Lucas illustris baro & loci illius gubernator, magno rerum successu occupat, & Bronagium portum famosissimum expugnare parat. *Campana.*

Rex Hispanus interea pragmaticam de titulis honorum, in ratione scribendi Epistolas familiares instituit, necnon de nobilium insignibus & stemmatis, adeoque de re vestiaria.

Hispanica relationes.

Cum esset in angustias redactus S. Lucas & Beaumontius captus, & Tibertus capitaneus interfectus & iam illi deficeret annona. Condæus accepto nuncio de Andium Castro, pro sua parte capto illuc cogitat transferre omnes suas copias, & dum illa duo amplectitur, utroque priuatur.

Acta Gall. Aduers. Ministror.

Reuera captum illud Castrum fuerat, factiue nobilis ac illustris viri D. de Aloth. astu tamen & prodicione Capitanei fraximi, qui cum Armicum Græcum Capitaneum illius castri Præsidem adisset intro amicitiae nomine, illum hostiliter interemit ac proditoriè, quod factum Deus minime probare voluit Nam Alotius in vrbe captus & interfectus est, & alij miserè perierunt. *Ibidem Campana.*

DIVINA.

Post multam deliberationem Sixtus Pontifex, cum videret opus esse extremo remedio aduersus Nauarrum & Condæum, illorum excommunicationem mense Septembris promulgar, & relapsos iudicat. *Campana.*

HVMANA.

Hac occasione rex Christianiss. habito Cōsilio Edictū semestre Iulio datum, quo iubebantur Calvinistæ regno excedere, aut Calvinismum abiurare ad vnius mensis spatium reuocat: & Ducem Mayennensem bello Vasconico aut Aquitanico contra ipsum Nauarrum præficit. *Acta Gall.*

Aduersus hæc omnia se tueretur fortiter Nauarrus & cum ipso Condæus publicis scriptis, quibus se minime Hæreticos ex ipsa vsitata definitione hæretici, contendit, sed ita à teneris educatos, & quod misse interfuerint alias, id a se iussu Regis Caroli factum, ac metu qui in constantissimum virum cadere potuisset, rebus tunc omnino pro se & suis, ad extremam calamitatem reductis, post cladem Parisiensem, S. Bartholomæi. Profiteretur tamen se non respuere, doctrinam meliorem si quis cum illo de ea velit agere ac obiter ipsum Pontificem sui officij commonefacit. *Ex Apologia ipsius.*

Flandri non minus tumultuantur, cum partim *Nuus* opidum celebre & diues opum ab Gueusis diripitur: sacræque & profana impiè ab illis miscentur. *Campana.*

Et si inter arma leges silerent, tamen D. Brissonius Præses Curiae Parlamenti Parisiis iureconsultus grauissimus & omnium rerum callentissimus studia sua diligenter promouet, magno totius rei literariæ profectu, & in dies vberitimos fructus edit. *Ipsius Commentaria.*

Idem præstat D. Chopinus aduocatus & consultator prudentissimus, grauiæque sua opera in lucem emittit.

Martinus Schenruch, & Nuenari comes rebelles fiunt

aduersus

Anni
mundi.

5673

Anno
Christi.
1595

1596

Anni
Christi.
1585

Anni mundi
5673 aduersus Regem Catholicum, qua occasione Gueulzorum Antuerpianorum res Philippus de Marix Comes S. Aldegondæ conatur instaurare, sed cum Induciz Hannonicæ & Attebatum copias Parmensis augerent, per Tassium ad Terrembergam ipsos Gueulseos profligat, & Comitem Nuenaarum fugat. *Campana.*

Iunius In Germania Ioannes Cluensis ducis filius se Monasteriensis Episcopatu abducit, & Iacobam Marchionis, Iacobi Badensis filiam accipit in uxorem, mense Iunio, & factus Episcopus Ernestus Bauarus. *Idem.*

Eandem lætitiā exhibuere suis nuptiæ Illustrissimæ Dorotheæ Augusti Saxonis Electoris filię, Errico Brumfui-
censi Duci & Luneburgensi magna utrobique Principum frequentia, adeoque Imperatoris & Regis Catholici per suos legatos interuentu. *Idem.*

Bataurorum Classis à Marchione Roubaysio in fugam acta est, & tunc dux de Terlona prætextu consilij capiundi ab ordinibus vocatus, apud Fleissingam ibidem capitur cum multis fuz factionis capitaneis, quod cum Parmensi habere commercium existimaretur *Relationes Hollandicæ.*

Bataui ignibus quibusdam ita certant medio in mari, instructis eo artificio catascopiis, ut facile totū mare incendere posse viderentur. Hoc genus tormentorum missilium Antuerpiæ inuentum est & per 8. menses continuos affabre factum. Eo Nobiles & cordati militiæ duo Principes Matchio Roubaysius & Robles Billyus perierunt magno Principis Parmensis desiderio. Ei malo postea quidam Capitaneus Anglus remedium adinuenit, qui magnis donis à Parmensi affectus est. *Campana.*

Imperator Rodolphus cum fratre Ernesto & Ferdinando Patruo Archiducibus, necnon Guilielmus Bauarus die festo Ascensionis dominicæ hoc anno, magna pompa velleris aurei insignia ad ipsos à Philippo Hispaniarum Rege transmissa, sibi induerunt. *Germanica.*

Idem etiam præstitit dux Parmensis, recepta Antuerpia. *Flandrica.*

Dux Mayennensis repulsum Principem Condæū, ex Andium Castro, & vagantem ultra Ligerim quo se contulerat, actiter persequitur: ut ipse mare conscendere fuerit coactus, de eoque rumor sparsus est, quod in Angliam se receperit, quod falsum eius brevis reditus Rupellam demonstrauit.

Aduers. Ministror.

Mareschalcus Matignonius frustra Taillaburgum, Castrum obsidet in Agroxantonum. *Alta Gall.*

In Persia bacias Osmanus, Erstro profectus quæ ciuitas est Persidis, in Taurisiorum arcem contendens ab Emir Hanze primogenito Sofi ipsius profligatus est, qui cum 10000. Persis 7000. Turcos delet ad internecionem, inter quos fuit haly beyus Græciæ, Et cum redintegrato prælio ad multam usque noctem, Bascias Sinan Cicalæ filius & Mahemetus Bascias di Caraemit, tamen potior fuit Persarum conditio.

Turcicæ relationes, Campana. Idque Augusti principio.

Dux Mayennensis in Petragorios iter instituit Castrum, Montigniæ obsessum diu tandem capit, & quibusdam Hugonotis concedit conscientie libertatem. *Aduers. Ministror.*

Anni mundi
5685 Mareschalcus Matignoni⁹ Taillaburgo recedit in Prouinciam Burdegalem, & Castrum quoddam vicinum cuius erat Dominus, Capitaneus. Famosissimus Calvinista Fauazius, dictum propriè Castets. obsidet, sed superueniente Duce Mayennensi eius nomine deditur à Fauazzio absente: ut non careret magna suspitione apud suos. *Aduers. Minist.*

Rex Christianissimus magna instantia Cardinalem Bor-

1586

5685

bonium nomine Cleri vrget, ad expendenda singulis mensibus quater centena aureorum millia, Ingentem etiam auri summam à Parisiensium præfecto exposcit, ut prius de iis ad eos, orationem grauissimam habuerit: quando quidem ipsis authoribus, ad arma se inuito reditum fuerat. *Acta Gall.*

Ut inde exercitus sustentarentur.

Mayennensis & Matignonus inuidis oculis, se mutuò in vrbe Burdegala obseruant: & dum vterque de altero sibi cauere, alterno metu, ambo relicta vrbe in Castra proficiscuntur. Non sine magnis tamen querelis, præsertim quòd detectus esset qui vitæ Mareschalci insidiaretur, quidam in mediis Castris interceptus, cuius libera confessione res patefacta est, laqueo luit poenas. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Oppidum Sanctæ Basilæ obsidet, Mayennensis Nauarro se apud S. Fidei urbem vicinam tuente: & illud deditione capit. Qui dediderat Nauarrum adiens ab illo carceribus mæcipatur, quod mollius se defendisset. *Aduers. Minist.*

Lues valida exercitus pessimè habet, ac præsertim Castillionum oppidum ad Mayennensem iure vxorio pertinens, ut ferè illud omnes deseruerint. *Eadem.*

Submissi duo exploratores à Mayennensi ad Nauarrum, morte multantur. *Eadem.*

Mayennensis Monsegurium obsidet, capit, & fide à militibus suis violata, subinde Castillionum suum post multam obsidionem recipit. *Act. Gall.*

Nauarrus tota Hyeme se in Aquitania continet ipsi Mayennensi, tum per se tum vicecomitis Turænsis ductu semper incumbens, nil ferè auderet aggredi. *Aduers. Minist.*

Taurisium Persarum metropolis ab Osmano capta diripitur, sed vice versa, ipse Osmanus postquam ter quaterque totus suus exercitus profligatus est à Persis: tandem moritur præcipuis totius exercitus desideratis Bascia Trapezuncio & 6. Sangiachis, at Scenderobeyo Græciæ Amurathe Caramanix, Mustapha sangiacheo Bursiæ captiuus, adeoque ipsa Taurisio relicta Persis, quam denuo instaurarunt. *Turcica relationes.*

Romæ quiddam memorabile accidit mense Nouembri scilicet cum duo rei ad supplicium traherentur, & instaret vxor vnus quædam & alterius mater, cum essent pater & filius ut causa melius cognita supplicium eo usque saltem differrentur: cum Senator nil lachrymis moueretur, ipsa se cum altero filio de fenestra dedit præcipitem. Ipse autem pater cum filio diu disceptans, ut prius moreretur, sustinuit filium prius ex hac vita substrahi, quam ut bis filius uti ille aiebat, alterno supplicio torqueretur. *Campana.*

Hoc etiam accidit ut tunc Paulus Iordanus Vrsinus, sponte exulans Sixti Pontificis metu, vitam cum morte commutaret, quod ob viri præstantiam & generis nobilitatem Roma vniuersa egerimè tulit: metuebat porro ob quoddam stupri genus, ante à se admissum, aut de quo saltem in ius vocaretur. *Idem.*

Nocte vna facili negotio, quod mensibus aliquot quassauerat Castillionum suum Dux Mayennensis, per Turénium vicecomitem, militis vnus astu, sine cæde & sanguine recipitur, in partes Nauarri, quo mœrore tactus Mayennensis, ut ferebatur in lecto decubuit. *Aduers. Minist.*

Cicala Bascias incumbit iuuandis Teflis, quod oppidum propugnaculi in Persidem vicem pro Turcis habens, muniri necesse fuit, Osmani Basciæ mortui dissimulato interitu. Et quia Daüth Chan ingentem opem tulit, factus est Bascias de Marras, itemque Maxuth Chan quia fidelem operam deducendo exercitui Turcico præstiterat, factus Bascias Aleppensis. *Turcica Relationes.*

Quidam

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
Christi.
1585

1596

Anni
Christi.
1585

Anni mundi
5673 Quidam pseudo-Minister Mouronius, cum vellet se semel erroribus liberare, Ecclesie est reconciliatus, & sine strepitu à Bearnenſi agro se protipuit, nec ullus amplius inter Ministros quicquam est ausus, proferre in medium de suis commentis, ut hæresis ipsa iam moribunda cerneretur palam.

Aduersaria Ministror.

Cajetanus apud sororem Nauarriagens, multis egit cum quibusdam magnatibus viris, ut sacrum Missæ Bearnenſibus restitueretur, ac palam in conuentu ordinum, præſente celsitudine Proregis Principissæ, pro Ecclesia Catholica orauit. *Aduers. Minist.*

Hæ autem erant ipsius rationes, non minus æquum fore, ut Catholici Bearnenſes suis sacris fruereſentur, atque id Rex ipse Nauarrus pro se & Gallis erga Regem Christianis. contenderet. Et eam esse causam, cur tot probra committerentur, & Diabolus ipse tam multos ad sortilegia transferret: nimirum quod nequibant se à malo dæmone liberare, cum nil haberent præsidij, à parte Angelorum, quod in eo est, ut nos ipsis commendemus post cultum Dei. *Ibidem.*

Genevæ magna tum exorta est contentio, qua scilicet Rotanius pseudo-Minister publicè sustineret, omnes Caluinistas in schismate versari: quæ secuti sunt Perrottus Bertramus & alij, atque ob id ipse Rotanius ex vrbe iussus est excedere, sed honesto prætextu, ut suas rationes iure vxorio sibi debitas, à Rege Christianis. exigeret. *Ibidem.*

Cum Amurathes filiam quandam suam, Illyrio Basciæ Hibramo: locare vellet, in Ægyptum eum misit, ut ibi de Bascia Hassam Eunuchus supplicium sumeret: & omnia sua bona sibi vindicaret nutu Amurathis, sed Eunuchus cum graciosus Sultanz esset, clam se Constantinopolim fuga trātulit, atque ibi spoliatus bonis & opibus vitam agere impetravit. *Turcica Relationes.*

In Anglia apud Oxoniensem Academiam quidam Baro Gallus, & alter Anglus pseudo-Ministris suis negotium, facessunt circa liberum arbitriū iustificationem ex operibus & aliis fidei apicibus: & Ecclesie doctrinam reuehant. *Historia Anglica & aduersaria Ministr.*

Margarita Valæſia Nauarri vxor, maturè Agino discedit, cum ad illam mense Nouembri occupandam diceretur Mareschalcus Matignonius aduentare, & in Hufsonium Castrum vræditissimum in Atuernis montibus, ita munitis. nutu Regis Christianis. sese transfert, sub præsidio Marchionis Canilliaci. *Alta Gall.*

Plurique ex nobilitate Vasconica, discedunt à Nauarro, & Mareschalco primū adherent: deinde inter se satagunt suas quisque partes tueri. In iis fuit Castelnouuius Marmandæ, & Lusanius Blayæ, Moulucius, Montespianus, & alij permulti. *Aduers. Ministr.*

DIVINA.

T V N C Primū cœpit nomen eximium celebrari P. Doctis. Bellarmini nunc Cardinalis meritissimi, & suum egregiū & omni laude dignū de Controuersis Religionis opus, in pretio habetur, & permultos cogit Ecclesiam Romanam, vi veritatis confiteri. Contra eum ne hiscere quidem ausi sunt Hugonoti. *Libri ipsius.*

Idem genus scripti tractat de Valentia Doctis. & profundissime, scholisque conuenientissimè. Vnus Anglus miserabiliter primam partem P. Bellarmini attingere ausus est, ut maius in se dedecus admitteret scilicet Vvitakerus, cui obnixè responderet Stapletonus Duacensis Theologus cordatissimus: qui etiā multa scripta quotidie in lucem emittit. *Ipsius scripta.*

Parisiis non defuerunt publicæ Lectiones Theologicae à Vallenfi Monthelonio Boucherio & aliis continuatæ, in medijs etiam armorum strepitibus. *Act. Gall.*

Anni
mundi.

5673

H V M A N A.

PICTAVII Sammarthanus Regius quæstor Doctiss. scribere non desuit, Poetica arte Illustris.

Nauarrensis multa Pseudo-Ministri in Caietanum moluntur, de quibus semper victoriam reportauit: vt tantum non suaderet Catharinæ Proregi Catholicam fieri. *Aduers. Ministros.*

Geneuæ erant nobiliss. Beauuoysius, Lanaud, fortissimi. Lanoueus è diuturna captiuitate Hispanica liber factus fauore & gratia Lotharingi ducis Illustris. qui non parum Pseudo-Ministris suspecti videbantur. *Gall.*

Cum non possent pseudo-Ministri Catholicis facere satis: de iustificatione rogarunt Beza & alij Geneuenses, Alberiū doctiss. virum medicum, tunc Lausanæ, Philosophum professorem vt ea de re tractatum in se susciperet ex verbo Dei, seruatis regulis Logices Aristotelex. Is diu multumque versans Epistolam ad Rom. tandem pro Ecclesia Rom. conclusit, quod ægre ferens, Beza vetat id euulgari. Lausanenses contra euulgant. Ipse Alberius & Bertramus & Lebæuf Minister coguntur palinodiam canere, aut mori, Bertramus è Caluino petiuit viam saluationis, qui ait opera, esse etiam media & causas secundas iustificationis adipiscendæ. Præ alijs ita euasit, & ipsi secum eandem defensionem opposuerunt.

Acta Senatus Bernensis.

Gallj celtæ in Palatinatum concedunt, vbi illis morari licet, ea lege vt cum Casimiro nobiles quique potando certent, & suum picæ instar, poculum aureū exhauriant, Princeps Parue petre illis urbem condit. *Aduers. Minist.*

Alij vero Normanni in insulas abeunt, & in Angliam vsque ac Scotiam vt illis ferebat animus. *Ibidem.*

Alij denique Sedanum arcem opinione omnium inexpugnabilem, sub ditione & tutela Illustris. Principis Borbonicæ, tunc vidue, quæ Calvinismum amplexa fuerat. *Ibidem.*

Hassan Eunuchus Syriam & Egyptum diripit, vexationibus, & Drusorum gentem à Gallis Bilonæis oriundam omni genere opum & gazatum spoliatur Emirum s. discordiâ inter se, vt duo contra 3, alios starent, sicque redux, præda innumerabili Constantinopolim, Sultanae filiam demeretur folium aureum gemmis & adamantibus interstinctum dat dono Sultano ipsi, cum Giraffa viua: Elephantis & alijs: veluti Crocodilis duobus immensæ magnitudinis, sed ipsæ mortuis. *Turcicæ relationes. Campana.*

Astrologiæ principes Germani deditissimi existunt Lugdunimagnus habetur Astrologus Iunctinus excellentissimus.

In Gallia doctissimus Scaliger floret, liber de temporum emendatione ostendit eum callere linguas exteras, Manduca olim pseudo-Minister Mathematicus.

Noua è China referuntur per duos P. P. Iesuitas Michaelem Rogerium, ac Antonium Almeida, qui illuc transientes in quadam naui, quæ ad affinem Gubernatoris Xauquimi pertinebat, honorificentissimè excepti sunt, & cum admiratione: sed nihil tum in eo regno præstare potuerunt religionis ergo. *Relationes Iesuitarum. Libellus ipse de China.*

Contendunt tamen Franciscani, ex ipso libello, duos Franciscanos primos omnium in partem regni Chinæ, quæ dicitur Canton sua lingua, ex Philippinis peruenisse. Lusitani aliunde, sibi eum honorem vendicant. Atque ita exactus fuit 1585. annus in orbe vniuerso.

5685

A N-

ANNVS M.D. LXXXVI.

Anni
Christi

1585

Sixto Pontifice
Rodolpho Imperatore.Henrico Rege Fran-
ciae.Henrico Rege Na-
uarræPhilippo Rege Hispa-
niæ.Iisdemque alijs Regi-
bus Ducibus & Princi-
pibus.Anni
mundi.

5673

Mareschalcus Matignonus Burdegalam se recipit, ubi se-
tuetur ab insidiis quorundam & P. Iesuitas paulo actiores,
excedere vrbe iubet, saluis suis pignoribus. *Act. Gallie.*

Dux Mayennensis dissimulato more totus in Nauar-
rum intentus erat, ut eum caperet: huc atque illuc, patuo co-
mitatu circum-cursantem, ut inde sua præsidia firmaret.

Aduers. Ministror.

Tunc Parisiis duæ puellæ, cum nollent Caluinismum ab-
iurare, flammis exultæ sunt: quod aiunt Generosissimū Du-
cem Guyssianum, doluisse. *Acta Gallie.*

Circa finem Ianuarij Margarita Austriaca Princeps sele-
ctissima, moritur, Ea Duci Octauio Farnesio Parmensi nupse-
rat, ei que præstantissimum Heredem Alexandrum Heroem
incomparabilem pepererat. Idque Orthonæ cum aeris Adria-
tici intemperiem non posset sustinere *Campana.*

Rex Christianiss. cum magnis sumptibus, nil proficere
Mayennensem in Aquitania cerneret, ipsum reuocat Februa-
rio. *Acta Gall.*

Nauarrus in Bearnium excurrit eo prætextu, cum etiam
multa niue, vix itinera teneri possent, ac ob id latere se May-
ennensem putaret. *Aduers. Ministror.*

Tolosæ sub auspicijs Mareschalci Loyolæ, transierat in partes
Guyssianorum, nunc vero facta pace inter Regem & Guyssia-
nos, Edicti rigorem vix acerrime. *Act. Gall.*

Mayennensis detecto Nauarri itinere in Bearnium illi vias
præcludere parat, parumque absuit quin Nauarrus in flumi-
nis transitu ad Caumontium caperetur: cum media nocte
profectus, solus ipse cum ductore nobili, diuerticulorum so-
lertissimo indagatore, saluus ad S. fidei præsidium peruenit
cum totus Mayennensis exercitus, in procinctu viarum sta-
ret per medias niues, magna Mayennensis indignatione, qui
de nobilitate valde quæreretur, quasi faueret Nauarro im-
pensius. *Aduers. Minist.*

Sixtus Pontifex ornamentis vrbis renouandis vacat, ut no-
ua quodammodo Roma videretur, obeliscum transfert Cæ-
sareum miro artificio: nouum ætæratum instituit, & in medijs
ruderibus ingētes Thesaurus reperit monetis antiquis Impe-
ratorum. *Campana.*

Mayennensis redit ad Regem Christianissimum ubi malè
acceptus, causas scripto vulgat quibus sibi expeditio Aqi-
tanica non successerit: nobilitatem illam ea de re grauer ac-
cusans. *Act. Gall.*

Fertur inter fratres Ducem Guyssianum, & Mayennensem,
grauissimam exortam fuisse contentionem, eoque exarsisse
vsque ut strictis gladijs inter se concurrerent, sed iura sangui-
nis mutari non potuerunt in tantis principibus, & falsum esse
puto. *Aduers. Minist.*

D I V I N A.

SIXTUS Pontifex mortuis Cardinalibus Boncōpagno,
& Cælio, alios 8. creauit Hieronimum Rogetam Tauri-
nensem, Hieronymum Bernierum Corregium Antonma-
riam Gallum Oūmensē, Hieronymum Matthæum & Al-
canium Columnam Romanos, Benedictum Iustinianum
Ianuensē, fratrem Constantium Sarnanum, & Philippum
Lenoncurtium Gallum. *Vita Pontificum. Campana.*

H V M A N A.

NASCITVR Nicæ primogenitus Sabaudie Ducis &
Donnæ Michaëlæ Infantis Hispaniæ, quem aiunt matrem

b iij

1586

5685

appellasse nascentem regem Siciliae, quod illi apud Patrem, non paruum confluxit inuidiam. *Sabaudiae Historia.*

Rex Poloniae moritur, eoque missus Annibal Capuanus Archiepiscopus Neapolitanus, iam Nuncius designatus ut ei regno prouideret: ne quid accideret in electione futura, contra fidem. *Campana.*

Dux Ioyosae Romam petierat, ut Sanctissimi Patris Sixti pedes exoscularetur: ut eum in fauorem Regis Christianissimi inclinaret, cum propter rumores illi esset infensor, quia fautorem se Gueuzorum institueret, & erga Nauarrum & Condzum semper mitius ageret, ab eo etiam ut ferunt Nauarti bona obtinuit. *Aduers. Minist.*

Princeps Ioinuillae Romam à Patre Duce Guyfiano mittitur, ut ibi partes suas tueretur. *Idem.*

In Croatia Turci magna strage à Germanis Christianis vincuntur, caesa sunt Turcorum 2. millia & quingenti, inter quos fuit frater Basciae Bossinae, cuius caput Ernesto Viennam usque perlatum est. *Turcicae relationes. Campana.*

Rex Nauarrae mense Aprili, circiter adit Rupellam: ut ibi res inter Condzum, & quosdam nobiles componeret. *Aduers. Minist.*

A Boulaya nobiliss. Barone pro Nauarro Fontenayum oppidum munitissimum & emporijs publicis nobilitatum. *Idem.*

Accessit Item opera Sâgelasij, nobiliss. & fortissimi ad Nauarti partes, vrbs Sancti Maxentij ob situm & comitatum utilissima & satismunita. Ea omnia cum adhuc esset in viuis gubernator Pictonum Comes Ludensis. *Eadem.*

Ipsa Nauarrus cum rupellanorum nauibus portum Brouagij praclusit, ut partim vitaret inde offensam a S. Luca: partim comitatum facilius Rupellam importaret. *Aduers. Minist. Campana.*

Condzus tunc agebat ad S. Ioannis Angeriani, & inde conatibus Pictonum & aliorum resistebat. *Idem.*

Per id tempus agitabat Sixtus, suasu Sabaudiae Ducis, & fauori Regis Catholici Geneuam obsidere, sed Rex Christianiss. protectoris nomine sese opposuit. *Alf. Gall. Campana.*

Romae Illustriss. D. Cardinalis Ramboglietta Gallus pro Rege Christianiss. multas rationes adducit, quibus protectio Regia facta testata manere debeat: simulque Nobiliss. Marchio Pisanensis, Legatus Regis. Ita ut ei sit grauius interminatus Sixtus Pontifex, uterque tamen fidelem & egregiam suo Principi operam nauarunt, uterque ex selectissimis & generosissimis stirpibus oriundi. *Alf. Gall. Campana.*

Guyfianus Dux non destitit apud regem, ut Mareschalcum Bironium ad se euocaret: & praecipui quibusque muneribus bellicis honoraret, cauens ne nimium vel contemptu suo, vel fauore Nauarri inductus, Sanctae confederationi esset nociurus, praesertim cum illius vxor & plerique ex suis familiaribus, Nauarri religionem sequerentur. *Eadem. Idem.*

Nauarrus in insulas excurrit, & alto etiam Pelago animi causa, in oram usque Hispanicam deuehitur: quod non fuit sine suo & suorum periculo, si cum praesidia Fontarabica & Sansebastianica, animaduertissent. Bironius tandem in Pictonas cum exercitu mittitur. Ioyosae patri Mareschalco Occitania commendatur. Ioyosae duci filio Aruernis montibus, incumbere cum exercitu designatur. *Alf. Gall.*

Percrebuit rumor diu, apud Angliam Guyfiani Ducis industria, multos illuc transire, tum ad restituendam Romanam Ecclesiae auctoritatem: tum ad liberationem Mariae Scotorum Reginae procurandam. *Aduers. Minist.*

Post modum ita accidit, ut Mareschaleus Bironius Castrum Maransium obsideret: & tantum non caperet, nisi ei à rege Nauarrae, fuisset occursum. *Alf. Gall.*

Anni
mundi.

5673

Anni
Christi

1585

Ernestus Archidux.

5685

1590

Castrum

Anni
mundi.
5673

Castrum Dompetræ ad Mareschalcum Gondium, iure vxorio pertinens in partes Condæi, per deditionem transiit. *Idem.*

Itidem Plassaquius Pontiorum vrbis munitissimæ gubernator, Noniæ Condæi, portum & Castrum Royanum munitissimum & commodissimum traducit ad eiusdem Principis subiectionem. *Aduersar. Ministr.*

Condæus Princeps Illustris, vxorem secundam ducit Catharinam Carlottam Trimoliam Principissam ex altissima & generosissima Trimuliorum, (qui ex Regibus Burgundis & Hispanis originem ducunt) familia natâ à latere paterno: A Matre verò ex Illustris Ducibus Mommoranciis, Regni Galliarum fere perpetuis Conestabulis. *Aduers. Ministror.*

Aduenit à Britannia Comes Lauallius, cum duobus suis fratribus, & pro Nauarro Soubizam recipit, fugato inde præsidio. *Act. Gall. Campana.*

Idem accidit Rancho Capitano, ut Castrum Sauzayum in potestatem Nauarri & Condæi reponeret: cum gubernator Pictonum Malicornius ibi Albanorum præsidium reliquisset. *Eadem. Idem.*

Sed deinde Princeps post nuptias, exercitum abiens cum Tiercelino Capitano audaci prælium iniuit, in quo D. Trimolius periclitatus est, multi Capitanei desiderati, præsertim Lauallius, & fratres ipsius, qui vno eodemque mortis genere, in ipso prælio partim sclopetis, partim etiam enibus perierunt. *Aduers. Ministror. Campana.*

Circa Majum magnus tumultus in Anglia, qui statim substitit, sed deinceps incubuit ob Mariam Scotorum Reginam, & viduam Francisci secundi Regis Christianissimi, & illius causa Babingtonus & alij numero 24. Nobilissimi, capite truncati sunt Londini Iulio mense. *Anglica historia.*

Rex Christianissimus remittit vim belli, ob rei nummarie defectum, quod alij in fauorem Nauarri & Condæi à Rege dissimulari aiebant. Rex autem ipse ablegat eò Reginam matrem, ut cum Nauarro de pace tractaret. *Acta Gall.*

Dux Ioyosæ tardior, in deducendo exercitu se ad Aruernos comparat diligenter. *Eadem.*

Dux Espernonius transit per Xantonas & Cugnates sibi commissos in gubernationem, ad Occitaniam, & inde in Prouinciam, in transitu Burgum in Prouincia Burdegalenensi capit, & alias quosdam vrbes sibi addicit. *Eadem.*

Ad Regem Christianiss. accedunt Legati à Protestantibus Germanis, Ioanne Casimiro Palatino, Duce Saxoniarum, Marchione Brandenburgensi, Altero Magdeburgensi, Iulio Brunsvicensi Guilielmo & Ludouico Landgrauia Hessani, Ioanæ Conestæ Cathorum Principe, & quatuor ciuitatibus Argentina Ulma Norivga, ut Francofurtum, ad pacem reficiendam. *Acta Gall. Campana.*

Parmensis nouo Electori Colonia fert suppetias, cum illi attineret sanguinis gradu, & ita ei Philippus mandasset. *Flandrica commentaria.*

Mareschalcus Lachastri, è Biturigibus, quos ille regebat, nomine regio, in Britanniam mittitur: cum exercitu quo illos Britannos in officio contineret. *Campana. Act. Gall.*

Carolus Comes Mansfeldensis Nuytsium & Neomagum recipit, pro Rege Catholico in Flandria. *Flandrica, & Campana.*

5685

Decimo Iulij Farnesius Parmensis adit Coloniensem, & Glouetium rebellem capit, quem etsi incurabiliter læsum iubet, pro exemplo aliis carnifici tradi, qui etiam reconciliationem illi propositam obstinatè contempsit, & potando sensum mortis auertere conatus est. *Flandrica Campana.*

Non ita dudum ante, Ordines Zelandiæ & Hollandiæ cum

Anni
Christi.

1585

1596

se viderent omni ope destitui, Elizabetham Anglorum Reginam adeunt, & cum illa paciscuntur: vtrique apertè bellum ea indicit Hispano sororio. *Anglica historia.*

Comes Santaldegonda capitur suspicionis ergò, quòd se dedidisset cum Antuerpia, Parmensi: Ipse autem Apologiam mittit, qua Hollandos ipsos & Zelandos ait fuisse in culpa, eiusce deditiois *Flandrica. Campana.*

Augustus Saxonie Dux Elector Illustriss. 60. anno vitæ suæ, extremum diem clausit, postquam Agnetem Ioachimi Ernesti Anhaltini Principis filiam duxisset uxorem. *Campana.*

Constantinopoli nuptiæ Balciæ Hibraimi magna pompa, & festiuis multis diebus, celebrantur cum Amurathis filia, magnis vtrique donis & muneribus collatis. *Turcica relationes. Campana.*

Eam lætitiæ publicæ magnus locustarum casus Iunio mense conturbavit: quibus omnem virorem depastum senserunt tardè sui messorēs, & falcatores, quia non statim exaruerunt stirpes, neque à caulibus aut calyculis, sed ab ipsis radicibus, quam diuinam cladem magna secuta est annonæ caritas. *Eadem. Idem.*

Principissa Borbonia vidua Bilonæ ducis moritur, relictis duobus liberis, & vna puella: quæ causa fuit deinceps magnarum motuum aduersus eas ditiones, quæ supremo iure tenentur. *Advers. Minist.*

Turci Persidem infestantes, retroaguntur partim penuria, partim vi Persarum illis incumbentium: adeoque ob contractam nuptiarum iure inter Sophum Persam, & Chitayn Chamum Tartariæ nouam amicitiam, liberis vtriusque vicissim coniugatis, bino matrimonio. *Turcica relationes. Campana.*

Dux Octavius Farnesius Parmensis. 17. Septembris moritur. *Campana.*

Petrus de Toledo inuadit Africam infelicitè Neapoli soluens, in Circinam insulam angustam, vbi à Mauris, cum nobilissimis Neapolitanis interficitur. *Hispanica historia. Campana.*

De manx Guzæ à Draco Anglo Capiteo audissimò, in vrbe sancti Dominici, diripiuntur, cum ille Angliam soluisset, anno superiore septembri mense, & hæc direptio acciderit Ianuario 1586. tamen se vias maris obsidente, nesciri potuit antequam September redisset hoc anno. *Anglica Historia.*

Carthaginem deinde capit Dracus, & Portum S. Ioannis & redit onustus præda ingenti, & maioribus bombardis 200. Inter quas recognite fuerunt illæ Ducis Saxonie Ioannis Federici ab Imperatore Carolo. 5. absportatæ, & Germania in Peruanas regiones. *Eadem.*

Nobilis Anglus Hedingthorius, ex clara familia quatuor Naues instruit, quibus cum venia Elizabethæ Reginæ suæ, totum orbem circumlustrare contendit, & ut moris est reginam suam rogauit, ut nauibus nomina fausta inderet: illa ut est mentis altioris. Eas 4. suas stultitias appellauit, cum ille omnia sua bona, in eam rem vendidisset. Tamen post rediit feliciter, & magna bonorum suorum compensatione illi facta, ex mercibus auectis. *Anglica historia.*

MENSE OCTOBRI.

IN Giapone insula magni tumultus, contra Christianos concitantur, à Faxiba Cicugendono Domino Tenzæ, qui est Imperator Giaponis, multorum regnorum. Is autem animū auertit à Christianis, propter bellum inter Franciscum regem Bongî & Regem Sassumæ quod adeo exarsit, ut ope Nacanzucæ Condoni qui erat frater Sassumæ, totū regnum Bongî fuerit omnino destructum. Saluo Principe Mienfi

Pantaleone,

Anni
mundi.

5673

Anni
Christi.

1585

5685

1597

Anni Christi. 1585	Anni mundi. 5673	Pantaleone, qui P. P. Iesuitas in Amaugucci regnum ultra- marinum transevit secum. Erat tum vice Prouincialis ordi- nis Gaspar Coeglius. <i>Iesuitarum relationes. Campana.</i> Eodem mense Iacobus 6. Rex Scotiz in Castro Sterlingo, à suis obsessus est. Comitibus Dagnos Boruelio & aliis, vt coactus fuerit illis assentiri. Idque nutu Elizabethæ Anglæ. <i>Campana. Aduers. Minist.</i> Regina mater Catharina Medicea in Xantonas venit, ad Castellum S. Briij, prope Cugniacum ex Angolismensi Pro- uincia, vbi cum Rege Nauarro quibus potuit rationibus egit, vt pax iniretur: sed quia pro præcipuo illius pacis articulo, petiit illa, vt vna esset religio Catholica, ad quam ille accede- ret, non potuit ulterius progredi, cum vice Comes Turen- nius adesset, ac liberè diceret Reginæ, se omnes potius mori- turos, quam passuros suam religionem, vt vocant, aboleri. <i>Acta Gall. Aduers. Minist.</i> Vicissim & alternis Nauarrus & Condæus Reginam ma- trem salutarunt: cum vigilantissima militum custodia. <i>Eadem.</i> Reliquo tempore Hyemis, postquam diu Marancium ob- sedisset frustra Marechalculus Bironius, Nauarro opitulante, tandem soluta obsidione, datis vtrique induciis, liberrimè Rupellam Marechalculus Bironius ingreditur, & à Nauarro cum aliis, splendidissimis conuiuiis excipitur. <i>Eodem.</i> Dum in eo statu sunt res Aquitanæ, Orluna vrbs Burgunda pro Nauarro capitur, quam postea tamè Dux Guyfianus for- titer recuperat. <i>Act. Gall.</i> Dux Ioyosæ superatis montibus Aruernis, urbem Merue- giam obsedit, & partim vi occupat, partim deditione com- ponit, quæ postea tota prædè hostium relicta est. <i>Acta Gal- liarum.</i> Ei obstitit Mōmorancius Dux Illustrissimus, eiusque exer- citus dissipauit. <i>Eadem.</i> Dux Espernonius urbem Sennas, in Prouinciæ montibus, totam ex Hugonotis fere compo sitam capit: & ibi Ministros Caluincos suspendio necauit. <i>Eadem. Aduersaria Minist.</i> In Angliam mittitur prudentissimus Regis Consiliarius Bellicuræus, ad tuendam Mariæ Stuardæ Francorum & Sco- torum Reginæ vitam, cui insidiæ suorum Hostium, religio- nis ergo, paratæ erant. Et iam ipsa neci addicta supremi Se- tus Reginæ Sententia quod crimen incurrisset lezē Maiesta- tis, quia se Catholicam profiteretur. Hic est vnus ex suis arti- culis. Ne Dominus Papa, Ecclesiæ caput agnoscat. Deinde prætextu attentatæ liberationis suæ ex carceribus, cum dice- rent non vacare hoc studio rerum nouarum, nec regni affe- cti suspicione. At nil amplius obtinuit, nisi quod sententia illa mortis iussa est ore Reginæ differri, nisi cum illa de nouo id mandasset. Quamuis mortem illam, suæ sororis, Reginæ, Hospitalis, cum suo consilio vt moris est in illa gente subsi- gnasset inuita Eaque sententia traditur Secretario Erißonio seruanda, sub pœna mortis. <i>Aduers. Minist. Articuli ipsi.</i> Sedanum Castellum obsiditur frustra Guyfiano, Iametiū capitur à Lotharingo absente Duce Billionæo & eius fratre Comite à Marca. In expeditione Germanica pro Rege Na- uarro. <i>Aduers. Minist. Acta Gall.</i>
1596	5685	[A N N V S M. D. LXC VII.] H V M A N A. S I X T V S Pōtifex frumētariæ rei diligenter prouidet, in id adhibitis. 4. Cardinalibus, & nouum ærarium instituit, ne vrbs penuria laboraret. <i>Campana.</i>

Triremes instituit novas & classem tuenda Ecclesiae parat
Ibidem.

Urbem multis ædificiis Epistylis columnisque ornat.
Ibidem.

Anni
mundi.

5673

Anni
Christi.

1585

DIVINA.

Cardinales creat meritissimos Scipionem Gongazam, Federicum Borromeum, Hugonem Delobens Maximum Maltanæ militiæ Magistrum, Ioannem Mendozam, Antonium Saulium Gulielmum Alanum, Petrum Gondyum & Evangelistam Dalottam. *Campana.*

Primogenitum Dux Sabaudia ordinat Baptizandum, misso pro sua beatitudine Illustrissimo Cardinale Sfondrato, qui baptismus non celebratur nisi mense Maio. *Idem.*

Academiarum rerum inter tot strepitus nullam mentionem facimus, quia ferè totus orbis vndique armis concuteretur. Tamen Deus semper in Ecclesia sua, excitavit viros heroica virtute præditos, ac præsertim Remedium malis nostris peropportunè veluti data opera, miraculis gloriosum & doctrina eximium, sacrum P. P. Iesuitarum ordinem esse voluit, à quo ferè tota Ecclesia solo videtur restituta esse. Sine aliorum ordinum iniuria, sed in laudem omnipotentis Deo & misericordis, qui fœdus suum cum sua vnica Catholica, nunquam poterit obliuisci.

HUMANA.

I A M Incipiunt anni furoribus Diabolicis pleni, & simul diuinorum iudiciorum terroribus.

Primum omnium facinus quantum bone Deus! Quod in Christianissimam serenissimamque, & Illustrissimam Reginam admissum est, ut iunctissima & tranquillissima Elizabetha Anglorum regina coacta fuerit etiam inuitissima, à pseudo-Ministris in proprium sanguinem, manus tam violentas inferre, ut Maria Stuarda Regina nata Scotia, & facta Franciæ coniugio, animam piam Deo, sub carnificis cruenta manu redderet. Mirabuntur posteris, & si maiores reuiuiscant stupebunt attoniti. Igitur die (*Ex Campana*) 18. Februarij ex Anglicis relationibus, quorundam die 7. vitam hanc tristissimam, quam post multos annos in carcere agebat: cum tam misera, tam fœda, tamque ignominiosa morte commutauit. *Campana. Aduers. Ministro.*

Aderant Comes Sifrasburgius & Cantius qui in hunc modum loquuti sunt. Non potuisse Elizabetham reginam aliam rationem inuenire, ut in tuto & pace regnum suum statueretur, nisi ut populo suo Anglico, ipsius tam funesta morte complaceret: fuisse sexaginta & tres iudices ex toto Regno delectissimos, qui eam iudicassent. Idem iussu Anglæ retulit magnus Poëta Barthasius apud Nauarrenos Catharinæ sorori Regis Nauarræ, neque se vnquam ei sententiæ consensisse, sed coactam fuisse subsignare statuti Regni (scilicet postquā regnum à fide Catholica abalienatum est) *Act. Gall. Aduers. Minist.*

Illa gratias egit Deo, quod se vellet captiuitate tam diurna liberare, sed iustam in Elizabetham quærelæ causam habere: quod ita se mori iuberet, tamen pro illa Catholico, verè spiritu, & Christianissimo, etiam sub manu lictoris ipsa orauit, ut eius statum illiusque vitam conseruaret, ut sit plenissimum martirij testimonium. *Campana.*

Hanc miserabilem Reginæ Christianissimæ mortem deplorauit, oratione lamentabili cum largo etiam fletu, Illustris, & reuerendis. Archiepiscopus Bituricensis Reginaldus de Beaune Regis Christianis. & Regni Franciæ magnus Elec-

mosinarius

5685

1569

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

mosinarius & coram ipso Rege, & tota aula in luctu. *Ipsius oratio.*

Angli toto regno Choreas duxerunt, ob illius mortē ignes lætos incenderunt, campanas hilaribus sonis pulsauerunt, quasi ab aliqua seruitute liberati: cum ipsa carceribus ad mortem usque, contra ius gentium detenta fuerit. *Campana.*

Angla sola illam luxit inter Anglos. Erat adhuc fere in ipso ætatis robore, ad 45. annos nata *Ex sua Genesi.*

Circa finem Februarii Copanum munitissimum Castrum à Christianis capitur, in Hungaria: cum Lacus gelu esset undique constrictus, & Capitanei abiissent tres vno ex aliis in reditu capto, qui erat Car-alius Copani sangiacchus, cumque ipso 200. Turci, & 60. Turcæ 100. equi & Gazæ pretio- læ innumerabiles. *Turcica Relationes. Campana.*

Aprili mense Desdiguiera Delphinus, capit Chamberium Sabaudia Principi oppidum primo impetu. *Advers. Ministror.*

Parmensis in Flandria capit magna industria oppidū munitissimum Causæ. *Campana.*

Catholici Montehmartio excluduntur, & ibi multa pro- brose ab Hugonotis fiunt contra Catholicos, & Sacra Vasa diripiunt. *Advers. Ministror.*

E' Germania ingens exercitus in Galliam aduentare dicitur Nauarro, contra quem Dux Lotharingus vias obstituit disse- ctis arborum altissimarum prægrandibus truncis. Dux Guy- fianus dat operam, ut penes se illius exercitus victoria rema- neat. *Æt. Gall.*

S. beati arx à Bearnensi Capitaneo Suffio capitur, in quò multi erant thesauri, sed illa defendi non potuit. *Advers. Minist.*

Tres extitere tunc temporis Bearnij defensores. Ipse Capi- taneus Suffio, Baro Castelnouuius Chalossianus, & Pangias- sus Vice-comes Armeniacus. Quibus cum omnes fere vicini perpetuo bella gesserunt, præsertim Puyanensis Baro guber- nator Aquensium. *Idem.*

Fertur inter illos duos Castelnouuium & Puyennensem, desiderata plusquam tria millia hominum variis congressi- bus: Intra 10. menses, quamvis essent sanguinis communione deuincti, & alioqui deuinctissimi extitissent amicitia plus- quam familiari. *Idem.*

Mense Maio baptizatur Philippus Emanuel Sabaudia pri- mogenitus, Nuncio Apostolico ibi præsentente Taurini in- quam, ubi adfuerunt Illustris. Cardinalis Sfondratus, pro Sanctis. D. Papa. Pro Regina Matre Catharina de Francia, Illustris. fœmina. D. D. de Carne-Valeta, pro Principe His- paniarū, Ioannes Andreas Dauria, pro Infanta maiore His- paniarum Marchionissa Garrensis, pro Republica Venetiana Augustinus Nanius. Pro maximo militie Malthanæ Magistro, illius ciuitatis Episcopus, qui omnes Principē magnis suorum Principum nominibus, donariis honorarūt. *Historia Sabaudia. Campana.*

Copanum à Turcis recuperatur, tam facile quàm à Chri- stianis fuerat nullo negotio occupatum. In Hungariam.

Turcica relationes.

Principi Condæo ex Trimolia, nascitur filia, Quæ Cathari- næ nomen sortita est. *Adversaria Ministror.*

5685

Eodē tempore D. Rohanensis moritur Princeps Illustris. ad Reges Franciæ Nauarra Angliæ & Scotiæ pertinens, Co- mes Porrouetanus, princeps Legionis in Britannia. Reliquit viduā Catharinam de Pattenay ad Regium Stemma Cypri attinentem cum 6. liberis tribus masculis & totidem fœminis quos omnes nepoti suo Regi Nauarra Christiane cōmenda- uit. *Advers. Minist.*

1586

Ligatores coierunt aduersus Nauarrum & Condæm petentes à Rege Christianissimo, iterum ut illi ab hereditate regni excluderentur, & ipse suum successorem declararet. Ac tibi Cardinalem praeferunt Borbonium, secundo loco post eum Ducem Lotharingum, Guysianum praefectum generalem totius exercitus, Mayennensem equitatus grauioris, Nemausensem leuioris, & ipsum Bironium Marechalum, quæ omnia valde Christianissimo Regi suspecta fuerunt maiorum spirituum. *Act. Gall. Campana.*

Alter Sabaudia Ducis filius, cum iam minus bene se haberet: baptizatur ab Augustæ Episcopo, agroto D. Nuncio, iam autem Legati discesserant: nominatus est Victor Amadeus, à Marchione Sanfurlino, & Marchionissa Garrensi Hispana. *Historia Sabaudia. Campana.*

Dux Valetta Espertonij frater 3000. Hebueticorum, cum aliquot Gallicis cohortibus fundit, nequicquam eis suppetias ferre Desdiguiera & Castillioneo comite gestientibus, cum interposito flumine impedirentur. *Aduers. Ministror. Campana.*

Moriuntur Dux Mantuanus Gulielmus Gongaza, & Franciscus Medices Toscanæ cum sua vxore Blanca Capella, necnon Cardinali fratre Ducis, & vnico Ducis filio Vincentio jam 25. annorum, Ea omnia ab Augusto in Octobrem, quæ magnum luctum Italiae toti intulerunt. *Campana.*

Interea Rex Nauarra, ingentes progressus in agro Pictorum facit, Castelleradum Hayam Turonum, & alia permulta oppidula capit. Ei obistere conatur Dux Ioyosa, cum suo Praefecto Lauardino generosis turmarcha, sed semper inferiores ipso Nauarro. *Aduers. Minist. Act. Gallia.*

Desdiguiera oppidum Queyras in agro, Viuareticorum capit. *Eadem Campana.*

Alterum Castrum Gioncheriam dudum à Catholicis interceptum, facile recuperat Blaconius bellator industrius. *Eadem.*

Dum hæc aguntur, à Scheincho Turco, Bonræ Castrum in Hungaria capitur, quod res christianorum in illis partibus valde afflixit. *Relationes Turcicae. Campana.*

Duorum concurrentium in Poloniae regnum, Sigismundi, Succii & Archiducis Austriae, Maximiliani contentio grauissima cladem Christianorum auxit. *Ibidem.*

Rex Nauarra postremum Agmen, Ioyosæ, quod agebat Lauardinus, per fregit ac dissipauit ad Hayam Tureniam. *Aduersar. Minist.*

Ipsæ Ioyosa Parisios, excurrit magna celeritate: ut ipsi Regi quid ferret animus de Nauarro expugnando aperiret, & Regis ipsius de eo mandatum acciperet, quod Rex Christianiss. illi concessit. *Acta Gall.*

Lacta penna dux insignis inter Parmenses, Septembri mense, ad Bosleducense oppidum morituo, magno suarum partium desiderio. *Campana.*

Neapoli, cum esset magna exorta tempestas, fulgur in Castrum Sancti Elmi incidit, ipsumque flammis coruscantibus absumpsit. *Campana.*

Georgius Zerinius, ut Christianos de Turcis vindicaret, effecit magna virium contentione, ut qui Copanuri recuperant, in ipsis Paludibus circa istum, strage magna fundentur sublati omnibus impedimentis, & amissa omni sua præda. *Turcicae relationes.*

Fuit in eo occurso Sangiacchus Moziel, ad internecionem deletus, cum multis aliis ut non ita deinceps in Christianos irrumpere auderent, ipsi Turci vel audacissimi. *Ibidem.*

Duo contententes regni Poloniae, concurrunt ad illud vi occupandum, sed Sigismundo Sueco fauore magni Cancellarij.

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
domini.
1585

1596

Anna
Christi.
1585

Anni
mundi
5673

dari. Ingressus solēnis in Cracouiā fuit patefactus, & sic regni possessio capta: ut inde Maximilianus coactus sit recedere.

Campana.

Circa 12. Octobris cum Ioyosa diu Nauarrum irritasset leuibus praeliis, & ipse Nauarrus in Aquitaniam cōcederet suis Principibus & Ducibus, cum aliquanto exercitu stipatus: & altera ex parte Marschalcus Matignonius copiis Nauarri incumberet, tandem ad Costrasium paguum, pugna etiam acriore inter eos concursus est, ut ipse Nauarrus postquam initio dubia victoria exitisset: tandem Ioyosam cum exercitu toto profligauit, & ad tres leucas grandiores suum exercitum persecutus est. Ipse Ioyosa ad Bombardas maiores ut fortius moteretur accessit, fratre suo minore (dicto S. Saluatoris nomine) mortuo, Lauardin^o fortiter dimicās, per medios hostes euasit. Rex Nauarrus, in ea pugna, de vita & fortunis omnibus periclitatus est. Victoriam illam insignē magnificentius etiam regia sua liberalitate & humanitate, tam in mortuorum corpora quā in captiuos ipsos magno numero, & ex præcipuis totius regni Stemmatis nobilitauit, dum corpora pro suo cuiusque gradu iussit exequi iustis honorari, & omnes captiuos liberos dimisit. *Aduers. Ministror. Acta Gall. Campana.*

Rex Christianiss. Ioyosam luctu diuturno, dessevit, laudauit tamen Regis Nauarræ humanitatem. *Act. Gall. Aduers. Ministror.*

Rex Nauarrus transit in Bearnium, diuiso suo exercitu in 3. partes, quarum vnam dedit Condæo Principi, alteram Turenæo Vicecomiti: Tertiam in aditu Bearnij, sibi adesse constituit, secum etiam deduxit Comitem Sueslionensem, tunc nuptias sororis Nauarri ambientem, nutu ipsius Regis.

Aduers. Minist. Campana.

Condæus Princeps Angeriam repetit, ubi erat illius sedes, dimissis nobilibus, ut se domi reficerent. *Aduers. Ministror. Campana.*

Vicecomes Turenus in Lemouices supernos exercitum ducit, Tullensem ciuitatem vexat, oppidula quædam sua propria capit. *Aduers. Minist.*

Interea exercitus Germanorum, pro Nauarro, ex Alsatia profectus Lotharingiam inuadit: & partim hostiliter, partim etiam retento amicitie iure, propter Imperij fœdus in Principes, suæ protectionis, Galli hostiliter Germani amice transierunt. *Campana.*

Rex Christianissimus sese in occursum parat, & eam expeditionem ipsi Guyssio mandat, interea ipse paratus eodem contendere, cum sibi etiam cauere vellet ob primi motus turbationem. *Aduers. Ministror.*

Fachirondonus gener Quebacondoni, & Mirondonus frater ipsius Regem Franciscum Bungi in regnum restitunt, cum Christianis, quos summè adiuuit Cobioindonus Rex etiam Christianus, ita ut Bungenis multo ditior & potentior euaserit, Estque in omnes rebelles morte exilio & pignorum ac dominiorum ablatione animaduersum. *Relationes Iesuiticæ. Campana Italica.*

5685

Exercitus Germanorum & Heluetiorum Nauarricus omnia obstacula perumpit, Galliam Celticam inuadit, & in ea vincere videtur omnia, cum essent Regni accisæ vires noua Nauarri victoria, in Ioyosam: quæ etiam contigerat illi fere sine suorum sanguine, vnde magna est in tota Celtica perturbatio consecuta. *Act. Gall. Aduers. Minist. Campana.*

Quebacondonus dominus Tenzæ, regna Xaicoco inuadit magno exercitu, mari terræque, quod ante se nemo adhuc ex dominis Tenzæ, ausus fuerat tentare: cum propter Regnorum fortitudinem, tum quia longitudo itinerum eos de-

1586

terrebat. Idque tentavit ille fiducia Christianæ virtutis cum *Anni mundi.*
Reges Iustus Vcondonus Princeps Bungi & Agostinus Iacondonus Thallasiarchus generalis ambo Christiani illi
adessent, cuius Insperato aduentu Reges Coquinoy Xaico- 5673
co, Aquenzuqui, Cicugem, & Fingo, quæ omnia sunt poten-
tissima se illi dediderant quæque suis fidis militibus & Capi-
taneis primariis diuisit. *Campana. Italica & Relationes Iesuitica.*

Germanici exercitus Nauarrorum generalis erat Dux Illu-
stris. Bulionæus, Princeps Cordatis. & magnitudine animi
commendabilis, nomine Robertus, aderat illi frater suus Co-
mes Marcæ, Princeps spei summæ. Erant Germanorum equi-
tum signa 29. quæ ad 10. millia hominum redibant. Heluetio-
rum vexilla 51. ad 16. millia. Germanorum peditum 5. millia
cum lorice & longioribus pilis. Gallorum equitum vnde-
cim signa ad 1. millia hominum pugnatorum. Gallorum pe-
ditum quatuor milia duce Capitaneo generosissimo D. de
Mouy: Ingens sequela innumerabilium qui cum exercitu
postquam semel in Galliam ingressus est, confluerunt. Multi
nobiles stemmatum alticæ, qui priuatim suos habebant
sequaces. Accessio Comitum Castrilionæi qui superato Guy-
siani Ducis obstaculo, 1500. Sclopetanos & 200. cataphra-
ctos equites exercitui adiunxit. Princeps Condzi Illustrissi-
mus Conyus, Principis Conlæi frater, & Princeps sanguinis
& Franciæ. Par tertius, nobiles altioris notæ secum adduxit ut
omnibus ad Calculum reuocatis summam 50. milliū pugna-
torum conficerent: Stuporemque toti Galliæ iniicerent, nec
illis deerant tormenta Grauiora ingenti numero. Solus au-
tem Nauarrus victor. *Aduers. Ministrorum. Acta Gallie.*
Campana.

Rex Franciscus Bungi, Regnum Fiungi, illi ultro à Quaba-
condono oblatum non admittit, quia ex fide Christiana ad-
disceret non debere quenquam officia maiora suis viribus
suscipere, quibus præstandis non sit, idoneus: se porro velle
de salute animæ deinceps cogitare. Magnam attulit ea mo-
destia Regis ipsi Imperatori admirationem. *Campana.*

Comes Marcæ, ex morbo, moritur magna fratris mœstiti-
dine, & totius exercitus dolore. *Aduers. Minist. Campana.*

Mongla eques nobilis, Nauarri, ab illo missus, eos monet
ut ad Ligerim accedant: se illis breui affore, quod dum illi ten-
tant versus Charitatis oppidum, eorum peditatus ab Esper-
nonio ingenti clade afficitur. *Act. Gall. Campana.*

Erant in exercitu primarii armorum ductores Guytrius,
Clairuantiis, Beauuoysius, la Naucla, Vezinius, Baro Diuio-
nensis & Ramboilletus. Item à Casimiro suorum præfectus
Baro Fabianus Donus. *Campana. Aduers. Minist. appellat*
Baronem Daulne.

Ij omnes nequicquam variis consilis in id insumptis Lige-
rim tranare potuerunt: cum rex Flumini operam dedisset,
ne illius transitu potirentur. *Acta Gall.*

Quabacondonus priuat Regno, Xengochu Regem, quodd
neglexisset suum vicinum sine auxilio affligi à Rege Salluma,
eundemque Xengochu, in exilium misit parumque absuit
quin morte afficeret. Sic Deus iniurias Christianis illatas, iu-
stis pœnis vindicauit, etiam per Quabacondonum, qui etiam
Regem Sallumæ secum duxit in Meacum, velut captiuum.

Campana.

Sed vicissim Christiani illi Giaponæses, duobus modis valde
afflicti fuerunt: hoc ipso anno. Primum quia Rex Omuræ Bar-
tholomæus mortuus est, relictis tamen omnibus suis, subdi-
tis Christianis, qui suo exemplo Legem Christi fuerant am-
plexi. Deinde mortuus est etiam eo anno Franciscus Rex
Bungi, postquam ex tot calamitatibus respirare cœpisset, &
factæ sunt eis regales exequiæ, & eos luxerunt P.P. non ficto

luctu

Annus mundi.
5673
luctu, cum omnibus Christianis. Ex Regno Bungenfi 70. millia erant. Deinde etiam insurrexit aduersus eos tempestas valida, à Quabacondono, qui cum fuisset repulsus à quibusdam puellis, quas homo libidinosus vndiquaque conquiret. Quidam Giaponensis leno dictus Tucun P. P. Iesuitas & suam religionem apud ipsum magna cum adulatione suarum libidinum accusauit, ut qui ansam ei rei præberent, ne puellæ vellent inservire regis libidini, qua de causa, cum bene potus vino Lusitanico ei delato in munus Regium, à Rege Lusitano se dederet voluptatibus, in Christianos exarsit. Et eos acriter persecutus est, quamvis antè, Fachatam urbem primariam illis dedisset habitandam, & Ecclesiam in ea ædificandam eis concessisset. Tantum potuit libido cum adulatione.

Campana. Relationes Iesuiticæ.

Exercitus Germanicus Nauarrorū tumultuatur cū se in angustias redactū esse cerneret, fame siti & omni rerum penuria premi, nec vult pedem mouere nisi stipendio accepto saltem mensurno, quos à desperatione illa reuocauit Comes facundissimus Castillionensis, cum circa hæc animum haberet intentum, animi aestu & feruore linguam illi excitante & ornante. *Campana. Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus parat iter ad eos, neque tamen tanta diligentia potuit quicquam præstare: quia essent etiam sui tardiores, iam diuiso suo exercitu victore, ut supradictum est, in tres partes. *Aduers. Minist.*

Rex Christianis. vrget pressius, ut Germani à transitu Ligertis fluminis omnino arceantur, vnde coacti sunt retrocedere, & comite Castillionæo authore in agrum Mortagiensem sese expediunt, ubi præbat Castillionæus se Montargisio vrbe, commoda & munita, conuentione quadam, dudum à se inita, potiri posse, sed frustratus est. *Acta Gall. Aduers. Minist. Campana.*

Condæus Princeps interea, regem Nauarrum admonet, sibi esse compertam Germanorum mentem, qui si adesset ille aliquando illum statim & quos possent nobiles secum, essent in Germaniam abducturi, prætextu stipendiorum quæ illis debebantur, ex superiorum bellorum exercitiis in Galliam adductis. Quod etiam Nauarrus ipse aliunde rescuerat, Idque hac occasione, quod etiam in contrahendo, ita Clairvatio protestati fuerant, ille autem partes Nauarri agebat, cum Segurio in Germania & Heluetia. *Aduers. Ministror. Campana.*

Imperator Quabacondonus occasionem quærens iustum Vocondonū quem vnicè diligebat: & generalis erat præfectus Imperij sui terra marique, iussit abdicare se Christianissimo, aut exulare. Ille autem exilium elegit, in quo tamen Barbari feritas non conquieuit. *Campana. Relationes Iesuiticæ.*

Circa idem tempus, Rex Scotiæ Iacobus 6. postquam diu Matrem reginam Christianissimam luxisset, suos magnates ad se in concilium euocat, & sacramento a digiti, secum mortem tam ignominiosam Regiæ Christianissimæ aliquando vlcisci & vindicare, quod ipsi omnes ei vltro, promiserunt. Tamen res silentio tecta propter suorum insidias, qui partes Anglæ cum pseudo-Ministris fauent ac tuentur. *Aduers. Ministror.*

5685
Quabacondonus mora interposita Viceprouincialem P. P. Iesuitarum admonet, ut sibi hoc declararet statim. Primò cur ipsi doctrinam suam prædicent, & cogant Giaponenses, eam suscipere. Secundo cur chamis & fatoquis deorum gentilium delubra diruant. Tertio cur homines emant & transeuhant. Quarto cur equis & vaccis vescantur, cum sint iumenta agriculturæ necessaria. Quinto denique cur Bongos sacerdotes persequerentur. Tunc in tegete dormientem

nuncius Viceprovincialem inuenit: qui rei nouitate admo-
dum turbatus est, sed tamen liberè respondet. Primò se ani-
marum salutis causa Euangelium prædicare, sed neminem
cogere neque sibi possibile. Secundo. Giaponenses factos
Christianos, idola diruisse, nec se esse in culpa. Tertio sibi
dolere, quòd vendantur homines, ac in Imperatore esse, id
vetate ne deinceps fiat. & sepe in id instituisse. Quarto
Equos neminem Christianum edere, quòd sciat, vaccina au-
tem, si iubeat, se abstenturos. Quinto Neque bongos vnquam
molestasse: sed pleròsque eorum diuertisse ab idolis sponte,
qui in alios inuachantur. His responsis asperior factus, iubet
omnes regnis suis excedere intra vigesimum diem, sed cum
impossibile id factu cerneret, terminum redeuntis Lusitanicæ
nauis præfixit, quo discederent. Id autem nequaquam effe-
ctum est, cum plerique nobiles Christiani facti, illos retine-
rent & fauerent: sic Deus lenitate piorum, irati Imperatoris
acerbitatem mitigauit. *Campana.*

Dum exercitus Nauarricus in tantis versaretur periculis,
iterum tumultuantur. Et seorsim Heluetij cum prope Regem
esse cernerent Christianissimum: illi tanquam Patrono cu-
neatim assurgebant, signo pilorum humi stratorum dato, se in
illius seruitium esse paratos. Quod cum Rex Sagacissimus
omnium sui sæculi Principum animaduertisset, industria sin-
gulari factum ut Bosquetius Heluetiorum Legatus Regi sup-
plicaret, ut illos in Clientes suos reciperet. Ita enim Clair-
vantium illis suauis, se pro Regis seruitio hanc expeditionem
suscipere. Rex prompto animo ait se pro sibi innata mansue-
tudine illis parere, sed nolle illis uti, daturum porro ope-
ram, ut prudentissimi Principis Ducis Niuernensis ductu
salui in Heluetiam reducerentur. Quod illi acceptarunt. At-
que hic prima exercitus tanti ruina facta est. *Alta Gall.*

Aduers. Minist. Campana.

Legati Giaponensis per magna discrimina marium, Goam
tandem perueniunt, quod etiam Christianos mirificè re-
creauit. *Campana.*

Angli Peruana flumina excurrentes, ab Hispanis rumpun-
tur, & in altum retroaguntur magna suæ classis iactura.

Campana.

Cum Germani equites Duci Guyfiano occurrissent 8. signo-
rum numero, etsi constantissimè & fortissimè depugnassent,
tamen inferiores longè extiterunt & multos amissis, receptui
ad maiorem equitatum cæcinerunt. *Alta Gall. Camp.*

Dux Guyfianus cum vellet vindictam ex Germanis repe-
te, eos ponè continenter insequitur, in Carnutes, cum ipsi
vndiquaque premerentur. Demum in Castrum Alnense, vel
Alnulum secedunt, quæ illorum postrema fuit calamitas. Tunc
enim nocte superueniens, & Castrum inuadens, omnes con-
turbauit, qui fuga & terrore improuisi prælij omnes facile su-
perati sunt. *Aduers. Minist. Campana. Alta Gall.*

Pari modo Hispani ductore Sancta-Crocio Generali cum
fuissent à P. Ximenes Franciscano, ostensa cruce Domini
adoranda, in Anglos animati, eos fugarunt, ruperunt, incen-
derunt, viginti nauibus captis, 6. concrematis, 18. in fugam
actis cum ingenti Anglorum dedecore, qui se Reges Maris
audet appellitare. Eduardo nepote, Dudraci vulnerato val-
de, & relictis disiectis. *Campana. Relationes Indica.*

Ex reliquis exercitus Nauarrici, cum pedites Germani ad
Montargisium amississent, deinde in Alnulo septem signa
equitum internecione deleta fuissent, ipsi Heluetij à Duce
Niuernensi deducti partim, partimque in Regis seruitio re-
renti, supererant pauci ope destituti, quorum Germani se in
fidem Ducis Espernonij dederunt, à quo salui in Germa-
niam reuecti fuerunt, Franci verò ne Regi quidem ipsi fidere

voluerunt,

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
Christi

1585

1569

Anni
Christi
1585
1585
1585
voluerunt sed cum illos persequerentur Guy Ligus, Dux, Ep-
pernonius, Princeps Lotharingus, Dux Niuernensis, Dux
Nemausensis, in Lugdunensem Prouinciam vique conten-
derunt: & abrupto itinere montibus Sabiniis superatis Al-
bonasium urbem perueniunt: discalciatis plerumque quis,
cum vadit eis omnes obstreperent: ubi a suis sunt recreati:
Dux autem facti Comes Castillioneus ex Illustrissimis & fortis-
sima Ducum supremorum Colligiorum familia. *Aduers.*
Minist. Ita Gall. Campana.

Existit rerum humanarum vicissitudo, ut non possit quic-
quam gerere magnam vim, neque etiam extra vim sine ratione:
quin statim illa lous sua Nemelis vltix adit. *Aduersaria*
Minist.

Memorable est quod dixisse ferunt Regem Navarra post
victoriam a se, de Ioyosa Duce reportatam. Et o manorum
noster exercitus (inquit) tale quid iam nunc, aut breui expe-
rietur. *Eadem.*

Postquam autem ille Neraci exiens, hanc sui exercitus
cladem intellexit: triduum se intra priuatos parietes continuit,
lucens suorum calamitatem. *Eadem.*

Vnus ex pseudo-Ministris hoc quantum ausus est, ex sug-
gesto concionari, Deum iustum esse vtriusque iudicem, qui
& Ioyosam Ducem sustulerit, quia nec audisset supplicis Iar-
rietta voces, qui eam apud tribunal Dei sisset, intra id tem-
pus in quo mortuus est. Et simul exercitum Germanicum re-
degerit ad nihilum quia nos vana spe, inquebat ille, in eo exer-
citu confideremus. *Eadem.*

Ille autem Iarrietta tale exemplum edidit, cum dux Illu-
strissimus Ioyosa S. Mixentium Pictonum receperit, ipsum
Iarriettam ut Ministrum nec comprehensum articulis dedi-
tionis, ipse dux Ioyosa suspendi iussit. Iarrietta supplicauit
Dei nomine ipsi Duci, ut se affaretur verbo vno. Noluit dux
ad Deum inquit Iarrietta te appello intra mensem. Id accidit
ut tunc in conflietu moreretur. Exemplum est omnibus qui
vitae ac necis potestatem habent, ne ea male utantur.
Eadem.

Dux Bulionzus Clairuantius & alij geneuam se recepe-
runt. Ibi dux moritur cum alijs excepto Clair-vantio, qui se
in Casti. Veteris domum, sui sororis, transferri curauit. ubique
mortuus est. *Campana. Aduers. Ministror.*

Interea maximus in Hispania comparatus mari exercitus
aduersus Anglam: in quo nullus pro milite receptus fuit,
nisi Hispanus. Erant autem ad 30. millia bellatorum preter
seruitia. *Campana. Relationes Hispanica & Anglia. Aduers.*
Minist.

Atque ita huiusce anni 1587. est omnium rerum toto orbe
gestarum maximè me morabilium finis.

ANNVS D. M.D. LXXXVIII.

Verè quidam dixit.

Denique mortalis sola virtute remota,

Quid nisi nugatrix, & vana est fabula, vita?

Quantum ergo licet hanc tragicomœdiam, vitae humanæ,
quam superiore anno exposuimus, fabulam appellare: iam
esto, ut illa fuerit *Tragœdia*. Nunc pro dolor, sequitur hoc
anno 1588. plusquam stupenda Epitaphis, & malorum omniū
grauissima moles & *Tragœdia*.

Huius anni initio moritur Marchio Tranius vasco, fan-
guinis propinquitate Regibus gallo Navarro & Hispano at-
tinens, vitae peculiari ratione, quadam à communi vlti aliena
prorsus, memorabilis: quod fuscèque omnia semper habue-
rit, & aperta infania veram sapientiam præstiterit. Amiserat

autem superiore anno Comitem gursonium maiorem natu, cum tribus aliis liberis, equitibus fortissimis, illum vero atate maiorem Comitem, sic iudicii maturitate grauiorem. quos paternam parum desiderauit, ut ne sepulturam quidem illis concedere vellet, neque illis dari pateretur. *Aduersa. Ministror.*

Rex Nauarra quantum potest suis rebus prouidet, Vice-Comitem ad se accersit, ad Principem scribit, praesidia firmat, Sororem admonet, ut ordinem à se institutum seruet, ad eam etiam mittit ex Albano monte Comitem Suesionensem Principem sanguinis & patrem Franciae 4. primo scilicet loco post Conty fratrem, sine ulla Iunioris Cardinalis Borbonij fratris sui iniuria. Quamuis enim ipsum atate, praecederet, quando sunt Principes seculares, in ordine ad stemma Regium, ipsi Ecclesiastici non numerantur. *Aduersa. Ministror.*

Circa finem Ianuarii Principes colligati apud Nanceium conueniunt in Lotharingia, & quia, oppidum illud in ditio- ne aliena Regi scrupulum animo iniecit Christianissimo, huic sequuta est malorum *Aduersa. Campana. Act. Gall.*

Adijt Suesionensis Comes Palum regiam Bearnij, ubi nonnihil erga Illustrissimam Principem Catharinam profecit: cum prima vice nihil eam mouisset. *Aduersa. Ministror.*

Acceptis literis Nauarri, Condæus praesidia sua recognos- cit, & socios officij admonet: ne quid fraudis subesse pate- rentur, sed omnes bono essent animo, & diligenter officium quisque suum praestarent, Princeps Mansuetissimus & fa- cundissimus facile illis persuasit. *Aduersa. Ministror.*

Principes Nancejani colloquij, deliberant de rebus ad statum sui foederis confirmandum pertinentibus, quæ cum relata essent Regi noluit conuentum mense Martio, ut indixerat haberi, mandauitque Guyfiano Duci, ne Parisios. Idque per virum grauissimum D. Bellicieum, quod tamen ipse Dux neglexit, ut dicemus postea. *Campana. Aduersa. Ministror. Acta Gall.*

Magnus Regni Poloniae Cancellarius, circa medium men- sis Ianuarij, aperto Marte cum Maximiliano Archiduce con- fligit, illum vincit & captiuum ducendum tradit, cum suis omnibus fautoribus, Capitaneo Castris Protemissæ, ubi ta- men cum honorifice & regaliter habuit. *Historia Polonica. Campana.*

In Scotia sese expediunt consilia, superiore anno delibata ad vindicandum scelus patratum ab Anglis, in Mariam Regi- nam Christianissimam & serenissimam Franciae & Scotiae. Itaque Stuardus Henricus qui ad Reginam Martyrem Chri- sti, sanguinis communione atinebat, in confinibus vtriusque regni adest, & efficit praesidiis firmatis ut Angla Elizabetha inops consilij esse videatur *Campana. Scotorum Commentaria.*

Dux Sabaudiae cum videret suas arces Delphinatui pro- pinquas à militibus Desdiguerij attentari, sibi bene proui- sum esse putat, si Carmaniolam munitissimum Salassiorum oppidum inuadat, antiquo iure, quod Duces Sabaudiae in Sa- lassios obtendunt. Vulgo dicitur. *Marchionatus salutiarum.*

Philippus Rex Hispaniarum, cum Rege Scoto foedus init vindicandae tyrannidis, ut ferebatur, Zelo: & Irlandos ad eam depulsandam sollicitat. *Relationes. Hispanica. Irlandorum querelae.*

Sixtus Pontifex vacat ornandae Romae, & classi instruendae, ut sit parata in occasionem, si quidem contingeret Turcam aliquid moliri, interea hæc alij in alium finem fieri existima- bant, ut scilicet mare Siculum possideretur. *Campana. Ger- manorum Commentaria.*

In Poloniam missus fuerat à Sanctissimo D. Papa Sixto Illustris.

5673

5685

Ann.
Cur.
1585

1584

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

Illustris. D. Cardinalis Aldobrandinus, qui cum Duce Sabionetta Hispano, à Rege suo misso effecit, ut res Poloniae sedarentur: cum illuc etiam venissent magno Comitatu Regina Infans, & Princeps Sueciae sua neptis, Ita tamen ut tres titulum Regni Poloniae retinerent, Henricus Valerius Rex Franciae, Maximilianus Archidux Austriae & Sigismundus Rex Sueciae, qui idem Poloniam de facto regeret. *Campana. Polonica historia.*

Dum adest Comes Sueffionensis, in Regia Pali accidit ut Baro Puyanæ, cum ille si multatam pessimam in affinem Baronem Castelnouuium Chalossiaum exerceret: eum inuadit prope Orthesium & post velitationes aliquot, Castelnouuius ingens & effatu nimis dignum accipit, in medio gutture globulo igneo, ut pro miraculo sit ipsum euasisse. Eo Princeps humanissimus, pro sua in egentes benemerendi consuetudine sese confert, ut ei succurreret. *Auers. Ministror.*

Henricus Stuardus confligens cum Anglo victoriam reportat, ut inde etiam captus quidam Anglus, propter varias crudelitates ab ipso perpetratas in Scotos, quaternis equis iudicio Scotorum discerpatur. Ioannes Xonghes dicebatur. Erat autem generalis Anglorum, Dux Suffolcensis, cui dedecus illud à Scotis illatum est nouo quodam fato rerum, & Decreto Dei ob iniustam Regiae necem, quia sunt consueti Scoti in bellis, sic agere cum Anglis, ut cum sunt in acie media instructo exercitu Angli vincant, hic autem contra accidit. *Campana. Anglica Historia.*

Princeps Condzus Illustrissimus circa finem Februarii moritur, non sine suspitione veneni, & ex eo vnus & alter supplicium mortis petulerunt. Quia dixisset Assecla, Pictorum in vrbe, fore breui ut hugonoti carerent vno ex suis regibus, insinuat eum ab aliquibus contrariae factionis fuisse subornatum. *Auers. Minist.*

Mense Februatio in Mercis visi sunt quinque soles.

Campana.

Castrum Sedanium à Duce Lotharingae obsidetur, & lentè persequitur Lotharingus obsidionem. *Campana.*

Auers. Ministro.

Elizabetha Regina Angliae, procurat quantum potest ne illam nec opinantem Hispanus opprimat. *Campana.*

Scotus cum suis omnibus summa læticia afficitur, ob victoriam Stuardi in Anglos: ac in spem erigitur, ut aliquando vindicet matris iniustam & indignam necem. *Auers. Minist. Campana.*

Pugnus nobilissimus ex Ramboilletana familia, ad Ducem Sabaudiae missus, nil ab eo potest Regio nomine impetrare, de Salassiorum marchionatu restituendo: quin multa ille de retinendo causatur, quod non solum Rex, sed ipsi Principes Italiae malè ferant. *Campana. Alia Gall.*

Rex Christianissimus, quendam suum nobilem Consiliarium Les Reaux dictum, ad Ducem Lotharingae mittit Legatum: ut suo nomine illi, obsidione Sedanij interdicat. Idque rogatu Ducis Mompenserij Principis sanguinis, qui hæredis Principissae Bulionæ erat Auunculus. Et quia Rex est ab antiquo protector Bulionæ domus & familiae, etiam aduersus Imperatores Germanos. *Alia Gall. Auers. Minist. Campana.*

5685

Quarto Aprilis moritur Federicus rex Daniae relicto filio hærede satis iuvene Christiano. *Camp.*

Apud Regem defertur Guyssianus Dux, quod voluerit Castrum illud licitari à quodam Capitaneo ingenti nummorum aureorum summa, ea tamen Lege & conditione, ut Princeps Ioynuilla, major natu ex ipsius liberis, Principissam Dominam duceret vxorem, quod rex auertit, & cum Duce

1596

Mompenserio facit, cum esset illius tutor, ut eam sibi pro suo unico filio Principe, Dofinio, vindicaret. Quod valde ægre tulit Dux Guysius. *Acta Gall. Campana. Aduers. Ministr.* Anni mundi.

Rex Scorus primum apud Parmensem per Oglebyum nobilem suum. Deinde erga Principes Italiæ, necnon apud Regem Hispaniarum conqueritur de violato iure omni, à Regina Elizabetha Angla, in matrem suam Reginam Christianiss. ac Serenissimam Franciæ ac Scotiæ, & opem ab illis petit. 5673

Campana. Historia Scotorum. Aduers. Ministr.

Dux Guysianus apud Sanctissimum Sixtum Pontificem accusatur, quod vellet Sedanium obtinere, cum hac conditione ut Princeps Ioynuilla, uxorem duceret Principissam, retento etiam Caluinico figmento religionis, quo valde fuit permota sua sanctitas, ut etiam excedere Roma Ioynuillam Principem ibi tunc existentem, iuberet. *Aduersarium Ministrorum.*

Cum Oglebyus Romam venisset, cum Ioannæ Cecilio tractat, & cum illo egisse apud Sixtum Pontificem: ut inita illius gratia ipse Rex Scorus Catholicus fieret: ut facilius ad vindicandam matris mortem, ab ipsis Principibus Catholicis adiuuaretur. *Historia Arcana Scotorum, & Aduers. Ministr.*

Rex Christianissimus cum Duce Elpernonio, sibi vendicat totam de victoria exercitus Germanici gloriam, quod Guysianum Ducem acriter pupugit: & ex eo magis ac magis eum Rex Christianissimus suspectum habuit, ut nullatenus vellet eum ad se venire Lutetiam Parisiorum. *Act. Gall. Aduersaria Ministr. Campana.*

Classis Hispanica in dies apparatur, proximo quoque die in Anglos solutura. *Hispania relationes.*

Rex Nauarrus Rupellam morte Condæi Principis viduatam se recipit, ubi Lauardino oppidula sua molestanti gnauiter resistit, illiusque impetum præsentia suæ Maiestatis retutudine. *Campana. Aduers. Ministr.*

Georgius Rinaldinus magnus armorum Dux, & industrius capitaneus moritur in Italia. *Campana.*

Sedanenses insurgunt in Baronem Saresseborgium & illum dissipant. *amp. Aduers. Ministr.*

Iametium Castrum tentant insidiis, primum excipere Lotharingi postquam diu obledissent, sed tandem deditione capitur. *Campana. Aduers. Ministr.*

Lanouæus se à capiundis armis, in Sedani defensionem excusat: duabus rationibus. Prima quod religione id est data fide teneretur. Sic enim promiserat. Secunda quia noluit ingratus audire, erga Illustriss. Lotharingæ Ducem, cuius beneficio fuerat liberatus. *Campana. Aduers. Ministr. Acta Gall.*

Marancium frustra Nauarrus liberare sperat, sed post absente grauiore exercitu, idem præsidium sibi subdit & Blanchardum Capitaneum Rupellam ducit captiuum. *Campana. Aduers. Ministrorum.*

Elizabetha Anglorum Regina coacta fuit ingruente Stuardo victore, & imminente Hispanorum classe diligenter, ad Iacobum serenissimum Regem Scotorum Legatos mittere: qui ipsam speciatim de morte ignominiosa Reginæ Mariæ, apud Regem illius filium excusarent: ac eò se adactam fuisse Concilij Anglici importunitate, ut Anglia seditionibus liberaretur. Oh quanta turpitudine! phy quanta insania! apud filium se excusare de matris nece ob priuata excusantium se commoda. Ob quæ omnia Scoti non destiterunt ab inceptis. *Campana. Acta Gall. Aduers. Ministrorum. Scotorum arc. histor.* 5685

Et si Rex Christianissimus Duci Guysiano vetuisset Parisios accedere: tamen ille impatiens iræ regiæ, eò liberè contendit, comitatus 8. tantum suis nobilibus Parisios venit: &

recta

Anni
Christi.

1585

Anni
mundi.
5673

recta in hospitium reginae matris, deinde ad regem, postquam cum regina fuisset colluctus. Rex incandescens petit ab eo, cur contra suum mandatum hac venerit: Ille ait, ad se coram sua Maiestate purgandum criminibus, quibus sui hostes ipsum onerant. Cumque rex pergeret ita: interuenit regina mater, & sermone interrupto cum illo agit: Interea Dux, cum regina vxore loquitur. Id fuit nono Maij die. Postridie rex cum Guyfio placide de multis agit. Interea admonetur à suis: ut sibi caueret. Esse paratas à Guyfio Duce, contra se insidias. Rex eo motus accersit cohortes, quae loca munitissima quaque occuparent. Parisienses nouitate rei perculsi commouentur & cauent portas, fenestras, & quicquid esset suae opis, communiri. *Campana.*

Primi omnium Scholastici tumultuati sunt, & plateam Mauberti dictam occuparunt. Hinc vndique tota vrbe excurritur. Cathenae extenduntur obstruendis vicis, doliis & trabibus singulis quadruuiis, & anfractibus vicorum, repagula constituuntur. *Campana.*

Rex eo rumore attonitus, lugentibus reginis, spem vultu simulat, altumque premit corde dolorem. Et dum ait se velle hunc compescere motum sua praesentia. Ipse per portam nouam exit 12. die Maij circiter decimam, cum necdum esse paratum ipsum putaret Guyfius, & conscenso equo, paruo comitatu quanta potest celeritate in Rambouilletum Castrum contendit, cum esset illa familia regibus ab antiquo fidelissima. *Aduers. Minist. Campana. Acta Gall.*

Regina conata est, pluries Ducem adire, se d. ob vicorum impedimenta, usque in vespertum illius diei nunquam potuit. Eum autem hortata est adire regem ac illi se excusare, sed non potuit sibi in animum inducere. Et ipsam etiam retinuit Parisiis. *Eadem.*

Rex Nauarrus ea audacia Ducis intellecta, vnum ex suis nobilibus mittit, Carnutes quod rex perueniat ac ei suum obsequium offert, quandoque vellet rex ei iubere. *Aduers. Minist. Act. Gall.*

22. Die Maij capta est sepia Piscis in Pometania quae signis maxime variis, fuit insignita: duo enses, duo pugiones. *Camp.*

Vltimo die Maij, soluit classis Hispanica, e finibus Gurgulquae, & in Angliam contendit. *Campana. Relationes Hispanicae.*

Malicornia gubernator agri Pictonum, belligeratur circa rupellam, sui nepotis Lauerdini opera. *Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus insulas Rupellae adiacentes, praediis firmat, & portus munit: nequa Hispanicae classis pateret aditus. *Eadem.*

Ad regem Christianissimum, Parisiorum ciuitas & colligatae vrbes, veniunt per Legatos, orantes, ut in gratiam, Guylianum ducem reciperet & hostem Nauarrum iudicaret, & sua hereditate priuandum, qui re infecta discesserunt. *Acta Gall. Campana.*

Totus mensis Iunius in ea pacificatione consumitur à regina matre, cum rex rhotomagum petisset: quod prius ierat Dux Espernonius. Et gubernatoris nomen à rege obtinuerat, ipso etiam rhotomagensi parlamento, hoc approbante & ut vocant verificante. *Acta Gall. Campana.*

Mense Iunio 26. die sol totus obscuratus, & illius loco est visus ensis nudatus. Per totum diem in Vinaria vrbe Germaniae ipso meridie. *Campana.*

Illustrissimus Cardinalis Borbonius, cum haec omnia perpendisset, & animaduerteteret, alium ut dixit, à pietate vera & religione Catholica zelum, in illo tumultu Parisiensi, consilio inito cum vno ex suis protonotariis Decurione Sansulpitiano, die proprio Penthecostes, peracto sacro, sese ad prefe-

1586

ctionem parat, ut ad Regem veniret Rhotomagum. Sed ea res innotuit Guyfiano Duci, qui in mediis vespertis Sansulpianis, cum in urbem reuocat, nec amplius eum absque comitatu exire permisit. *Aduers. Minist.*

Rex Christianissimus promulgat scriptam, quo in Guyfianum Ducem inuehitur, urbes colligatas accusat, quod ipsi consentirent: & si quid ut obtendebant illas urbes, scripto diuerso, ipse Espernonius & frater suus Valetta commisisse, suum esse illis reddere ius, non autem Guyfiani Ducis, nec urbium arma in Regem tollere. *Acta Gall. Campana.*

Cum classis Hispanica portu Hispanorum solueret: tanta exorta est in eam tempestas: ut aliquot Triremes & Myoparones amiserit. *Camp. Relationes Hispanicae.*

Septimo tandem die Iulij, pax denuo facta est, inter Regem Christianiss. & Guyfium Ducem, & indictus comitiorum dies in urbem Blasiarum, ab Augusto mense in Septembrem ubi de omnibus ageretur. *Campana. Acta Gall. Aduersar. Ministrorum.*

Cum Rex Carnutes Rhotomago reuertisset ad eum venit Guyfius, & intercedente, regina matre, cum Rege reconciliatus est. Redditus Delphinatus Mayennensi, & missus Niuernensis in Pictonas, qui bellum cum Nauarro gereret. *Eadem.*

Nauarrus interea in Pictonia inferiore Montem acutum Castrum munitissimum obsidet, frustra que opem ferre Duce Illustrissimo Mercorio gestiente capitur, & validissime ac diligentissime communitur. *Act. Gall. Aduers. Minist.*

24. Iulij classes ambae hostiles, Anglica & Hispanica sese mutuo contuentur in traiectu Caletum. Thomas Hauuardus Mylordius generalis Anglica, dispicit se inferiorem fore, cum non plus decem milibus hominum armatorum gereret. Contra Hispanica Dux Illustrissimus Medinae Sydonia, vnum & triginta pugnatum millia gestaret. Itaque Anglus dolis intendit, & Dudraci industria Myoparonibus alligatis inuicem, quibus ignium artificialium esset ingens copia, illos Myoparones, impellit secundo vento in aduersam Hispanorum classem, ut in ipso articulo, concrepantium ignium subitus fragor Hispanos deterreret: & ventus simul cum flammis ipsorum classem diuerberans, naues disunctas concremaret, quod & factum est tanta felicitate industriae, ut pars, Caletes qui portus est Franciae appulerit vi huiusce industriae tempestatis: ibique Dux Medinae Sydoniae excensionem fecerit. Pars vero Bajonam & Caput Britonum adiecit, reliquis vero exercitus, turbine valido intra Scotiam & Irlandiam conuulsus, miserabilem tandem in Hispaniam reditum fuerit fortitus. Atque ita classis Hispana Ludibrium ventorum & maris exitit. *Campana. Aduers. Minist.*

25. Iulij Legati Giaponenses in Macaon insulam regni Chinæ, peruenerunt longissime à suo regno distitam. *Camp.*

Rex Nauarrus obsidet Beauuoyfium dictum, alias Bello-uacum Castrum natura loci & munimentis fortissimum, in Pictonia *Eadem.*

Princeps Parmensis frustra, Bergam tentat. *Flandrica.*

Princeps Chymayus recuperat Bonnam. Vbi Tassius strenue moritur, & frustra Scheinchus Protestantium implorat opem. *Campana.*

Rex Nauarrus Rupellæ snorū habet comitia, ubi post multa hinc inde agitata ipse Rex Nauarrus parlamenta per Pro-uincias constituit, ut hoc pacto plebes ad alia Tribunalia se conferre non cogerentur. Apud Lectorates, Fustates vel Foxios, &c. *Aduers. Minist.*

Michaël Oquendo Hispanus cuipuzcoz Ammiralius, cum suis nauibus tempestate perit, in reditu classis ad litus Hispanicum. *Campana. Relationes Hisp.*

Robertus

Anni
mundi.

5673

Anni
Christi.

1583

5685

1595

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5675

Robertus Dudleyus Excestræ Comes, magnæ apud Eliza-
berham Angliæ reginam, authoritatis, moritur. *Campana.*
Historia Anglica.

Septembri mense apud Blæsios, rex Chrestianissimus con-
silia sua agitat: comitia inchoat, & ipse eis præest. *Acta Gall.*
Campana.

In illis Consiliis multa proponuntur, contra Nauarrum
quæ nequaquam ausi sunt postea Colligati sustinere. *Aduers.*
Ministor.

Lugdunensis Archiepiscopus, vir singulari ingenio, & ad-
mirabili dextérité, consilium dat Guyssio: vt inter spem &
metum, Regem contineat. *Aduers. Minist. Ipsius Documentum.*

Secundo Mensis Octobris processio solennis instituitur,
Blæsiis ad implorandam numinis diuini opem, cui Rex Chri-
stianissimus interfuit deuotissimè, & omnes suo exemplo ad
pietatem commouit. *Campana.*

In comitiis Blæsiensibus orauit pro Ecclesia, Illustriss. ac
Reuerendissimis Archiepiscopus Bituricensis, Primas &
maximus Regis Christianissimi Eleemosynarius. *Acta Gall.*
Campana. Aduers. Minist.

Intervenient Principes Cōtyus & Sueffionensis & initio
itā præsum, non finem fore comitiorum sine sanguine.
Aduers. Ministorum.

Iam antè Illustrissimi Principes Cardinalis Borbonius ma-
ior, & Cardinalis Vindocinensis Borbonius minor, maioris
nepos, mentem suam declarant: cum mortuo Principe
Illustrissimo Condre, ipsi genibus Regis aduoluti, reos il-
lius nefandæ mortis (cū sublatus fuisse veneno diceretur)
ad supplicium depoposcerunt. Ita nō posset sensus humani-
tatis, à Principibus humanis auelli. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Espernonius cū esset Angolismæ, parum absuit quin à
quibusdam oppidanis caperetur, & interficeretur. Se ille for-
titer tutatus est. Et in eo, Mulierē fortem se præstitit Illustris-
sima Candallæ Captallia, & pro coniuge Duce Espernonio,
sefe ensibus nudatis & globulis igneis missilibus opposuit
Rex Nauarræ eò conten lit, sed periculum euaserat iam dux,
cū in iter se Rex Nauarrus daret, quod ubi rescivit Rex
Christianiss. magis illum adamauit. Et omnia illius in se vindic-
cando facta probauit. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Mense Nouembri Ferdinandus Illustrissimus Cardinalis
Medices, galero renunciat, vt in se ducatum maximum He-
truriz: vt sobolis Illustrissimæ vnicum stipitem reciperet:
quod illi à sanctissimo Patre concessum est, cū ille nullo
esset ordine sacro, adhuc tunc inauguratus. *Campana.*

Intercessit pro familia Principum Borboniorū, Illustrissi-
ma Principissa mater Illustrissimi Principis Comitris Sueffio-
nensis, qui etiam iam dudum se Ecclesiæ & Regi reconciliarat,
quod arma pro Rege Nauarro gestasset: quatenus fouebat
Caluinistas. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Rex Christianissimus luculentissimæ oratione, comitia ipsa
est affatus: vt quisque satageret salutis regni & salua pietate
de Principibus Borboniis Nauarro & aliis, itā decerneretur:
ne quid simile esset deinceps, quo bella protraheretur, innuēs
non ita facile posse regem Nauarrum subiugi, atque in ipsis
Comitiis damnaretur, qualia cernebat esse omnium vota.
Acta Gall. Campana.

5685

Rex Nauarrus eò mittit vnum ex suis, qui Comitiis ipsis
suo nomine obnunciaret quod rata & firma esse non pos-
sent, cū non essent legitimè congregata neque libera. Pro-
inde quicquid in iis decerneretur, contra se inutile ac nullum
fore. Ita protestatus est. *Aduers. Minist. Acta Gall.*

Eodem anno agitarum est, per Nauarrum iubente Rege
Christianiss. & ab ipso iudicibus cōstitutis de morte indigna

1595

Principis Condzi vnusque & alter extremo supplicio affecti
sunt apud Sanioannangeriam. *Aduers. Minist. Acta Gall.*

In dies crescente Guyfiani Ducis Potentia inuito Rege,
ac fauentibus ipsi Duci Comitibus nimio opere: Rex ipse ex eo
suspectior, sibi cauet: & prouidet ne ab ipso interceptiatur.

Campana. Acta Gall.

Dux Mayennensis interea, Lugduni agebat exitum Comi-
tiorum expectans: quique nunquam sui fratris Ducis Guy-
fiani facta, in Regem Nauarrum & alios Principes probauit
& fertur de eo regem admonuisse, omnium primus. *Acta
Gall. Aduers. Minist.*

Dux Niuernensis in Pictonia Montem acutum recuperat.
Eadem. Campana.

Inde rex Nauarrus aegrotauit vsque ad mortem pleuritide
laborans, degebatque tunc in quodam pago satis Montis-
acuti vicino, & ab vno Chirurgo suo Martello ex Alençone
vrbe, cum omnes alij reformidarent eum contingere, sola
missione sanguinis omni periculo liberatus est, vt breui sanus
sit redditus. *Aduers. Minist.*

Interea Pseudo-Ministri vndique, noctuque dieque ora-
tionibus instant suo modo. *Eadem.*

Dux Niuernensis adit Garnachiam oppidum, cum Castro
munitissimo maritimum, & illud fortiter expugnare con-
tendit. *Campana. Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus consilio quorundam inuadit circa auroram
Nyorthense Castrum & urbem, cum tota nocte vehemen-
ter pluisset. *Aduers. Minist.*

Rex Christianissimus detectis Guyfiani Ducis insidiis, vt
ferebatur, idque per quasdam foeminas etiam Guyfiani Stem-
matis, fore vt Rex in Sancti Dionysij in Francia Monasterium
recluderetur, atque ita arcanum quoddam consilium Comi-
tiorum, ex ijs qui Duci fauebant impensius statuisset: exclusis
regno omnibus Borboniis, memor alioqui eorum, quæ illi
olim dixerat Dux Mayennensis de fratre suo Duce Guyfia-
no, cum se vndique constrictum cerneret, omnes quæ clau-
es sui Castri Blæsenfis, in manu ac potestate Ducis esse animad-
uerteret. Nil mouendum ratus vi aperta, in tanta angustia se
probare simulat, vt præfectus generalis totius regni à Comi-
tibus, Dux ipse declararetur: eamque promulgationem præfe-
cturæ, in crastinum diem reiecit. *Eadem. Camp. Act. Gall.*

Ille crastinus dies fuit 24. Decembris, quo eodem & hora
eodem qua Nauarrus Rex castrum Nyorthense cepit, Rex
iubens ante quartam matutinam, vt sibi sacrum pararetur in
facello suo extra castrum Blæsenfe, non ita procul: cum iam
comitia in aulam Regiam Blæsensem cõuenissent, iubet Du-
cem Guyfianum ad se accersiri, idque à Pinarto secretario
status Dux cum tota nocte, se voluptati dedisset, vt fertur,
Nauseabundus petit tragemeta à cubiculario quodam regis,
& sic vterius progressus circumspiciens, nemine illic præ-
sente, statim videt è tapetibus prodeuntem hominem arma-
tum in se, cuius collum ille constringit, & repente quinque
alij ex latibulis emerferunt & in ipsum irruentes, interfecerunt.
Campana.

Aliajunt enses strinxisse dimidiatum in primum, atque
ita sui interficiendi occasionem præbuisse. *Relationes. Aulica.
Aduers. Ministros.*

Rex ex adyto prodiens, cum illum prostratum cerneret in
hæc verba erupit, iam nunc Rex sum. *Campana.*

Audito strepitu frater Cardinalis Guyfianus ferre opem
vult, sed à custodia Regia foris in aula anteriore, excuban-
te inhibitus est, & captiuus factus, necnon cum eo quicun-
que ipsi Guyfiano fauere agnosceretur. Vt Lugdunensis Ar-
chiepiscopus Borboni* Cardinalis & alij, ex familia Guyfiana,

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

& eo ipso momento missus Dornanius Lugdunum, ut ab eo Mayennensis caperetur. *Campana. Acta Gall.*

Pridie vesperi oblati epulis Duci, simul appositum fuit breuiculus sub quadra, quo admonebatur de periculo, sed petito calamo scripsit, ex altera parte hæc verba, *Non audeat* & breuiculus abiicit, humi quod postea Regi relatum fuit.

Aduers. Ministrorum.

Frater Cardinalis postridie adductus in præsentem fratris Ducis Mortem, regis iussu, cum illi probra diceret, interfectus est, ibidem. *Campana. Acta Gall.*

Adierat Matrem Rex post Ducis mortem, ac ea salutatio- ne illam euigilaret, dicens, *En nunc Rex sum, Guyus mortuus est* Respondit illa. Vtinam verè rex sis, & non regnum suum Rex perdidit, respondit rex paulò commotior. Nolite hæc curare, Domina, & discessit. *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Biduum spectaculo duo corpora fratrum ostensa sunt, ac post cremata. *Legatio Parisiorum ad Sixtum Papam. & Campana.*

Accesserunt ad regem, Principissa Illustrissima Namour- sia mater defunctorum Principum, & Guyia ducissa vidua, eaque grauida, quæ corpora petierunt à Rege: sed ea ipsis denegata sunt. *Campana.*

Cum Garnachia Duci Niuernensi, se dedere vellet, quidam excucurrit e medio Niuernensis exercitu, & quantum po- tuit, alta voce clamauit: viuat rex Nauarra, captum est Nyor- thum, Dux Guyus fuit iussu Christianissimi regis interfe- ctus. *Aduersa. Ministror. Campana.*

Hoc erat in fati aiebat Abbas Sanctæ Hubertæ apud Au- relianensis, ut sic Dux Illustrissimus guyus moreretur: Ipse enim ab illo Abbate fatidico fuerat admonitus, sibi talem casum impendere, id tamen periculum vitari posse, si in me- dio comitiorum congressu recederet. Quod nunquam po- tuit, etsi vellet & fuerit conatus, sic discedenti ipse Abbas re- gnum pollicebatur. *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Idem Abbas tamen simul prædixerat etsi, sub conditione: fore ut rex Nauarra, in Regem Galliarum, euaderet. *Ibidem.*

Bascias feratus à Persis in Persia vincitur. *Campana.*

Archidux Maximilianus Austriacus, in Polonia captiuus à Magno Polonia Cancellario retinetur, dum Sigismundus suecus, latè imperitat. *Campana Polonica.*

Multæ sectæ nouæ in Africa, exoriuntur, contra legem communem Alcorani præsertim, de Monte viridi exeuntes. *Campana.*

Atque ita explicat huiusce epitafis bellicæ pars prima, hoc anno 1588. per omnes orbis vniuersi partes exacta.

ANNO D. M. D. LXXXIX

VNDICESIMO die postquam mortuus est Dux Guyus Illustrissimus, Christianissima Catharina Medicea, Regum Mater optima, animam Deo reddidit, cui iusta facta sunt à Rege filio Henrico tertio Gallia & Polonia Christianissimo. *Campana. Acta Gall. Aduers. Minist.*

Ciuitas Aurelianensis se Regi dedit, sed cum rei nouitas de morte guyij Ducis, omnes attonitos reddidisset, deinceps ciues Aurelianenses exasperati sunt: præsertim quia vellet Gubernatorem quem ipsi nollent, eis reddere. *Acta Gall.*

5685

Aduers. Minist.

Ad regem Nauarra scribit Rex Christianiss. de morte Guyij Ducis, & post eam illi incipit reconciliari. *Ibidem.*

Similiter Elpernonium ducem in gratiam recipit, à quo nonnihil fuerat abalienatus, & tamen modum ille tenuerat, cum Northmannia Duci Mompenserio cesserat, qui eam

d ij

Eodem
SIXTO Pontifice,
Eodem
Imperatore.
Iisdem
Regibus
& Principibus.

1596

affectaret sicque sua illi fortuna (quamvis aegre) constitit.

Aduers. Ministror.

In publicum Rex Christianis. causas edit istius suæ in Guyssios fratres & reliquos seueritatis: quam alij nimiam esse dicebant, & totam machinationem aperit, literas profert quibus Guyssius Dux, se magnorum criminum alligant, *Ex ipsius Protestationibus & literis. Campana. Aduers. Minist.*

Rex Nauarrus aliunde promit, sibi esse molestum valde quod Rex Christianissimus, in eo rerum tam lamentabili statu extiterit: eorum artibus qui suos affines & cognatos Guyssios in ea pericula coniecissent, quorum se tædere affirmat, eorumque casum dolere. *Ipsæ Protestationes. Aduers. Minist.*

Scriptum Italicum prodit paulo post, quo factum Regis laudatur. *Anonymum.*

Vice-versa Colligati suos Principes deslent, & protestantur de iniuria sibi illata: necnon Parisinus populus ferè amens impos sui visus est, ob tantorum Principum tædium, ut ferè Regem ipsum pœnituerit. *Aduers. Minist. Act. Gall.*

Res mira Pali Regiæ Bearnij accidit, quidam hortulanus somniauit illa ipsa nocte, & hora qua Dux Illustris. Guyssius moriebatur, Regem Nauarræ fieri Galliarum Regem pereuntibus ante aliis omnibus, ut etiam viderit Guyssium à Rege Christianis. & ipsum Regem à Dominicano interfici, & urbem Parisiorum ferè ciuibus desertam, demum ab ipso Rege Nauarro factò simul Gallo, in antiquum splendorem restitui, & hoc omnibus ipso die declarauit. *Aduers. Minist.*

Cùm hæc Romæ audirentur, omnium suum præcellum Sixtus summus Pontifex indignatione graui sensit commoueri: tamen etiam seipsum sustinuit. *Campana. Relationes Italicae.*

Illustrissimus Cardinalis Aldobrandinus, tam prudenter & cordatè se in Polonia gessit: ut illius ductu & auspiciis, pax facta sit inter domum Austriacam & Polonos, necnon Archiduci Maximiliano, reddita fuerit sua libertas. *Campana. Polonica.*

Sub finem Ianuarij, Legati Colligatorum & Parisini Romam adeunt: à sua sanctitate petunt omnia in Henricum Regem Christianissimum. Factum ipsius ultra modum etiam exaggerantes. *Campana. Ipsorum Legato.*

Sanctissimus Sixtus Pontifex, prudentia incomparabili, sibi esse audiendum Henricum Christianissimum, & Patrem se esse omnium communem apertissimè professus est.

Campana.

Interea 23. Februarij aduenit Legatus Romam reuerendissimus D. Episcopus Cænonianensis frater defuncti Rambouilletani Cardinalis Illustrissimi, qui pro rege luculentissimè iuxta ac ponderosissimè egit: ut factum ipsius circa Guyssios Sanctissimus Papa probare deberet, cum nil egisset nisi magistratu summo dignum, in subditos, urgente præsertim necessitate, in quo sibi satisfactum esse Pontifex declarauit eò minus quòd Cardinalem Guyssium se inconsulto peremisset, & Cardinalem Borbonium cum primatè Galliarum Archiepiscopo Lugdunensi captiuos retineret. *Campana.*

Die Sancti Matthiæ Lugdunum se declarat colligatam Guyssianis, quicquid contrà Alfonsus Corsus cordatissimus, item Espersonius Dux prudentissimus & frater ipsius Valleta pugnacissimus opposuissent. *Campana. Act. Gall. Aduers. Ministrorum.*

Secundo Martij Cardinalis Farnesius moritur. *Campana.*

Postquam bimestre Parisini, Duces suos Guyssianos luxissent, tandem Senatus Decreto quarto Martij Dux Mayennensis Præfectus generalis declaratur. *Campana. Aduers. Ministrorum.*

Anni
mundi.

5673

5685

Rex

Anni
Christi
1585

1585

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

Rex Christianissimus contra Guyssios rebelles iudicat & Parisinos simul atque hosce suis privilegiis spoliatur. *Aduers. Ministror. Campana. Acta Gall.*

Iametiij castri Duci Lotharingæ dediti, eo anno explicantur conditiones regis Christianissimi consensu. *Campana.*

Rex Nauarrus in Pictonia, ingentes progressus facit, & Castelleraidum capit. *Aduers. Ministror. Acta Gall. Camp.*

Nauetes se ligæ siue colligatis opera Ducis Mercæurij se dediderunt, Idem facere gestit Rhedonum ciuitas, ubi est ipsius Snatus sedes, sed protinus recuperatur. *Ibidem.*

Tentat Dux Mercæurius in eas partes, urbem Vitriam dictam pertrahere, sed incassum laborat. *Campana. Aduersaria. Ministrorum.*

Martio mense, pseudo-Ministris Bearnenses, incestum matrimonium, quod nonnulli ex suis laudant, supina iuris vtriusque ignorantia, dissolunt, authoribus Bordano Martellio Cajetano & aliis, apud Oleronenses. Tamen vltandi scandali, causa rem in manibus Magistratus summi relinquunt. *Aduers. Minist.*

Christiana Lotharinga Principissa serenissima iam dudum magno Hetruriz Duci promissa, illi adornatur breui illuc ducenda. *Act. Gall. Campana.*

Flauia neptis Papæ Sixti, desponsata fuerat Duci Illustrissimo Bracciano, per procuratorem Vimbaldum, & 20. die Martij altera neptis Vrsina ducit, Connestabulum Regni, Ducem Tagliacossium, magna, vrbis & totius Italiæ lætitia. *Campana.*

Aprilis vltimo Lotharinga adducitur, & lugubri veste posita, sponsalitiâ induit: & sic Magni Ducis vxor fit, comitata à Christierna Regina Daniz auia Paterna, & Ducissa Brûsuicensi amata. Cum aliis multis. *Campana.*

Cum expectaret Rex Christianissimus ab Episcopo Cænonanenſi suo Legato apud Sixtum Pontificem, responsum à sua Sanctitate: ac interea nihil ageret, magni motus exoriuntur per totum Regnum: vt ferè ipse omni ope esset destitutus, & Rex trium aut 4. vrbium appellari posset. Mandat itaque Duci Niuernensi vt accedat ad se, Et suos captiuos ipse in propria persona, è Blasius traducit in Castrum Amboysianum, secundo Ligeri. *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Breui post tempore, Ducem Ioynuille, qui nunc Guyssius est, transfert in Turonum metropolim, relictis Cardinali & Primate & aliis quibusdam in Castro Ambosiano. *Ibidem.*

Tandem ipsum etiam Cardinalem, in Chinonium castrum munitissimum, sub Chauignyo Duce cordatissimo, etsi cæco transportari cum custodia fidelissima cavit, Et vxorem suam Ludouicam Lotharingam è familia Illustrissimi Ducis Vaudemontij, secundana Lotharingorum, illi dat hospitam: vt tædium aliquo modo senis Cardinalis, certis diebus, conspectu Reginz leuaretur. *Ibidem.*

Tunc parū abfuit quin castrū Andegauense munitissimū, cum tota vrbe, in partes colligatorum transiret: sed Regis prudentia & celeritate auxilij ed transmissi, retenta fuit vrbs in regis potestate. In eo nauauit sedulam operam, eius vnus ex primarijs, qui per posticum noctu ingressus, suos animauit affines & cognatos quæ cum magna sit cognatio & potens, alijs terrorem incussit. *Acta Gall.*

5685

Rex Nauarrus semper cum Rege tractat, & conatur illum se in suas partes vocare, à quibusdam persuaderi. *Aduersaria Minist.*

Hoc tēpore detexit aperte Rex Christianiss. arcanum consilium, quo illum semper veluti manu, Mater sua rexerat Catharina Medicea regina, quæ illi moriēs supplicaret, vt ad regni sui saluationem sibi suos Principes adiungeret, illorū

1586

enim interesse de regno, & ita conscientiam illi dictare: Necesse autem fuisse hactenus ita se gerere, ad ductandos partium animos. *Advers. Ministr.*

Idem de ambobus fratribus actum est, viuo Francisco Flandriae Comite: ut hoc pacto Flandria recuperaretur. *Ibidem.*

Cum sentiret Episcopus Cænonianensis Legatus, Regis Christianissimi sententiam excommunicationis in Henricum regem accelerari: ob Cardinalis Guyssij mortem, & Borbonij cum aliis Prælati retentionem: maturè intercessit: ut ratio tantæ difficultatis haberetur, qua rex coactus fuerat eam extremis malis remedium extremorum asperitatem adhibere, sed nihil impetrauit. *Campana.*

Itaque Maij 23. lata est illa sententia, in Regem Christianiss. & ipse intra certum diem Romam venire, aut per procuratorem comparere iussus, ut de iis rationem redderet. *Campana.*

Dux Mompensierus Alençonio, tendit Falaysam oppidum, & illud obsidet pro rege sed frustra. *Campana. Advers. Ministror.*

Rex Christianissimus, quanta celeritate fieri potuit audita sententia in se lata: amplius non distulit, sed hostes Guyssianos & suos omnes Collegatos iudicavit, Parisinos iterum privilegiis priuat Parliamentum à Parisiis, in Augustam Turonum transfert. Vnde est, quod multi ex primariis viris Parliamenti eò ad regem discesserint. *Acta Gall. Advers. Ministro.*

Per idem tempus, strinxere calamum in Sixtum, plerique viri docti, in Turonum metropoli tunc arce Franciæ, & capite Regni inter quos fuit D. Ceruinus, vir doctissimus & eloquentissimus. *Ibidem. Et scripta illius.*

Ex professo D. Dufay Cancellarius Regni Navaræ, & Bearni scripsit libellum acrem, cui titulum fecit *Mon. Sixtus*. Idem scripsit præterque in commendationem regis Navaræ: illius genium & ingenium graphicè depingens. *Eadem scripta.*

Ex alijs doctissimi viri & emunctæ naris studio prodierunt Philippicæ, actiore stylo, in subdola Hispanorum molimina.

In ipsum etiam Ecclesiæ statum corruptum, & de concilio reformando scripsit Veruillius vir in omni scibili versatus.

E Turonum metropoli rex profectus, in Pictonas: vrbs illa sese opposuit, & coactus fuit reuerti ad suos. *Acta Gall. Advers. Ministror.*

Septimo Maij Magnus Dux Hetruriæ, equites creat, Sancti Stephani: Marchiones Rianensem, Bagnium & Corniensem. Item Comitem Meldolensem, Philippum Pepolium, Alexandrum Vrsinum à Petiliano, Ferdinandum Rossium & Iulium Rianensem. *Campana.*

Circa idem tempus Episcopus Vicentinus nuncius missus à summo Pontifice, ad magnum Ducem, & magnam Ducissam donaria consueta dari à Pontificibus defert, & offert, & summa cum animi gratitudine. *Campana.*

Rex Persiæ petit à summo Pontifice, sibi suppetias dari, contra Turcam. Circa 23. Iunij. *Idem.*

Eodem tempore rediit, Illustrissimus Cardinalis Aldobrandinus, rebus Polonicis optimè ad Ecclesiæ decus, & honorem Dei compositis cum ante se misisset clarissimum Cythium nepotem suum, qui de omnibus rebus Pontificem summum redderet certiore. *Idem.*

Refert de fratre Hyacintho Dominicano ad summum Pontificem, ut digno qui canonisaretur, & in Sanctorum numerum referretur. Sed res dilata est in aliud tempus. *Idem.*

Mayennensis tantum non Regem Christianissimum capit, apud Turonas, qui cum ingenti periculo tandem euasit, & in

urbem

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
Christi
1585

1596

Ani
Christi.

1585

Ani
mundi.
5673

urbem receptus est. *Act. Gall. Aduers. Minist.*
Venit in defensionem Regis Christianissimi in ipso articulo, rex Nauarrae, & ante illum suo mandato Comes Castillioanus, à quo Guyfia ni ex suburbio quod perrumpere conabantur, & urbem in uadere, magna virium praestantia & indefessa pugnandi contentione, toto die sub aestu & armorum pondere, etsi capite nudo, repulsi sunt. *Act. Gall. Aduers. Minist.*

Summus Pontifex in eo totus est, his mensibus ut exules exterminari possint, & ad illum exulare bellum, Magnum Ducem hortatur & Ducem Ferrariensem. Ipsique magno Duci omnem in Romanos exules dedit potestatem.

Campana.

Dudracus Anglus cum Anthonio Rege Lusitano Plymuthio soluens, Crugnum portum detegit & Penoricham rupem, non longè ab Vlisipone dissitam inuadit, quod aliquantum terrorem iniecit Hispanis, praefecto Comite Fuento Tetraconensi. *Campana.*

Ficti quidam religiosi in Syria excitant plebes contra Amurathem, ut Assam Balcias res viderit ad Triarios ferè rediisse: cum alioqui à Persis, magnas molestias pateretur. Ut etiam secundo Aprilis 5. millia Iannissariorum ab ipso Turca, petierunt caput Ebraymi generi sui, quia subinde falsas & circuncisas monetas ipsis obtrudebat. Et ipse Sultanus coactus fuit illis morem gerere. *Campana. Relationes Turcicae.*

Carolus Mansfeldensis mense Maio, ad Bomeliam arcem contendit, eam expugnaturus: inde ad Bergam. *Flandrica.*

Campana. Aduers. Minist.

In tota Germania, satis quiescit res nisi quod Protestantes suo more, cum viderent tantam vndique turbationem voluerunt sibi cauere Edicto, generaliore: ut cuius liceret plenissima Conscientiae libertate uti. *Campana. Aduers. Minist. Ipsa Edicta.*

Cosacchi cum Rossis contra Tartaros dimicant. Eo mittitur Mense Iunio Zamoischius Magnus Poloniae Cancellarius à Sigismundo Rege Siueco. Et triduo praelio continuo Tartaros, cum suo Rege Granzaro profligat, in reliquum anni huius, adeoque in perpetuum. *Campana. Relationes Turcicae.*

Balcias Ferat in Argieram secedit, & noui magni motus, in Africa contra Turcam excitantur: ut amplius nollent eum agnoscere Imperatorem. Imo etiam Magnum militiae Melitenis Magistratū in subsidium vocant. Et ipse eis Beccariam magnum Capitaneum & Afir gnatissimum mittit.

Campana. Relationes Turcicae.

Geneua à Duce Illustrissimo Sabaudiae appetitur & partim dolis, partim armis obsidetur: cui sustinenda & defendenda, ob protectionem regis Christianissimi adfuit Guytrius Dux generosissimus: & ex Illustri familia oriundus. Itemque ex parte Bernensium Dominorum, Ludouicus Erlachius.

Campana. Aduers. Minist. Acta Gall.

Tunc Beza multis literis, nomine T. de May. ad dissimulandum, Ministros suos Gallos in regno Galliarum hortatur: ut sibi matri adesse velint. Et ad Danicum usque in Bearnium: adeoque missi à Senatu Geuenensi, qui nummo, collectos recipere. *Aduers. Minist.*

5685

Post Beglierbeij Graecanici Ebraim mortem ignominiosam, quam vidit Amurathes socer suus illius amantissimus, propriis oculis: incensus est ignis tota Constantinopoli, ut ferè peritura videretur. Extinctus fuit diligentia Iannizzariorum, quibus cum stipendium de more, in tali casu, non augetur: omnes Iudaeos ditissimos diripuerunt. *Campana. Aduers. Minist.*

1596

Guytrius Clusam obsidet frustra. Sed Gessum capitur à Geneuensibus, & se illis dedit Ripaglia, postquam multam famem & omnia mala, intus Geneva passa esset etiam reluctantibus Comite Martinengo, Barone & D. de Sono, mortuo etiam Barone Sanligerio & simul Dignus Tononem urbem reddidit Bernensibus. *Auers. Ministror. Campana.*

Aderant Sabaudie Duci Illustrissimo, Marchio generosissimus Sammartiniensis, à Duce Illustrissimo Ferrariæ impetratus, simul Comes Hieronimus de Lodrono & Paulus Sforza ex Principibus, quem Colonnellum vocant. *Camp.*

Royna Dux industrius Vindorionum capit, & cum eò progressus esset Mayennensis, Comes Briennæ capitur, apud Santoynum, pagum Ambosiano castro vicinum. *Alta Gall. Campana.*

Reges Christianissimus & Nauarrus, in mutuum conspectum & fœdus veniunt: quod plerisque fuit dolori, aliis vero summæ lætitiæ. Prius dudum egerat Natarrus, ut se gratum haberet Christianissimus: & contra omnium suorum consilia, ipse eò liberè tetendit, cum maximè Regem amaret, & cuperet audire Catholicus. *Auers. Minist. Alta Gall. Campana.*

Illud accidit circa Iunium mensem. Rex Christianissimus deinceps, exercitum producit, & aduersus Parisios contendit: interea oppidis & urbiculis, in medio itinere captis: Stempiz militibus dedit sunt, ob rebellionem, cum Pirhi-veris gallicè *plumiers.* *Ibidem.*

Eodem tempore Syluanectum à Torenfi Mommorencio, fuit in fide & obedientia regis firmatum, & ibi ingens edita strages Saueuse, qui colligatos adibat. Ibi Arambura & Castillionæus Duces: se viros præstiterunt. Pro regis tutanda auctoritate. *Ibidem.*

Possiacum item oppidum, exiguum neque munitum, ausum est tamen regi rebellare, itemque Pons-Oza, quæ omnia rex præsens cogit sibi obedire. *Campana. Alta Gall. Auersaria Ministror.*

Eodem mense Aprilis ciuitas Flandrica Sangertrudem-berga, sese Parmensi reddit. *Campana.*

Schenckius autem Neomagi moritur. *Ibidem.*

Alençonium ciuitas primaria redit ad regem, & simul pro Colligatis Dux Lotharingus arma profert, & germanos equites rumpit. *Ibidem.*

Dux ite Ioyolæ in Occitania sese colligatū declarat. *Ibidem.*

Rex Christianissimus Parisios obsidet, per mensem Iuliū: cumque esset in procinctu ciuitas, ut caperetur, per quendam iuuenem qui dictus est Dominicanus nomine Iacobus Clemens: adactō in anum Regis ventrem cultello, prætextu quarundam literarum, quas illi deferret, à Domino Præsidente Primario Duarleo, quod falsum erat tamen, rex ipse ab eo, ausu planè nefario interficitur. *Campana. Alta Gall. Auers. Minist.*

Paucis ante mensibus, horrendum dictu nefas Parisiis acciderat: ut quidam ganeo perditissimus nomine Leclerc regiam Majestatem, in Persona Senatus Augustissimi captiuam duxerat: in castrum quod Bastillia appellatur, in Sancti Anthoni portas: idque quia senatus lumen Iustitiæ tunc & semper colligatorum in Regem Christianissimum obstitabat. Inde fuit quod Iacobus Clemens, vel ab alio persuasus vel astu proprio, tanti viri Illustrissimi Præsidis nomen obtegere suo sceleri voluerit. *Auers. Ministror.*

Mortuo rege Henrico Valesio, magnus luctus toto exercitu consecutus est: ac præsertim Henricus Borbonius successor illius, iure sanguinis legitimus, & ex asse, hæres per legem Salicam huic genti popularem, triduum integrum omni publico abstinuit. *Idem.*

Henricus

Anni
Christi.

1585

Anni
mundi.
5673

Henricus Valensius Rex Christianissimus antequam more-
retur, ad se Henricum Borbonium vocavit, & coram Princi-
pibus & præcipuis totius Regni Primatibus & Coronæ offi-
ciariis ut vocant, eum suum legitimum successorem declara-
vit, atque ab illis pro eo, iusiurandum fidelitatis & obedi-
entiae depoposcit. Ipse autem Borbonius, lachrimis abundis
suum mærorem testatus est. Aderant Mareschalei Bironius &
Daumontius ambo fortissimi & strenuissimi, aderant Dux
Espernonius, & alij. *Idem.*

Aderat & Procurator Generalis totius Regni Gueslæus, ex
Illustri familia Gueslæorum, vir eruditione clarus, probitate
conspicuus, & gerendis rebus ab ineunte ætate maximè
idoneus, in quo adhuc iuvene semper senilis effulsit gravitas,
qui eum Magistratum iniit in ipso iuventutis flore. Et etiam
propter sui Magistratus summam auctoritatem, idem rex
moriens de rege succedente, magno amoris sui erga Borbo-
niū argumēto demandavit, ut deinceps omnia illius nomine,
se mortuo ageret. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Publicata fuit illius Regis Christianissimi mors impia, 4. Au-
gustalis sub sigillis Illustrissimorū Cardinalis Gondij Epif-
copi Parisiensis, & undecim aliorum testium Caroli Aurelia-
nensis magni Prioris Franciæ, Ludouici Valettæ Ducis Es-
pernoni, Mareschalei Byronij, Rogieri de Bellegarda Magni
Franciæ Armigeri, Castri veteris Capitanei custodiæ corpo-
ris, Francisci Do Parisiorū Gubernatoris, Caroli Ballac Capi-
tanei custodiæ, Ruzæi secretarij, à mandatis Stephani belegni
Capellani ordinarij & Ludouici de parade Eleemosynarij.

Campana. Acta Gall.

Fertur rex promississe omnem summo Pontifici obedi-
entiam, pepercisse omnibus adeoque iis qui mortem illi pro-
curant & intulerant: & sic post confessionem petiisse abso-
lutionem, & obtinuisse in ipso articulo mortis: de qua vetuit
etiam fieri ultionem. *Idem, Eadem.*

Aduenerant è Castris in hospitium regis, sui Principes san-
guinis, Franciscus Marchio de Conty qui nunc princeps di-
citur, Franciscus Dux Mompenserij, Carolus magnus Fran-
ciæ Prior, primi illius equitum leuioris armaturæ, Mareschal-
cus Bironius, Danuillius Primipilus Heluetiorum, Mares-
chalcus de Rieux, & D. Castillionæus peditatus Magister,
qui omnes in regem Henricum consenserunt, & Lanouzus
Hugonotos ut vocant, turmatim ad regem adduxit, ut eum
agnoscerent. *Campana. Acta Gall.*

Altera ex parte, Guyssiani omnes valde exhilarati sunt, præ-
sertim Guyssiana Ducissa Mompenserij Ducis vidua, gau-
dium sum celare non potuit: quæ etiam pro armorum supra-
signio, institas vel fascias (*Echarpes*) Gallicè viridis coloris
gestari voluit à militibus. *Aduers. Minist.*

Solus Mayennensis Dux prudentissimus literis negauit
publicè, ad se quicquam huius negocij attinere: sed id totum
ad suos authores referri debere. Neque id potuisse nisi à ma-
niacis excogitari. *Illeliteræ. Aduers. Ministrorum.*

Nihilominus Parisiense vulgus, istius miseri homicionis
funus quanta maxima potuit pompa procurauit, atque ei ho-
norem debitum sanctis conabatur impendere, etli Domi-
cani. Parisienses factum & hominem ipsum detestarentur
magis. *Aduersar. Ministrorum.*

Gestauit illius imaginem Ducissa illa, & plerique ex suis, in
quo quantum vindicta fœminea possit, facile iudicatu est.
Eadem.

Fertur etiam emanasse scripti genus, quod ad Papam refer-
retur quasi factū esset probaturus, quod omnino falsissimum
est. *Eadem.*

Rex Christianissimus Henricus III. cū videret exercitiū

1596

iuum dissipari, in tres partes illum diuisit, maiorem & præcipuam sibi reſeruauit, alteram dedit Duci Illuſtriſſimo Longa-villæo Principi ſanguinis naturali, vt eam in Picardiam duceret. Tertiam Mareſchalco Daumôtio tradidit, vt Campaniam in officio contineret. Ipſe in Nortmaniam ſe confert, & totam eam percurrit, Cadomum urbem præcipuam & alias multas recepit idque facilimè. *Campana. Acta Gallia.*

Aduerſ. Miniſtror.

Corpus Regium Henrici defuncti, poſt exequias pro temporis & Loci opportunitate redditæ, in Syluaneſtum Episcopalem urbem, deinde (quia vicina eſſet nimis ipſi vrbi Pariſienſi) in urbem Compendium dictum, in Picardia ſuperiore vulgo *Compiègne*, quia eſt locus munitiſſimus natura.

Idem Eadem. Ibi etiamnum iacet.

Cum Diepam ciuitatem Regiam moleſtè haberet certum quoddam Caſtrum nouum, vrbs ſic dicta eò Rex Franciæ & Nauarræ aduolat, & primum Caſtillionæum quendam vicinum loci, illius hoſtem ſuum fundit ac perimit, Caſtrum nouum capit, & metu Diepam liberat. *Campana. Aduerſ. Miniſtr.*

Inde Rhotomagum vexat, quo tempore Marchio Menelaus, interficit Bônniuetum: crudelitate inſigni, in eum poſt mortem exercita. Scilicet vt caput ei præciſum longiore pilo circumgeſtaretur in dedecus & ignominiam, quod poſtea etiam à Mayennenſi vindicatum eſt, Menelzo interfecto.

Campana.

Ea occasione Mayennenſis coactis quantis maximis copiis, ad Regem cum eò certaturus accedit: & ſimul Rhotomagum moleſtia regis liberat. Ibi erat thalaſſiarchus Villarſius magnæ inter Colligatos authoritatis. *Camp. Aduerſ. Miniſtr.*

Hoc præcipue cauebant Guyſiani, & præſertim Mayennenſis ne Nauarra inter ſuos rex audiret Chriſtianiſſimus: Imo Pariſienſes & colligati Carolum decimū appellabant Cardinalem Borbonium, eo nomine obſignabant & cudebant etiam aurum & argentum. *Aduerſ. Miniſtro.*

Rex Chriſtianiſſimus aduentante Mayennenſi ad ſuam Diepam confugit, vbi agit de ſe tuendo ad vicum dictum *Arques*, vbi ſinguli Regij aduerſus Tricenos depugnarunt & victores euaserunt, etſi ab heluetiis quibuſdam Regiis ſeditio etiã in ipſum Regem ortaſit medio conſictu: Rex nihil attonitus propria manu cum agmine militum, tormentum grauius Colubrinum in confertas Heluetiorum turmas diſplocit, & ſic eos ad meliorem redire mentem coëgit.

Campana.

Mayennenſis præ pudore, ibi ſubſiſtere diutius non potuit, ſed retro Pariſios, vnde venerat proſectus cū exercitu reuenit, nec ſatis benè à ſuis acceptus eſt: & magno animi mœrore videbatur confici. *Aduerſ. Miniſtr.*

Rex Chriſtianiſſimus miraculo liberatus, decernit Pariſios inuiſere intra menſem, & ſuis mandat, vt ſibi adſint omnes.

Aduerſ. Miniſtror. Act. Gall.

Guyſiani rumore ſparſerant de Rege Chriſtianiſſimo, quod iam in Angliam traieciſſet: & ſane ajunt à quibuſdam Regiis ita fuiſſe deliberatum, ſed regem reſpondiſſe, ex regula ſphæriſtindæ, qui ludus eſt pilæ palmaræ, qui partem deſerit, illam amiſſit. Hoc inquit regnum pars mea eſt, nunquam illud niſi morte deſeram. *Aduerſ. Miniſtrorum.*

Acta Gall.

Septembri menſe proſectus eſt Roma Cardinalis Illuſtriſſimus Gaictanus, Legatus Franciæ à Sixto Pontifice datus.

Campana.

Id autem ita accidit, vt cum Colligati quendam Com mendatorem *de Dien*, miſiſſent poſt mortem Henrici III. ad

ſummum

Anni
mundi.

5673

5685

1569

Anni
Christi.
1585Anni
mundi.
5673

summum Pontificem cum hac instantia, ut sibi adesse vellet se, esse cum tota nobilitate & principibus Regni concordem, ad instituendum regem Carolum decimū, Cardinalem Borbonium sua benedictione esse opus.

Aliunde ex Principum sanguinis & Mareschalcorum Regni, qui summam obtinent potestatem cum tota nobilitate quæ Henricum 4. amplexa fuerat, Illustrissimus dux Luxemburgius Dominus d'Espigny suam sanctitatem salutat: cum tantis rationibus sui facti, in eo quod Regem nondum Catholicum, imò etiam excommunicatum sequerentur: ut dixisset feratur summus Pontifex, de Rege (cū quæ esset illius natura intellexisset) Pœnitet me tulisse sententiam, & ab eo, tempore conabatur Henricum Ecclesie reconciliare: quod etiam Luxemburgius Regio nomine pollicebatur. *Campana.*

Aduers. Minist. Acta Gall.

Gratissimus fuit Sixto Pontifici, Orator Egregius Principum, qui pro Illustris. Duce Luxemburgio orationem habuit: Hugo Lestrus. Consiliarius regius & Bassignyæ Prouinciæ in Campania Balliuus, adeo ut ei Sixtus hæc dixerit, si quid tua causa est tuorum possum adlesteræ, ad me, ad me solum referas velim. *Aduers. Minist.*

Mense Octobri moritur Illustris. Cardinalis Sanctæ Crucis, magno totius Ecclesiæ damno. *Campana.*

Dum hæc à Rege Christianissimo gererentur, in Francia, Pugnacissimus Valletta Prouinciæ gubernator, Lambertum Nobilem cum suo Castro capit, quo etiam tempore, Nobilis eques Stampianus, à Comite Carlio funditur, & sic fusus Stampianus Tarasconem deditione spontanea capit. *Camp. Aduers. Minist.*

Interea satagebat Dux Sabaudiz, in suas partes, Delphinates pertrahere: quibus etiam multis verbis per duos Legatos Iacobum Generalem tormentariorum & Ancium Consiliarium persuadere conatus est, ad se regnum totum Franciæ pertinere: cui responsum est à Senatu Gratianopolitano, Eam rem ad vniuersam Galliam spectare. *Campana. Aduers. Minist.*

Fecit idem Pontifex Ansa & Vtriculis pontes, ut pontus esset vsui, & vitaretur periculum transiterationis, quod plerisque mortale erat, præter alia incommoda quæ sarcuunt. Delectabatur ille Sixtus, ornatu magnificentia & liberalitate, quæ dux sunt præcipue Principum omnium virtutes. *Campana.*

Rex Christianissimus suburbia Parisiorum inuadit circa finem Octobris, & ipsa festi omnium Sanctorum vigilia, Castillonzo aggressore per S. Iacobi portam, ut in urbem vsque fuerint permulti ingressi, & si rex concessisset, capta erat vniuersitas, quæ præcipua est pars Parisiorum ob scholasticorum frequentiam, qui facile ad arma concurrunt, sed noluit Rex arce Regni militibus diripiendam exponere, neque etiam suos milites onustos præda, à se abalienare. *Aduers. Minist. Acta Gall.*

Tunc in Picardia superiore agebat Mayennensis, quò se contulerat post irritos suos in regem & Diepam conatus: cum audisset eam Prouinciā Longa-villano milite vacuam: & sibi paratæ essent, in Feram oppidum insidiz. *Acta Gallia. Campana. Aduers. Minist.*

Cū Rex Christianissimus videret sibi tempus fluere innutiliter, triperito exercitu contendit in Vindocinensem agrum suæ paternæ ditionis: dimissis d'Aumontio Mareschalco fortissimo in Burgundiam, Nyuernensi Duce Illustrissimo in Campaniam, cum genero ipsius Longa-villzo, Picardiæ gubernatore. *Eadem. Idem.*

Mense Nouembri Iacobus Rex Scotiæ Annam [Principis-

1585

1586

Sam Danie, Federici secundi regis filia, ducit personaliter in uxorem: cum e Scotia ipse, ad eam alto mari obuius fieret, in algasia quam etiam prius Augusto mense sibi, per suum Connestabulum Scotie in Crombergo Danie desponsarat detenta autem fuerat vi tempestatum. *Campana. Scotica Historia.*

Prius ille multis egerat apud regem Navarra, nunc Christianissimum: ut suam sororem illi uxorem daret, Et in eam legationem venerant, Lilius nobilis Gallus, qui cum Rege Scoto fuerat educatus. Iste Palum regiam Navarrae accesserat, deinde Meluinus nobilis Scotus, Item Salustius Barthasius Poeta insignis ab eo Navarrenos missi sunt: sed Catharina non potuit transmarina fieri. *Aduers. Minister.*

Eodem mense Nouembri Valetta Gubernator Prouincie, Tolonem oppidum maritimum capit: & inuadenti Prouinciam Sabaudie Duci fortiter resistit. *Act. Gall. Campana.*

Rex Stampias oppidum a Guylianis receptum obsidet quia esset emporium rei frumentarie commodissimum, Item Vindocinum & alia pleraque oppida. *Acta Gall. Campana.*

Stampias venit Christianissima Ludouica Lotharinga, Vaudemontia vidua defuncti regis, ei instat de ultione necis regie, & singulos Principes & Primates regni, ut sibi adesse velint, cui supplicationi rex annuit magna sponte.

Campana. Acta Gall. Aduersaria Minist.

Vindocinum rex clementissimus permittit diripi, in Iustissimam populi istius nequam & peruicacis vindictam: cum non solum eum pro Rege agnoscere nollent: sed etiam quamuis sui essent naturales subditi, tam magistratibus suis ordinariis in eius contemptum obstinate rebellabant. *Camp. Acta Gall. Aduers. Minist.*

In nouo mundo, insulae Philippinae nouum Gubernatorem habuerunt, cum a Piratis Giaponensibus & Chinesibus infestarentur. Is fuit Gomesius Perez de Marignanzo, qui procurauit eos agros coli, & pascuis pecudes & armenta omni fariam generis, multiplicari, cum seminibus etiam nouis. Ita ut qui nouus est nobis mundus ex illius recognitione, ille idem sibi ipsi nouus orbis dici debeat, nostrarum consuetudinum introductione. *Campana.*

ANNVS D. M. D. LXX.

ANNVS hic 1590. continuat Epitaphum malorum ob Pontificis magnifici amissionem, necnon aliorum primo fere suo conspectu, ab oculis nostris subtractionem,

Initium anni huius valde molestum fuit toti Italiae, tum ob communem malorum omnium toto orbe consensum, tum propter exulum incursionem molestissimam, qui etiam hoc anno nouum caput infelicitate Italiae nati sunt, Alfonso Piccolominium. Is valde charus magno Duci incurrit in illius offensam, atque illi sese opposuit. Inde eiectus exulibus se adiunxit magno suo malo. *Campana.*

Mayennensis Pontem Oze vrbeulam Parisiis vicinam primo die Ianuarij tormentis validissimis agit, & inuadit sexto eiusdem, inde eiectis militibus, cum scipione nudo ad manum sine aliis armis. *Campana. Act. Gall. Aduersaria Ministerorum.*

Dum Rex Christianissimus ingentes progressus facit, in Cœnomanensi agro, capta Argentona & obsessa Falaysa, ubi erat Brisaccus nobilissimus, fortissimus quidam Capitaneus Picardus eques auratus: Mayennensis Meulanum vrbeulam supra Sequanam obsidet & fortissime missilibus ignitis grossioribus batuit. *Idem. Eadem.*

Capta Falaysa Lexouium Rex contendit, ac interea Le-

gato

Eodem

Pontifice,
SIXTO V.

Eodem

Imperatore.

Rodolpho.

Henrico Borbonio
Christianissimo Fræcie
& Navarrae Rege,
Alijs iisdem Regibus
& Principibus.

568

569

Anni
Christi.
1585

Anni
mundi
5673

gatos Illustrissimo Gaetano, edictum promulgat: nisi ad se re-
cta veniret non fore legitimum, alias protestabatur, frustra
eum suscipere nomen Legati. *Aduers. Ministror. Acta Gall.*

Lexouio dedito, Vernolium per Suesionensem Comitem
Principem sanguinis Illustrissimum sibi Rex asciscit: Item
Ponteaudemaram maritimum oppidum. Denique Honflo-
rio capto rex satis habuit otij, ut Meulanenses auxilio iuuaret,
Ita tamen ut nequaquam cum Mayennensi contereretur ma-
nus, sed collectis ad se maioribus copiis deinceps compare-
ret. Quo facto soluit obsidionem Mayennensis & Possia-
cum batuit: sed rex Parisios contendit, eo animo, ut illum
inde auelleret, *Campana. Act. Gall.*

Neomagensis Snaterus Capitaneus, ingentem auri sum-
mam in medio itinere intercipit ab Arnehem in Schentoiij
Castrum. *Campana.*

Mense Ianuario Anna Dana Jacobi 6. Scotorum Regis
vxor, aduenit in Scotiam, ubi nuptiarum latitia publica, sum-
ma solennitate peracta fuit. *Idem.*

Februario mense Rhotomagensis castrum, in partes Regis
transiit, & a quodam Allegrio, ex nobilissima familia captum:
quod postea statim Rhotomagenses recuperarunt. *Idem.*
Minist. Aduers.

Comes Egmontius a Parmensi in Colligatorum subsidium
missus est, *ibidem.*

Urbem Druidarum *Dreux*, dictam vulgo Francico Rex
obsidet. *Acta Gall. Campana.*

Quo tempore cum Mayennensis se satis parem putaret
fore: qui Regi contrairer & cum illo congredederetur, rex hoc
intellecto aciem instruit in crastinum, quo totus Mayennen-
sis retusus fuit imperus ad Yuryum pagum, rege diu hostem
persequente. Ipso autem Duce Mayennensi fatente, felicis-
simum esse Principem. Idque Mantæ, cum rex apud Ros-
nyum Castrum vetustissimum & nobilissimum sed nullius
momenti, ad Regiæ personæ custodiam, ut mirum sit Regē
Christianissimum quali est ingenio, non occidisse in prælio,
vel non perisse in hospitio. *Campana. Aduers. Ministror. Acta
Gall.*

Deinceps Regis Christianissimi res prosperè cesserunt, &
contra Colligati cœperunt ruere, inter seque dissentire: multi
enim in eo prælio, etiam magni nominis perierunt alij etiam
elapsi sint, tamen inferiore postidhac animo semper extite-
runt. *Aduers. Ministrorum.*

Statim postquam Manta discessit Mayennensis, illa venit
in potestatem Regis Christianissimi & illius est gubernator
constitutus Salomon Betunius, ex antiquissima & potentissi-
ma Comitum Hannonicorum familia, quamvis ipsi dicant
Flandricorum, quæ alia est. Frater erat Roij, & omnes nati
Caluinitæ, ille Salomō cum ephebis excessisset, protinus hæ-
resi se abdicauit. *Aduersaria Minist.*

Mayennensis inde profectus, Luteciam Parisiorū ingredi
noluit, siue ad continendas exercitus diffusi reliquias, siue
alia quauis de causa. Siue etiam, ut nonnulli volunt, quia sem-
per is, ei animo insedit scrupus, non fuisse satis iustam huius
belli suscipiendi ab initio causam. Neque tanta ausurum fuisse
prædicabat apertè, nisi eum iniuria fratrum, quos sic defun-
ctus Rex Henticus III. iusserat interfici, commouisset.
Eadem.

Hoc præliū admitabile fuit cæteris gentibus, accidit mense
Martio, die 12. in quo bis visa fuit Gallia, sub Gallis prostrata
humis & fere deleta. *Aduers. Minist.*

Per id tempus Hispani in Flandria, rebellarunt suo more, &
sic Bredæ Castrum capitur ab hostibus, & Castrum Sanger-
trudense per insidias etiam occupatur: & a Comite Vincen-

1586

5685

io Capta fortiter defenditur. *Campana. Flandrica.*

Rex Christianissimus Manta capta quieuit, cum sibi Parisienses valde ab ipsius impetu metuerunt, & si processisset facile, ipsa urbs se deditura fuisset, in tanta animorum con-
Acta Gall. Aduers. Ministrorum. Campana.

Breda capta, quæ est arx inexpugnabilis, Dux Parmensis omnes Capitaneos, morte multauit: ut esset exemplum posteris, tuendæ melius disciplinæ militaris. Ab eo supplicio euasere immunes Marchio Vintemilianus & Capitaneus Dominicus Repeta, priuati tamen fuere suis signis. *Camp.*

Inde Seuemborgam capit Mansfeldius Comes ut necessariam maximè Bredæ recuperandæ, circa quam multi primariæ notæ Capitanei & milites occubuerunt. *Idem. Flandrica.*

Nihilominus Mauritius Nassauuensis Comes, Neomagus aggreditur, illiusque turres concutit, at illi suppetias venit Comes Mansfeldius, ut irritus fuerit Mansfeldij conatus. *Idem.*

Interea rex Christianissimus postquam frustra Drusios, iterato obsedisset, in transitu: rectà Parisios contendit, & vndeque exercitu suo cingit, ut multam famem & alia grania in cōmoda passi fuerint Parisienses. *Acta Gall. Aduers. Ministrorum. Campana.*

Fuit ibi magna contentio inter Regem & Duces exercitus, cum ipsi nil magis cuperent quàm sibi potestatem concedi prædæ: & eò nomine indubiè fuissent ingressuri, Rex autem ut Pater bonus suæ urbis Regiæ, illi flagra tantum & minas ostendere voluit. Fuit lepida cuiusdam veteris Heluetiorum Turmarchæ increpatio erga Regem, cum ei suo more diceret, se Regem Deo belligare, quia non vis, inquit ô Rex, quod Deus vult, nimirum ut hæc urbs destruat: Regem autem respondisse ferunt. Ecquid te bone vir pigeret tot vini optimi dolia quæ ibi asseruantur, profundi tam inutiliter. Hæc, subdit Heluetius, ô Rex iocatus eram. At ego ait ille serio sum loquutus. Hinc apparere potest, quàm sit verè Regium Henrici III. ingenium, & quàm acre iudicium, quanta mansuetudo: etiam in ipsa sæuitia & crudelitate armorum ciuiliū, ut suis parcere maluerit, quàm vindictam sumere de iis qui suo Regi tam obstinatè rebellabant. *Aduers. Minist.*

Tunc aderat Parisiorum Gubernator Dux Namoursius Illustrissimus & fortissimus, quique nil humile saperet. Aderat Legatus Gaetanus, Item Mendoça pro rege Catholico, necnon magnus ille concionator Panigarolla, qui omnes hortatibus nummis re frumentaria & aliis opibus tenuiū animos ad patiendum roborarent. *Campana. Aduersaria Ministrorum.*

Aderant & Principissæ Lotharingæ, Namourcia mater Mayennensis & auia Guyfianorum, ipsa etiam Guyfiani Ducis vidua, cum suis literis natu minoribus, erat & Ducissa Mompenseria, quæ omnes sua humanitate etiam ipsos ægros & vulneratos omni ope iuuabant & consolabantur, admotis etiam manibus ad curationem ipsam. *Aduers. Ministrorum. Campana.*

In eas angustias redacti sunt Parisienses hac obsidione, ut etiam carnibus equinis, caninis & eiusmodi vesci coacti fuerint: mutibus, catis, sebo & aliis rebus nauseabundis: adeoque ex cineribus ossium humanorum sunt qui panem confecerint, sed nullo profectu. *Aduers. Minist. Acta Gall. Campana.*

Cardinalis Gondyus Illustrissimus Episcopus Parisiensis, conatus est, hæc omnia componere & cum rege pacisci. Idem tentauit Marchio Pisanensis, cum Illustrissimo Legato Gaetano, & Regem de eo conuenerunt, sed respondit Rex, non posse vllam dare pacem subditis rebellibus: nisi ipsi in officio essent, & sibi obedientiam omnimodam præstarent,

quæstus

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
Christi.
1593

1596

Anni
Christi.
1585

Anni
mundi
5673

quæstus est præterea grauitè, de Hispanis, qui malis artibus
prætextu pietatis, regnum Franciæ Inuadere conarentur.
Eadem. Idem.

Interea S. Dionysi celebre oppidum, sese dedit regi post
longam obsidionem.

Aduenit tandem post Iulium ferè exactum, Dux Parmen-
sis, qui in eo articulo Regis animum suspensum, tenuit. Ille
ingenti exercitu statim Lagnyum oppidum obsedit & cepit,
rex post multam deliberationem, obsidione soluta eum ad
prælium prouocat. Parmensis recusat, in certamen congredi,
& Corbeculam oppidum capit à Rege discedens, vt Rex tan-
dem suum exercitum soluere fuerit coactus. *Eadem. Idem.*

Dum hæc Parisiis gererentur, captus est à Parisiis, Dand-
lotius Ammirali Colignij filius, qui cum esset Catholicus fa-
cile se pecunia redemit: & bene ab illis tractatus fuit.

Campana.

Eodem tempore accidit duellum inter duos nobiles Gal-
los, *Monglus & Contenant* nulla inter eos, victoria. *Idem.*

Tunc etiam Dux Sabaudia in Prouinciam facit progressus
ingentes: & Aquæ Sextiæ se illi dedunt, vt suam Prouinciam
seruaret Regi futuro, qualemcunque, Deus concessisset: ac in-
terea eandem hæreticis repurgaret. *Aduers. Minist. Acta Gall.*

Campana.

Rex conatur Parisios subductis militibus inuadere clam,
sed non respondit euentus. *Idem.*

Dum Parisi obsiderentur, moritur Lussoni Cardinalis
Borbonius, quo translatus fuerat Regis Henrici III. sui ne-
potis mandato. Inde est cœpta apud obsessos deliberandi
ocasio, vt conuocatis omnibus de tuenda ciuitate iuramen-
to præstito sibi compromitterent: quod & factum est in ma-
nibus Illustrissimi Legati, ab omnibus tam secularibus quam
Religiosis, & Prælati & magnatibus: ac totius regni præci-
pui consiliariis in Parlamento Parisiensi, quotquot illic ade-
rant. *Campana. Acta Gall. Aduers. Minist.*

Dux Sabaudia capit forum Iulij, quod vulgo dicunt
Freius Episcopalem sedem, & ferè rerum omnium potitur in
prouincia. *Idem.*

Mansfeldius eo tempore Neomagum infort cibaria, ne
absente Parmensi veniret in potestatem hostium, cum ei val-
de instaret Comes fortissimus Mauritius. *Flandrica. Idem.*

Toto Galliarum regno nil amplius memorabile fit, sed tan-
tum omnes euentum Parisiorum expectare videbantur.

Acta Gall. Aduersaria Ministror.

Tum Germania tota querelis protestantium repletur, con-
tra Hispanos: qui apertè totius orbis imperium molirentur,
quibus tamen Austriaca domus, nil amplius respondere vo-
luit, nisi vt pace ipsi fruerentur & imperata facerent.

Campana.

Illustrissimus D. Legatus in Italiam reuertitur, & simul
Dux Parmensis in Flandriam. In transitu Dux Niuernensis
in Campania coram Duce Parmensi, ruit non magna strage.

Acta Gall. Idem, Aduers. Ministror.

Verdugus Capitaneus in Frisia, valde à Mauricianis affligi-
tur, cui maturat opem ferre Dux Parmensis. *Campana.*

Exstitit illis temporibus, vir industrius & subdolos, Marcus
Bragadin^{us} venetus dictus *Mamugna* ex cibi genere, quo dele-
ctabatur. Is diu in admiratione fuit apud omnes, quod cum
esset tenuis fortunæ tamen viueret splendidissime. Detecta
autem fuit ars illius, eiusmodi scilicet quod sciret Mercurium
quem vocant, in aurum conuertere: Sed cum sibi nimis fi-
deret, postquam apud Marcum Contarenum Illustrissimum,
periculum fecisset illius arcani, tã multo se dietim obstrinxit
apud omnes: vt fugere sit coactus mense Septembri, Paduam

1586

5685

primum deinde in Germaniam ubi à Principe Bauaro mente Augusto sequente, postquam illius detecta fuisset fraus iubetur suspendi, & sic laqueo vitam finiuit: sed ajunt Principem voluisse ei ex filo aureo funiculumnecti, quo strangularetur & patibulum ipsum totum Bracteis aureis & argenteis operiri. *Campana. Germanica.*

Augusti vj. diem suum obiit Pontifex Sixtus 5. Piissimus & magnificentissimus. Falsum est quod dicitur de eo, cum Rege voluisse conuenire, ea lege vt duceret vnam ipsius neptim vxorem. Nam erant iam ille maritis Ducibus Italix collocata, vt vidimus. Et de Michael Perretti nepote conuenerat etiam de eo, cum Somagliensi Duce pro illius filia vt jam esset extra omnem rationem de ipso matrimonio Regis agere, Nec credendum est aliunde quod dicitur de Sauellio iuvene, cui duos annos Pontifex dedisset, ac proinde biennio ante esse mortuum quam debuisset, primum enim est, certus dierum numerus à Deo præscriptus vitæ hominis: neutiquam mutari potest. Nec item hoc ad quendam iuuenem ex suis, qui cum per ætatem non esset aptus rebus gerendis, vt dixerit Pontifex se illis dare duos annos ex suis, & sic eum reddere idoneum. Quis enim non videt hoc esse ridiculum? Sunt ergo fabulæ hæreticorum. *Campana.*

DIVINA.

XV. OCTOBRIS 1590. Creatur Pontifex Urbanus vij. Prius Ioannes Baptista Castagna dicebatur natione Romanus, fuit præses Tridentini Concilij, Nuncius apud Venetos & apud regem Catholicum & cum eo conclusit ligam dictam. Bononiam gubernauit, fuit sanctis moribus præditus, & vita innocentissima sed dubijssimæ valetudinis, non vixit nisi 13. diebus in Pontificatu. Non potuit coronari: mortuus est 27. Septembris. Vacauit sedes duobus mensibus, & nouen diebus. Facta fuerat illius electio, diuinitus omnium consensu & vna voce. Hoc anno incipit valida fames, quæ Italiam vexauit 7. annos continuos magna rerum omnium penuria *Campana. Chronologia Pontificum.*

HVMANA.

Hoc tempore qui ab Ecclesia seiuncti sunt, Turcæ & opem implorant contra Catholicum regem & Papam: sed ipse Amurathes distentus à Persis, nihil eis potuit præstare auxilij, nec satis habuit otij abs re sua. *Campana.*

Archidux Maximilianus moritur relictis vndecim liberis, ex Anna Bauara, cuius mater etiam hoc anno mortua est, & Anna filia Regi Polono nubit. *Campana. Relationes Polonicae.*

Hoc tempore renouata sunt Turcæ induciæ, per Volgangum Henricum vt esset aliquod ocium Silesiæ & alijs vicinis regionibus. *Idem.*

Relatum est in idem fuisse hoc anno factam treguam 10. annorum inter Turcam & Sophum Persarum. *Turcæ & relat.*

DIVINA.

DECEMBRIS quinto die electus est Gregorius 14. prius dicebatur Nicolaus filius Francisci ex nobilissima familia Mediolanensi Sfondrata. Creauit 5. Cardinales & inter eos, nepotem suum, Bandinum Illustrissimum eique totum gubernationis pondus commiserat, sed cum parum tuta esset valetudine, non vixit plusquam 10. mensibus & diebus totidem obiit 15. Octobris die martis septima hora noctis ex stranguria & fluxu. Vacauit sedes 13. diebus. Mortui sunt

illius

Anni
mundi.

5673

Vixit Sixtus 5. Pontifex 5. annos menses 4. & 3. dies.

Vacat sedes 18. diebus.

Anni
Cristi.
1590

1590

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

illius Pontificatu, plus quam sexaginta hominum millia ex
annonæ caritate, Romæ & in Umbria ferè omnes. *Campana.*
Chronologia Pontificum.

HUMANÆ.

REGI Ministri Philippi Hispaniarum Mediolani, obser-
uant ac dispiciunt per certas quasdam personas incognitas,
castella Brixia & Bergami, unde apud Venetos magna oritur
belli suspicio. *Campana.*

Rex Christianissimus versus Carnutes mouet suas copias,
atque vrbs obsidionem parat. *Aduers. Ministror. Campana.*
Alta Gallia.

Nil amplius memorabile hoc anno gestum est, in Gallia, &
ita est exactus ille annus 1590.

ANNVS D. M. D. LXXXXI.

MAGNA fames in Italia, Romam præsertim vrget, cui
sustentandæ omnes Principes inuigilant, & ex suis quisque
regionibus omnem submitunt com meatum, nec quicquam
defuit. Præcipue Magnus Dux Hetrurix in eam Prouin-
ciam incubuit. *Campana.*

Vndique Legati Romam veniunt ad præstandam summo
Pontifici obedientiam & interea sit coniugium N. Sfondra-
te equitis Sancti Iacobi nepotis Papæ, cum filia Illustrissimi
Principis Massæ. Et ea de causa venit mater Principissæ Ro-
mam, ybi honorificentissimè excepta est ab ipso Pontifice.
Campana.

Picolominius exulum Capitanus, à militibus Magni He-
thrurix Ducis capitur, & ipsius iussu excarnificatur: illiusque
bona fisco addicuntur. *Idem.*

Cum haberet ille Piccolominius castrum vulgo Montem
Marciatum dictum, illud suo iure sacra sedes, cum esset in
suo territorio sibi vendicat: & titulo Ducis, nepoti Papæ at-
tribuit feudi nomine. *Idem.*

Mense Februatio numerata sunt Romana Capita, ad 117.
millia vtriusque sexus eiectionis multis millibus quorum onus,
etiam aliquid damnosæ luis, ipsi reipub. inferre videretur.
Idem.

Per id tempus Dux Ferratiensis, procutat sibi feudi sui in-
uestituram dari, in Majus commodum Ecclesiæ, ut is ab eo
nominaretur, quem sibi successorem delegisset. Ob id iussi
sunt 13. Cardinales doctissimi eam questionem agitare in
abstracto, an id posset Papa concedere, non obstante Bulla
Pij quinti quæ hoc vetaret aut vetare videretur. Cupiebat
autem eam concessionem ille Dux Ferratiensis, in suum na-
turalem filium cōferre, responsum est in conclusione, id
Pontificem non posse. *Campana.*

Præcipue Respublica Venetorum magnificentissima, in eo
laborauit, ut toti Italiæ prouideretur. *Idem.*

DIVINÆ.

Creati fuere Cardinales, 4. temporibus in quadragesima,
4. Cardinale. Odoardus Farnesius, Octavius Aqua viua, ex
familia Ducis Adriæ. Octavius Perre-vicinus Romanus
Episcopus Alexandria Heluetiorum nuncius, & Flaminus
Plato Mediolanensis auditor Rotæ, Cum paulo ante mortui
essent Illustrissimus, Anthonius Careffa, & Illustrissimus ac
Reuerendissimus Decanus Sangeorgianus. Magno Ecclesiæ
detrimento.

HUMANÆ.

DOMINVS Landrianus nuncius Franciæ designatur

c. iij

Gregorio 14. Ponti-
fice.Eodem
Imperatore.
Iisdem
Regibus & Principi-
bus.

1596

5685

de quo idem egit Rex, ac prius de Legato egerat: Si ad se veniret optimè ita susceptum, si ad hostes diuerteret, hostem simul iudicaturum. *Idem. Aduers. Ministr. Alta Gall.*

Eodem tempore venit Romam Cardinalis Lotharingus, ut peteret à summo Pontifice subsidium tam nummorum quam militum quod etiam Dux Sessæ pro Rege Catholico, urgebat instantius: ita ut etiam suo Regi proterea collationū iura, & Cathedralica ipse sibi concederet: quod tamen denegatum est. *Campana.*

Eo tempore bis intercepta fuere diplomata Catholici, ad suos Flandros & ad Ducem Sabaudiz & suam uxorem literæ Regiæ & infantum: Item commentaria rerum agenda- rum, cyphis & literis signatis conscriptæ, necnon 3. gen- tibus linguarum variz Epistolæ, Siculæ, Balericæ Valontio- nicæ, Tarraconicæ, & Granaticæ quæ omnia Cajetanus tunc pseudo-Minister Catharinæ Principis Illustrissimæ Proregis Nauarræ, & Bearnij, feliciter explicauit. Iis continebantur variz querelæ Regis Hispani, de Ducissa Sabaudiz quod ip- sius nutu & suggestione suus coniux, Madiolanum affecta- ret, & ad Siciliam utramque ac vniuersas ditiones suas Ita- licas videretur aspirare. Item Vice-versa, alio literarum fasci- culo interceptæ fuerunt excusationes ipsius erga Patrem & Infantes & multa alia quæ ad inuadendum regnum Gallia- rum pertinerent, pro ipsa Infante maiore, quæque tunc di- cebatur breui in Franciam ventura, ipsis literis. Illa omnia in- tercepta, in transitu Pyrenæorum montium, à fortissimo & audacissimo Barone Iacobo Larbosio, qui in illis regionibus non parum habebat authoritatis, cum ex suæ familiæ dignita- te, tum armorum suorum formidabili potentia. *Aduers. Ministr.*

Illam omnia fuere ad Regem perlata, quæ gratissima habuit, & quedam non parui momenti ex iis literis, sibi agenda in Flandriam intellexit. *Idem.*

In Italia honoratus Gaetanus Illustrissimus Dux Sermon- nettæ & Virginius Vrsinus contra exules strenuè se gerunt, & illos egregiè domant, & è medio tollunt. *Campana.*

A murathes consilio & impulsu Astrologi sui Aassani, in- gentem exercitum parat in Christianos, ac præsertim in Au- striacam domum terra marique. Præsertim cum ad hoc in- uitareretur à Regina Angliæ Elizabetha, per suum agentem, quem ipsa Legatum appellat ut rationes Philippi Hispania- rum Regis, & suorum aliquo modo disturbaret. *Campana. Relationes Turcicæ.*

Accidit ut nimia exultatione militum Vrsinorum, dum mi- nus sibi cauere: ipsi exules tantum damnum eis intulerint, ut coactus fuerit Virginius Vrsinus cedere. *Campana.*

Gratianopolis in Delphinatū, ab hæreticis capitur, magno rei Christianæ detrimento: hoc enim est in consuetudine apud hæreticos, ut vrbes suis omnibus opibus & ornamentis spoliatas, tandem cogant incolas suos deserere. *Aduers. Ministr.*

Erbeſtinius Vvestphaliæ multis calamitatibus affligit vr- bem Giescham capit, Archiepiscopum cogit in Flandriam conferre, ad petendam opem quæ tamen illi denegata fuit, & coacti fuere Episcopus Padebornæ & alij, multa millia dallerorum, ad se redimendos à vexatione militum, ipsi Er- beſtino largiter impendere. *Campana. Germanica.*

Mense Martio grauissimæ belli suspensiones exortæ sunt, Iulio & Mario Sauornano Castrum Brixienſe communien- tibus diligenter. *Campana.*

Hieronymus Lipomanus Reipublicæ Magnificentissimæ Venetiarum suspectus, cum accederet ad urbem: & vel sibi metueret ac velleret honestius mori, vel quia dum recordaretur se vnum esse ex primariis & tamen sibi esse dicendam cau- sam

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
Christi
1583

1584

fam

Anni
Christi.

1585

Anni
mundi.
5673

Am ex vinculis in mare cecidit è puppi aut tabulatis, ita ut precipiti cursu nil potuerit ei opis dari, etsi multi vrinatores sese in mare coniecissent. Illius tamen hæc fuit felicitas, ut nomen Dei inclamare potuerit, ac vultus illius venerabilis eò Rempublicam inclinavit, ut ei tumulari in sepulchris auitis & paternis concesserit. *Campana.*

Nobilissimus Hercules Sfondratus, Papæ nepos factus est Generalis, in omnē opem quæ Italia suppeditaret pro auxilijs colligatorum in Francia. *Idem.*

Eodem tempore Dux Sabionetta prudentissimus moritur, de quo supra diximus. *Idem.*

Martij secundo die, Massilienses Ducem Sabaudiz protectorem admiserunt, quod vehementer Comiti Carlio doluit, & apertè testatus est. *Campana. Aduers. Minist. Afta Gall.*

Aprilis 16. Respublica Veneta, in Candiam insulam mittit præsidia, propter suspicionem belli imminenti, cum scirent Turcam, de Classe iugenti mandasse, designati sunt Comes Mutius Portus, & Marcantonius Sacromolus. *Campana.*

Dux Namoursius cum liber esset ab obsidione Parisiensi, quam feliciter defenderat, in Aruerniam contendit Lugdunum prius profectus, cumque Gergouiam vulgo Claromontium obsideret: eirexit Marechalculus prudentissimus & Cordatissimus Daumontius: obsessa Heduarum metropoli, quam nunc Althissiodorum appellant: & possumus vestigius vulgi insistentes, Altodonum vel Altodunum appellare. *Afta Gall. Aduers. Minist. Campana.*

Bironius primo huius mensis Captus fuerat sub Mirambello, tentata hoc mense vrbs Pontosa, Et Carnutes cum iam non possent amplius famem tolerare, atque sibi ab interfectione ac direptione, quam minabatur Henricus valde metuere: Episcopi opera & intercessionem, se dederunt hac lege, ne quid in religione Catholica innouaretur, & omnium fortunæ in tuto essent cum familiarum honore & vite securitate pro omibus ante actis. *Afta Gall. Aduers. Minist. Campana.*

Eodem tempore edicit Rex Landriano, nuncio Apostolico ut prius, cumque hostem, ni ad se recta veniret, iudicauit. *Idem.*

Apud Catalaunum Bulla Pontificis, ex Senatusconsulto igni cremata fuit: manu lictoris, orante Lestræo aduocato Regio, Tum Catalauni in Campania sedebat pars dimidiata Senatus Parisiensis. *Campana. Afta Gall. Aduers. Minist.*

Tentata fuit tum temporis vrbs Aurelianensis sed frustra, id à Rege & suis: sed Mayennensis in subsidium comparuit, & urbem periculo liberauit. Item Auenio vrbs, parum abfuit, quin à Duce Mommorancio caperetur. Interea tamen 30. millia Anglorum peditum venerant Regi in subsidium, sed tam multis locis opus erat militibus, ut non possent sufficere: Mompensierus Abrincas urbem Normanniæ inferioris recipit, vice versa Honflorium amittit, & aliunde Rex Nouiodunum inuadit. *Campana. Afta Gall. Aduers. Minist.*

Mense Majo Tiresmes Ecclesiæ magnam inuexerunt rei frumentariæ quantitatem: ita ut fames & penuria, aliquo modo fuerit satiata: partim etiam propter multorum hominum mortem. *Campana.*

Dux Montis-Marciati cerimoniam equitis peragit ex ordine S. Iacobi, eique à Pontifice datur potestas Ecclesiæ generalis. *Campana.*

Chitreus vel Guytryus sub finem Maij è Geneua, venit in subsidium Marechalci Daumontij in Burgundia, cum ille male isthic se haberet & nimis importuna esset vis colligatorum in ea prouincia. *Afta Gall. Aduers. Minist. Campana.*

1586

5685

Zuthphania in Flā dria, capitur Mauricio Comite Nassau-
uio, quæ illi deditur post mortem Erbestanij, à Lochmanno
& Deuentriam obsidet, sed à gubernatore Berge repellitur
Flandrica. Campana.

Iulij initio exercitus Italicus est Lode recensitus: qui in
Franciam venturus esset breui suppetias, ad 12. millia pedum
& equitum sub Farnesio & aliis Ducibus. *Campana. Alia Gall.*
Aduers. Minist.

Dux Parmensis expugnare Neomagum conatur, & initio
Iulij mensis, per Lamorram Capitaneum, tormentis bellicis
exaggerat. *Campana. Flandrica.*

Mense Augusto, circa 15. diem, Dux Guyfius qui captiuus
apud Turonas, detinebatur, se vinculis eripit: adfuit illi Ma-
reschalcus *La Chastre*, quæ res cum ipso meridie contigisset,
in magnam venere custodes sui suspensionem concordia ad
hoc patrandum facinus: tamen postea rei veritas est comper-
ta. Magnam rebus attulit turbationem illa Ducis liberatio,
tum erga suos propter eximiam paternæ memoriæ commen-
dationem: tum aduersus Regios quia videbantur colligati in
spem suam hac liberatione, restituri sed non valde magnum
vtriusque dānum aut momentum intulit, quia penes Mayen-
nēsem, erat iam summa rerum constituta. *Campana. Alia Gall.*
Aduers. Minist.

Equitatus Ducis Parmensis, à Comite Nassauuio rumpitur:
& ipse Dux bene consultus, inde recedit. Interea ducatus
Iuliacensis ab ipso traditur Verdugo Capitaneo asseruandus.
Sed nihilominus manet Neomagus in potestate hostium.
Idem. Campana.

Fera oppidum fortissimum expugnatum, tunc traditur His-
panis à Colligatis. *Camp. Aduers. Ministrorum.*

Exercitus Regis Christianissimi Germanicus, sub Comite
Anhaltino peruenit in Franciam Septembri mense, quo tunc
iple rex his copiis filius cogitauit Rhotomagum obsidione
tentare. Eodem mense moritur Ioannes Frisæ Comes, &
Christianus Dux Saxonie, & elector, cum adhuc esset 30. an-
norum, relictis tantum duobus liberis ex Sophia Principissa
Brandenburgiana, scilicet Christiano & Ioanne Georgio.
Exequiæ illi præstitæ primùm Desdræ, deinde Fribergæ, ac
tandem mense Nouembri sepultus est. Adfuerunt præterque
omnes Principes electores funeri, & Fridericus Guilielmus
Dux Saxonie nepos ex filio, Ioannis Federici illius, qui factus
fuit à Carolo quinto Imperatore ob Lutheranismum capti-
uus & electoratum ea de causa ipse amisit. *Campana.*

Relationes Germanica.

Burdegala Aquitanie caput, in colligatos factione qua-
dam inclinabat, cum Mareschalcus Matignonius magna pro-
uidencia urbem ingreditur, & cum pedites Germanicos in-
troduxisset, præcipuum factionis Capitaneum, in ipso vrbis
ingressu, comprehendit iuber: & statim lictori tradit, ut trun-
cato capite penas lueret, & aliis exemplo esset, ne ulterius au-
derent progredi: dein ipse curiam Parlamenti cum armis est
ingressus, & magnis querelis ab illo in factiones expositis, ip-
sum Parlamentum in fide Regis & Regni confirmavit: hac
conditione interposita, ut ipse rex aliquando & breui fieret
Catholicus. *Aduers. Minist. Alia Gall. Campana.*

Tunc scriptum breue, hortatorium Epistolæ forma in lu-
cem prodit, cuius author esse credebatur Primus illius Par-
lamenti Præses. D. Daffius Illustris Iurisconsultus, summæ
eruditionis & intemeratæ pietatis, quo lepidè Regem ait
agendum ad hoc, ut fiat Catholicus, à seipso quippe & à suis,
cum non liceat viris famulis & fidelibus, esse adulatoribus
timidis, neque scriptum illud laborauit vlla calumnia, sed be-
ne ab omnibus acceptum fuit. *Aduers. Minist.*

Anni
mundi.

5673

5685

Eodem

Anni
Christi.

1569

Anni
Christi.
1585

Ann. mundi.
5673 Eodem tempore, aliud scripti genus, in pseudo-Ministros, quo ipsi conuincebantur, se idem verbis offerre sacrificium Deo in morte Christi, quod speciebus offerri non debere contendebant, in quo etiam inscitia arguerentur. *Idem scriptum.*

Marchio de Villars eo tempore, capit Mendam & Carcassonem, ibi multis interfectis Hugonotis. *Campana. Aduers. Ministror.*

Eodem mense Augusti Berra vrbs Prouincię capitur à Duce Sabaudia, nequicquam Desdiguerio opitulante. *Idem. Eadem.*

Septembri post statim aciem quisque suam instruxere Desdiguerius & Amadeus pro Duce Sabaudia, in quo tamen Dux inferior substitit. *Aduers. Ministror. Campana.*

Imperator per Legatos tentat res Flandricas componere, misso Episcopo Vircembergensi, Pernesteyno Consiliario, Comite Isenburgensi & aliis, sed cum à Septembri, in Decembrem expectassent Colonia & Bruxella, re infecta discedere sunt coacti. *Relationes Flandricæ. Camp.*

Tunc temporis Hulst vrbs munitissima Hannonia est redita hæreticis. *Idem.*

Maguntinus & alij prælati Germaniæ, Turenij Vicecomitis per suas ditiones transitum, cum Nassauianis valde reformatis: & nummis sese redimere anteuerunt ne incauti opprimerentur, nec verò suæ copiae sibi desunt. *Campana. Aduers. Minist.*

Eodem tempore in Altorfiana Heluetiorum diæta, magnę querelæ sunt à Legatis regis Catholici institutæ, contra D. Sansyum virum illustrem & sagacissimum, quod se authore Hispani illac transeuntes fuissent literis & sarcinis spoliatis: sed cum id non possent, probare dimissi sunt à comitiis, magna ipsorum indignatione. *Campana.*

Tunc etiam insisterunt Legati Franci aduersus Hispanos, & commemorato antiquo fœdere, coronam Franciæ ab Hispano appetitæ ab ipsis sua ope defendi, postularunt: uti in pactis conuentum est. *Campana.*

Pietrasius Bogdanus cum videret bellum indici Polonis, à Turco, & obseruaret quanta infelicitate Mahuut suus nepos fuisset coactus Princeps Vvalachia, se Turcam abiurato Christianismo declarare, conuatis omnibus postquam per Bartholomæum Brutium Venetorum interpretem conatus esset bellum illud restinguere frustra: in Germaniam aufugit, ut suæ religioni consuleret. *Campana. Relationes Turcicæ.*

5685 Mense Octobri 15. Postquam excreuisset valde Tybetis, certo signo futuri alicuius mali, quod multa experientia compertum est: moritur summus Pontifex Gregorius 14. Postquam diu cum morbo fuisset confictatus, & ipsi etiam Medici auro & gemmis certo quodam modo compositis in Pharmacum, Pontificem languidum sustentassent: in quo impensa sunt ex ærario 15. millia coronatorum. Adeo ut 3. myriades, id est ter decies centena millia coronatorum exhausta sint, tam breui Pontificatu: propter ingentem annonæ caritatem, partim: partimque ob male tractatam sub hoc innocente Pontifice & candido, nimium rei familiaris & ærarij publici administrationem. Cum enim esset moribus simplex, & natura mansuetus: nil de alijs poterat suspicari mali, quod in se non reperiret. *Campana.*

Vacante sede 13. diebus, exules insurgunt & magna turbatione Italiam infestant vndiquaque, ut sacrum Consistorium creare fuerit coactus, Cardinalem Grimaldium Illustrissimum, & Flaminium Delphinum cum 200. equitibus, necnon Clarissimum Dominum Celsum, quorum virtute, exulum

1596

repressa fuit temeritas, quamvis Illustrissimo D. Cardinali Iustiniani, in Marca & Romania plus negocij facerent.

Campana.

Vesterlo Castrum Flandricum à Nassauianis capitur.

Campana. Flandrica.

Turci incursionibus Croatiam infestant, & Caculam: sed valde bene à Baronibus Palfio & Nadaftio succulsi fuerunt.

Relationes Turcicae.

DIVINA.

CONSISTORIUM Sacrum in nomine Dei congregatum, diuina sorte elegit Pontificem Innocentium nonum.

Campana. Chronologia Pontificum.

Electus fuit 29. Octobris, Prius dicebatur Ioannes Fachinettus Bononiensis patria, doctissimus & sapiens, prouidit rei frumentariae, & nummariae in usus necessarios, & multis oneribus subditos subleuauit, mortuus est 30. Decembris creatis duobus Cardinalibus. Post illius decessum vacauit sedes sacra 30. dies.

HVMANA.

IN Delphinatu & Sabaudia, configitur inter Amadeum & Desdiguerā, sed succubuit Amadeus, & sui Sabaudi in fugam versi sunt: ut prius coram Sancho postquam Geneuē ille prouidisset, iam fuga sibi consuluerant. *Act. Gall. Campana. Aduers. Minist.*

Hoc est in rege Henrico memorabile, quod cum per se sit manu propria, felicissimus: quoties illi accidit aliquid feliciter, eadem fortuna in suos etiam longo interuallo absentes redundauit: ut dum praelium Yriacense iniretur ab ipso, eodem modo in Aruernis sui inimicos late fugabant. *Aduers. Ministrorum.*

Tunc mense Nouembri: Rex obsidet Rhothomagum: perque totam hyemem ei incumbit, defendente Admiralio Villarsio, egregio equite & nobilissimo Duce. *Eadem. Acta Gall. Campana.*

Innocentius Papa promittit Colligatis 2000. aureorum, annuae pensionis, sustinendae suae vnioni, & ob id noluit à Boloniensibus sibi impendi maiorem Legationem, ut ea reseruentur in pios sacri belli usus.

Idem Creauit Dominum Segā virum Grauiissimum Cardinalem & Legatum in regno Franciae: quod etiam illi Pileum transmisit. *Campana. Chronologia Pontificum.*

Brilaccus à carcere liberatus, ex eo quo tempore coeperat Henricus oppida Nortmanniae recipere, ac praesertim Falasiam urbem: Parmensem adit rogatum suppetias, in quo non parum fuit laboris ad colligendum exercitum, qui extra limites suos exiret. Etenim praesagium quodam persentiscit animus humanus, damnum aliquod imminens. *Campana. Aduers. Minist. Acta Gall.*

Marabut nigrita certo quodam sensu, alcoranum interpretans in Africa, multas gentes & Principes ad se pellexit, quod magnam rebus Turcicis attulit perturbationem. Sed breui post, Marabut captus excoriatus fuit, & illius pellis corpus effigians, plena stramento populis in despectum ostensa fuit & patibulis infixa: eo modo quo solent verubus indui viuorum reorum corpora. *Campana. Turcicae relationes.*

Rex omnibus modis contendit Rhotomagum sibi vendicare, & capto iam Sanctae Catharinae colle & castro, tantum non urbem inuadere sperabat, primo quoque insultu, sed nihil potuit efficere, cum vrbs per triremes dietim nouum comeatum & milites reciperet, & Dux Parmensis cum valido

exercitu

Anni
mundi.
5673

Innocentio 9. Pontifice.

Eodem

Imperatore.

Iisdem

Regibus & Principibus.

5685

1569

Anni
Christi.
1585

Anni mundi.
5673 exercitu iam iam aduentare diceretur. Ad Dernetalium pa-
gum, quo Rex semper pugnare paratus, celeriter quamuis
post multas conflictationes cum Rhotomago se confert, &
ibi sclopeto in renibus transuerberatur, in quo non parum
periclitatus est. Necdum tamen soluta obsidione. *Campana.*
Acta Gall. Aduers. Ministror.

Simon quidam Princeps Georgianus, cum vellet Turcæ
gratificari & fratrem suum recuperare, scribit se à Persis fuisse
solicitem, ne messem suam securiter colligere Turcæ pos-
sent: imo se esse paratum arma, pro Turcæ, ipsis Persis infer-
re, sed in hoc tam male acceptus fuit, ut etiam sua ditione
propemodum expulsus fuerit, saltem frater suus carcerem sit
expertus durior. *Campana. Act. Gall. Aduers. Ministro.*

Sub idem tempus mortuus est Assan bascias cuius bona sibi
addixit Aumurathes, etsi Fessanā reginam duxisset suo nu-
tu & ea spe uxorem, ut liberi inde nati liberè illam heredita-
tem cernerent. De eo cum verba quædam imprudenter. Si-
nan bascias effutisset: crudele inquires ut etiam sclauī fi-
deles nihil possidere videantur. Ferat cautus illius æmulus
cum dissimulatione tunc quidem impræsentiarum excepit,
quod post modum cū Amurathi significasset, Sinan Bascias
capite est truncatus & Ferat primus Bascias dictus, & Cicala
Generalis equitum Magister. Ita cautè & prudenter agen-
dum, ubi de tanta potestate sit sermo, cuius dicere necesse est
experiri. *Campana. Turcica relationes.*

Vsbech Princeps Caspianus Regnum Corazan inuadit.
Ei sit obuius Emirenzem sophi nouiter regnum adeptus, ex
patris senis renunciatione Mahemeti dicti, cum quo Bascias
Ferat inierat fœdus induciarū, seu ut vocabant pacis, Fundit-
ur Vsbech, qui ab Amurathe petens auxilium, literas recipit,
non solere Turcam in suos subditos arma capere, pro aliis.
Vsbech ostensis literis mouet animum Persæ victoris: cum
illo contrahit affinitatem sitque illi sororius, statimque con-
sulto patre arma expediunt in Turcam eo prætextu, quod
Taurisum præsidium debebat regi iure Persarum & alia
quædam, unde Imacul Persa Legatus Baro nobilissimus pro-
ditionis ergo ab Emirenzen sophi capite plectitur & multi
alij Giaset Bascias Taurisus & Cicala in Caraemit sunt con-
siliij inopes. Iam copias transmiserat Aumurathes in Hispa-
num & Austriacos, quas tamen reuocauit, ea de causa. Inde
factum ut Assan astrologus sit multatus exilio in oppidulum
Chiorduchè, atque ita Deus Christianos de ipsorum hostibus
per ipsosmet ho-stes vindicauit. *Campana. Turcica relationes.*

Circa finē huius anni 1591. moritur Innocentius 9. Ponti-
fex, antequam rebus providere potuisset: vacauit sedes 30.
diebus.

Atque hic annus epitaſeos huius postremus, in tot exhau-
riendis malis, exactus est volente Deo, in orbe vniuerso.

ANNVS D. M. D. XCII.

D I V I N A.

Hic annus, cum vacaret Sedes, non vacauit diuina pro-
dentia, cum ei anno datus sit à Deo summus Pontifex Cle-
mens octauus omnium vnanimi consensu electus, Prius di-
ctus fuit Hippolytus filius Syluestri Aldobrandini ciuis Flo-
rentini. Creatus fuerat Cardinalis à Sixto quinto. Fuit Lega-
tus in Polonia, & pacem cum Austriaca domo & Polonis
composuit 30. die Ianuarij electus fuit, & statim mentem re-
gno Franciæ applicuit seruando & reducendo in concor-
diam, sicatis & exulibus sacram Sedem expurgauit, reduxit
Patriarcham Alexandrinum, Ægypti cum suis omnibus gen-
tibus & nationibus sibi subditis. Ruthenos item ultra Danu-

Vacante sede

Jisdem

Imperatore.

Regibus & Princi-
pibus.

5685

1596

bium sitos, cum essent Schismatici. Dedit Regno Congio in Ethiopia Occidentali, suum primum Episcopum. Obedientiam à Patriarchis Armeniæ, & Maronitis de monte Libano recepit Henricum Borbonium, Regem Franciæ & Navarra, Ecclesiæ reconciliauit. Is in Vngariam misit primum cum 8. millibus peditum, secunda vice cum 14. millibus recuperavit Strigoniam cum Imperatore, & Principe Transsylvaniæ, reduxit ad factam sedem Ducatum Ferrariensem cum Illustrissimo Principe Petro Altobrandino Cardinali Reuerendissimo scilicet cum exercitu 24. millium peditum & 4. millium equitum. Cum Ferrariam peruenisset, accepit nuncium de Iauarino recuperato, in Turcam, & de pace contracta inter Regem Christianissimum Franciæ & Navarra, & Regem Catholicum Hispanicum. Moribus est placidissimis, & quotidie mensæ coram se facit pauperes assidere: quos etiam sui officij sigillatim commonefacit. *Campana. Chronologia Pontificum.*

Sub illius Pontificatu incipit malorum catastrophe ac deinceps illo sedente pro D. Petro Apostolorum Principe conqueuit plaga in orbe Christiano. Etsi enim sint semper, qui etiam mala sibi suis ipsorum inuentis accersant: tamen certum est, & hoc experientia testatur, quisquis sub hoc Pontifice Sanctissimo, Dei Ecclesiam velit, ut par est, recognoscere, illi non prenitendum fore suum in Ecclesiam reditum, cum ille Pontifex nil aliud quam de animarum salute, post Dei gloriam cogitet. Ita sentio & expetior. *Caietanus.*

Eo mense duo Illustrissimi Bavarie Principes Romam venere: & ab omnibus mandato suæ sanctitatis honorifice excepti fuere. *Campana.*

Sed Dux Sermonetæ moriens, cum Illustriss. Cardinalibus Canano & Mondeviensi, tot Clarissimorum virorum, pro Italiæ matre orbis Christiani dispendium, illam principum Bavarorum gratulationem conturbavit. *Idem.*

Sub finem mensis Ianuarij Parmensis Dux Illustrissimus & fortissimus, in Galliam cum valido exercitu rediit suppetias Rhotomagensibus, quod non parum Henricum Regem Christianissimum de sua spe capiundi Rhotomagi dimouit, ut anno superiore diximus iam se ad id præparasse. *Acta Gall. Campana. Aduers. Minist.*

Tunc erat in procinctu Ammirallius Villarsius sese cum Rhotomago, Regi dedere: sed hæc conditione, ut Catholicus fieret. Quod Rex recusauit, sed cum instarent etiam sui Principes ipsius, valde commotus est, præsertim illa grauissima oratione, quam ad illum ea de re habuit, cordatissimus Mareschalcus Byronius, quam sane esset necesse in oculis semper habere: qua percussus Rex, pollicetur iterum ac iurat se fore Catholicum: sed nondum horam venisse: qua de causa hortabatur ac orabat ipsum Mareschalcum, ut patrem, & alios suos magnates quorum nomine se esset affatus: paulo diutius sustinere, se statutum promissis; hoc responsum illos malè habuit, sed tamen in eius obsequio nihilominus perstiterunt. *Campana. Aduers. Ministrorum. Acta Gall.*

Post multas & varias conflictationes inter Regem & Ducem Parmensem, quibus vicissim alter alteri succumbere videbatur, & ut Rex vulnus effatu dignum acceperat: ita ipse Dux grauiter læsus, iam exercitui suo adesse non poterat, etsi vitæ suæ consiliari, hostem cuique suum, in manibus habere se indicarent & ad prædam hortarentur, tamen sapientissime Rex Henricus Borbonius Christianissimus, omnium qui unquam in Francia regnarunt, bellacissimus. Et ille Dux inferiore gradu, inter duces tamen strenuissimus, id consilij capere noluerunt cum scilicet victoria sit magis in hoste subigendo, quam profligando. Hoc animo & Rex soluta obli-

dione,

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Annus

1673

5673

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

dione, aliò se conuertit & Dux ipse cum ex magno periculo euasisset, in Flandriam redire decreuit, ubi obiter Caudebecum Abbatis-villa, Aumala, Houdanum & alia Gallicana oppida & castra satis bene munita, ingentem vim militum ingruentium, & calamitates alias perpeffa sunt. *Camp. Aduers. Minist.*

Frustra tentatur oppidum Flandricum vulgo dictum Mastrecht ab ipsis rebellibus, etsi in Diesta vrbe milites tumultuantur, & Abbatia Steinfeldensis diriperetur. *Idem. Fladrica.*

In Candia magna lues grassatur, & de ea spectra quædam apparent, Alexandro Pompejo tunc pro Republica Venetorum gubernatori, quæ postea suum effectum sunt sortita. *Campana.*

In Hispania Res memorabilis accidit, vt Anthonius Perès vir clarus eruditione & magna authoritate, ab omni æuo apud Regem Catholicum præditus, in vincula fuerit coniectus ob mortem cuiusdam Escouedi secretarij regij ab ipso vt aiebant, patratam noctu diu ante, vt aiebat ille iussu Regis, atque multis mensibus in carcere fuit detentus. Post verò femina sagacissima suæ astu quæ illi muliebrem sexum habitu ementiri suaserat, ab ipso carcere liberatus est, ægerimæ id Rege Hispano ferente. Ille enim ex eo magnas conturbationes in toto regno Hispaniarum concitauit, Arragonum forum turbulenter commouit, vt de sua libertate disceptarent, & ipsum Regem pro suo more in ius vocarent decisiuè: armavit Arragonenses sua authoritate Almenaram Comitem trucidauit, cum alijs multis, & tandem in Bearnium ad Illustrissimam Principissam sororem Regis Christianissimi secessit. At multa inde mala in Arragonas secuta sunt. Ipse autem libellos edidit complures, quibus se omni crimine immunè asserit, & sola inuidia suorum æmulorum apud Regem suum Catholicum laborare. *Campana. Pedago de Historia de Perès.*

In Hungaria rumpuntur Christiani à Turcis, & Duropolia insula capitur ab ipsis. *Relationes Turcice.*

In recessu Ducis Parmensis, sequitur Byronius Marefchalcus, & in occurfu Espernaij oppidi moritur, magno totius regni Galliarum dispendio & regis ipsius mœnore: cum esset incomparabilis virtute & industria militari, adeoque sibi ex longo rerum usu omnium fere rerum sciētiam comparasset: orator facundissimus & bellator inuictus. *Acta Gall. Campana. Aduers. Minist.*

Tunc etiam agitabat bellum magna fœlicitate Princeps Illustrissimus Contyus, Princeps sanguinis & Par Franciæ secundus. Aderat illi Dux Illustrissimus Mompensierius, iudem Princeps sanguinis quartus, & ambo iuncti copiis castrum munitissimum Craniū obsidebant, cum aduentante Mercurio Duce fortunatissimo, totus eorum exercitus subito terrore fuit consternatus & dissipatus. *Campana. Aduers. Minist. Gall.*

Daumontius Marefchalcus prudentissimus quædam Castella in Burgundia capit, & illorum quosdam Præfidiarios milites suspendi iussit. *Campana.*

In Occitania verò Dux Ioyosæ, incredibili zelo fermentum Albigensium veterum suppressere conabatur, cum in iis illud renasci videretur, qui se Hugonotos & Calvinistas malebant appellari, quàm Catholicos esse & dici: & quædam eorum castra recipit, & captiuos Yoletum sororis regis Occitanorum, Gondynium, & alios facit, quos diu etiam detinet. *Aduers. Minist. Campana. Acta Gall.*

Illustrissim⁹ vir D. Barnabas Brissonius proto præfes, in omni scientiarum genere admirabilis, à seditionis Parisiensibus suspendio necatur. *Campana.*

Illius mortem postea Dux Mayennensis iustissimus, in Lu-

1589

5685

Stuoso quorundam Passiensium extremo supplicio vindica-
uit. *Idem.*

Comes Aranda, Dux Villamosa cum Iustitia Arago-
num Petro de Lanuza, pro armorum illa subleuatione, quæ
Anthonij Perezij causa contigerat: pœnas luunt. Et ab Alon-
so de Vargas, Praefecto armorum pro Rege Catholico, ipsa
Aragonia restituitur in obedientiam aegis Catholici.

Eadem. Idem.

Res mira tunc contigit, ut sub auspiciis Catharinæ sororis
Regis, montes Pyrenæi in eo tractu omnes, parua manu
occupati sint, & nisi subsidium maius quod transcendere pa-
tatum erat, certa quadam de causa substitisset: actum erat de
ipsis Aragonibus, neque facile Rex Catholicus eam ditio-
nem recuperare potuisset. *Aduers. Minist.*

Stumbichum oppidum munitissimum post longuam obfi-
dionem, à mense Majo, tandem circa finem Iunij à Consule
deditur Comiti Mauricio Nassauuensi. *Campana. Flandrica.*

Alfonso Gongaza Princeps humanissimus, senio iam con-
fectus & æger à sicarijs flagitiose domi suæ interficitur, magna
totius Italiae turbatione. *Campana.*

Dux Parmensis è Francia circa id tempus magno cum suo
honore recedit. *Idem. Eadem.*

Mense Iunio fuit electus à Capitulo Argentinenfi, in Epis-
copum Illustrissimus Princeps Carolus Lotharingus Me-
tenus Episcopus, cum iam ab Argentinenfi senatu Ioannes
Georgius Princeps Brudemburgensis Illustris, sed inter Pro-
testantes, fuisset electus unde fuit bellorum civilium seges, &
inde motu facto captum oppidum Molthein, ibique mortui
sunt Comes Massenius ex familiæ Saxonice Principibus, Leō-
tius & alij plerique ab utraque parte. *Campana.*

Eodem tempore moritur Elizabetha Austriaca Regina
Christianissima, quæ Carolo 9. viduata Rege Christianissi-
mo, in ipso iuventutis flore, vixerat honestissime. *Alta Gall.*
Aduers. Ministror. Campana.

De illa dictum est cum ex aula discederet, bonam fortu-
nam secum Regni miserrimi Galliarum asportasse: Illam
etiam Galli Calvinizæ desiderarunt, quod Regis mariti iras,
dum viveret, summa humanitate illi innata, sapius mitigasset.
Aduers. Minist.

Comes Albertus Estingensis, in obsidione urbis Dachstein
post multos menses perimitur. *Campana.*

Mense Augusto Bonna castrum Vespallia fortissimum
redit in potestatem Archiepiscopi Colonienfis. Tunc etiam
sibi Groningenfis ciuitas Frisiz valde metuens, petit subfi-
dium, cum videret Hispanorum res malè se habere. *Camp.*
Flandrica.

Eodem tempore inuentus hominum numerus in Candia,
qui lue perierunt: ad 20. millia sine rusticis: eo autem mense
ipsa tabes substitit. *Campana.*

Ipsa itidem mense visi ignes in cælo, prodigiosi valde: &
qui magnum ipsi insule & Venetis magnificis D.D. terrorem
intulere. *Idem.*

Otmarsen & Couerdem oppida munitissima se ipsis Nas-
sauuensisibus dedunt. Quos petrumpenis Alfonso, Men-
dozza maluit sic ad Verdugum Hispanum se conferre peri-
culo vitæ: quam in manus hostium deditione spontanea de-
uenire. *Idem.*

Antiba & Venza sedes ambæ Episcopales, se Desdiguireo
tradunt, & magnus fuit toto Delphinatu Prouincia & Sabau-
dia concursus, ut non semel Dux ipse Illustrissimus Sabau-
die vitæ periculum adierit. *Idem. Aduers. Ministror.*

Mense Octobri pestis in Candia renouatur. *Campana.*

Eodem mense 15. die Catharina Prorex Nauarræ & Bearnij,

postquam

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
Christi
1585

1586

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

postquam diu in Bearnio remorata esset, tandem discedit, inde, ut ad Regem Christianissimum veniret, & Burdegala transeunti ei honores regij in ingressu exhibentur: iussu ipsius regis, ibique totum mentem Nouembris sustinet, dum adessent cohortes Regie, qui illam comitarentur. *Campana.*

Aduers. Minist. Alta Gall.

Eodem mense Octobri, in pugna ad Villemur urbem obsessam, Dux Ioyosa secundus moritur ut quidam volunt in fluuio, dum receptui caneret, ut alij in ipso conflictu, cum ei superueniret Nobilissimus eques Detemynius Cadurcus, qui partes regias sequebatur. *Idem. Eadem.*

Similiter dum Rex ipse strenue se in Picardia gerit, Vicecomes Turenus iam Regis ductu factus Dux Bilonæus, propter nuptias ipsius Principisse Bilonæ relicte hæredis, cohortes Lotharingas in occursum fundit: & sibi suas vrbes & oppida hoc prælio firmat, & tuta reddit in perpetuum regis Christianissimi obsequium, vti sub eius tutela & protectione constituta. *Campana. Aduers. Ministrorum. Alta Gall.*

Verdugus ex Eburonum agro redit, in Flandriæ fines: ut ibi cum suis cohortibus hyemaret. *Campana.*

Tunc Anthonius Peres, se in iter dedit ad regem Christianissimum Galliarum, in comitatu & sub auspiciis Catharinæ Regiæ sororis. *Aduers. Minist.*

Mense Nouembri appulerunt Burdegalam, naues Flandriæ, vectoribus Anabaptistis, qui aperte & impudenter suam sectam audebant profiteri: nisi eos Mareschalei Matignonij piissimi autoritas repressisset. *Eadem.*

Mense Decembri moritur Dux Parmensis ex lienis cruciatibus & aliis morbis, & in illius locum Comes Fuentius Arago sufficitur à Rege Catholico Hispaniarum, à quo satis feliciter Flandria administrata est. *Campana.*

Strategematis præerat tunc Carolus Mansfeldensis, qui in Atrebatum finibus exercitum recolligit, ne Francis in eam regionem pateret aditus: semper Hispanis in id omni consilio & ope inuigilantibus. *Idem.*

Vienna Delphinatum hoc anno à Duce Namurcio capitur, & scalarum propugnaculum ab eodem, in iugo montis superatur. *Aduers. Ministros. Campana.*

Mense Nouembri magnæ exortæ sunt contentiones, inter Regem Poloniæ Sigismundum Suecum, & Magnum Regni Cancellarium quæ tamen aliorum Principum prudentia conciliantur. *Campana. Polonica.*

Eodem mense Ioannes Suecus pater Sigismundi rex Sueciæ moritur, quod eundi obtinet facultatem à Polonis, Sigismundus cum sua vxore. Hac lege ut intra annum reuertetur. Ipso tamen Archiepiscopo Gneznenfi Prorege constituto. Idque quia Carolus Dux Finlandiæ, cum esset sectarius, iam ex aucta populari autoritate prope regiam erat consecutus, & minus bene gratus erat populo Sigismundus, quia scilicet esset Catholicus, Suecia autem tota sectaria est. *Campana.*

Sic obseruari necesse est Dei iudicia. Nam Ioannes è folio fratrem suum Héricum deturbarat: cum ex Catholico maluerit audire rex Lutheranus, quam ut sua sorte contentus, bonus Christianus viveret. Ecce fratrem suum Carolum qui sectæ prætextu, ab hereditate regni Sigismundum Ioannis filium arcere ac depellere conatur, tamen reuera non concessit populus Carolo, nisi Proregis titulum in nepotis absentia. Sed postea euicit armis.

Turci sub Sangiaccho Bossinenfi Friulensem Ducatum ingrediuntur & vastant, sed fortitudine & prudentia Catoli Montonenfis Illustris capitanei repulsi fuerunt. *Camp.*

Sigismundum Suecus Rex Poloniæ, subito atmorum

1569

5685

motu Gedanensium adit periculum vitæ: ac tandem aduor-
sissima vsus tempestate, in mari Liunico in Sueciam cum
uxore peruenit. *Campana.*

Rex Echebar Imperitans amplissimo Imperio Mogor in-
ter Indum & Gangem fluuios memorabiles ab æuo, vult
Christianus fieri & ea de causa mittit Patres Iesuitas accer-
situm, à quibus de Christo Domino audiret ea quæ sunt fidei:
abhorret vehementer sectam Mahumetanam, habet sub se
Mogoras, Coronanos, Torquimachos, Bolocchos, Guzzara-
tas, Parthos, Indhustanos, & alios Mauros. Refertur eos
olim fuisse Christianos, vltimumque Christianorū fuisse Da-
uid Regem, qui aiebat se ex prosapia S. Bartholomæi origi-
nem ducere. Sed fuisse à Parthis superatos deiecta Christia-
na fide. Sed rex Echebar à Petro Tauerio Lusitano instru-
ctus, deinde à P. Iuliano Perriera, de fidei dogmatis ita ma-
nifesta dedit Christianæ professionis indicia, vt ea de causa
Vengalani rebeilarint: fratrem regis Principem Quabul
euocarint, qui etiam in regis ditionem 100. Leucas ingres-
sus, postea coactus est occurſu regis, in sua se recipere.

Historica relatio de magno Rege Mogor à P. P. Iesuitis. 1591. 1592.

Die natali Domini, Catharina Principissa soror Regis
Christianissimi, apud Niorthenses Pictonas agens, inde pro-
fecta est: etsi ab eo itinere ob diei reuerentiam Cajetanus tunc
illius pseudo Minister, auerteret quibuscunque poterat ra-
tionibus, etiam ob rigidam æris intemperiem: sed præprope-
ra festinatione, cum Regem fratrem cuperet videre, non po-
tuit sibi imperare. *Aduers. Ministror.*

Ad eam illuc literæ à fratre Rege Christianissimo venerat,
quæ illum primo die anni sequentis affore pollicebantur in
Salmuriis: vt subsistere illa nequitiam potuerit, sed ita dili-
genter hoc iter percucurrerit, vt ad diem dictum in eam
Salmuriorum urbem, Regio ingressu inuecta fuerit. *Eadem.*

Atque ita ille annus Catastrophes & Epitaseos nostræ tra-
gicomice historię particeps, tandem annuente cœlorum
supremo rectore absolutus est. Sequetur nunc annis meliori-
bus fauor cœlestis magis propitius, vt simul cum Pace, sit
etiam conuersio Principum & populorum memorabilis.

ANNVS D. M. D. XCIII.

I AM Anno superiore Catharinam sororem Regiam am-
bibat & ardebat toto pectore Illustrissimus Dux Mompem-
serius Princeps sanguinis & Par Franciæ in ipso ordine IIII.
Cū prius illa fuisset exoptata à Comite Illustris. Sueffionensi
Principe sanguinis tertio & Franciæ Pari: sed id religionis
diuersitatis causa & ob regis absentiam apud Bearnum, non
potuerat perfici. *Aduersaria Ministror.*

Itaque adest ille paratus ei omne suum obsequium præsta-
re, sed dum Regem ipsum expectat à Picardia superiore:
cuius manu ducatur, duo integri menses effluxere anni la-
bentis, Ianuarius & Februarius. Rex enim tantum circa fi-
nem Februarii, Salmuriis, adfuit & sororem amantissimè sa-
lutauit magno vtriusque domus desyderio & applausu.

Eadem.

Cum Pseudo. Ministris Regijs qui tunc adfuerunt, ibi Ca-
jetanus de multis egit, ac præsertim de reditu in gratiam cum
summo Pontifice, opus fore necessario aliquo capite, & de-
nique omnium communi iudicio, in schismate intolerabili
ipſos versari, id autem esse in ipso articulo apprimè vtile, cum
etiam propediem rex ipse futurus esset Catholicus. Ad hæc
omnia, respondebant, opus esse matura deliberatione, & si
posset hoc obtineri prima fronte, vt res religionis reformatæ,
inquiiebant, ad statum Ecclesiæ Anglicanæ reduceretur. Hoc

Anni
mundi.

5673

Eodem
Sanctissimo Pontifi
Clemente VIII.
Clementissimo.
Eodem Imperatore.
Rodolpho
Eodem Rege Franciæ
& Nauarra Christiani
nisi. Henrico.
Jisdemque aliis Regi-
bus & Principibus.

5685

multo

Anni
Christi.
1585Anni
mundi.
5673

multò foret consultius, quàm si hoc pacto statim simul & semel in Ecclesiam Catholicam rediretur.

Hoc habebat in mandatis à Rege Christianissimo, ipse Cajetanus: ut dispiciendum curaret apud omnes, quàm pacto posset rediri in concordiam.

Iam ille cum adhuc Pali ageret, apud Catharinam Proregem hoc mandatum acceperat à sua Majestate, per Constantium virum doctrinæ non pœnitendæ: ac disertis verbis Regi per literas, & breue Commentariolum ipse Cajetanus, significarat: quæ omnia Rex auditione sua regia fuerat dignatus, legente pseudo-Ministro Hesperiano, qui tunc cum ipso Cajetano de eo conueniebat, & apud regem totius scripti laudator extiterat: ut sua etiam occasione, Rex Christianissimus facilius de suo in Ecclesiam regressu, fuerit persuasus: & ità hoc anno declarauit Augustæ Turonum mense Martio, cum Salmuriis reuerteretur.

Multi pseudo-Ministri in eo concordabant sed vnus præter omnes, ex relatione Illustrissimæ Catharinæ Parthenæ viduæ Rohanensis Domini Principis inter magnates Britannum, dixit nomine Tesquensis, nunquam id posse perfici, per solos Gallos nimium pertinaces in sua leuitate, siquid magis arriserit: sed esse euocandos Anglos & illorum ordinem instituendum, ut paulatim ex miserabili Caluinitarum *ἀναρχία* rediretur in aliquod specimen honesti regiminis, puta priuatim ut deinde agnito Rege, ac sua Majestate, se sacræ sedis summittente nullo post discrimine populus sequeretur, qui nec se deceptum fuisse posset agnoscere & iam hoc haberet pro lege ex disciplina sua, ut vocant, legitima: esse iudices caussarum matrimonialium, ipsos Episcopos & Officiales, quatenus à Rege constituerentur. Ille ita opinabatur, & commodum ille Tesquensis, Salmurios venerat, & apud Cajetanum iussu Catharinæ vtriusque hospitabatur.

Sed coacta Synodo, nihil tum effici potuit, nisi ridiculè de choreis & mulierum ornamentis actum, ac interea Rex discessit. *Hæc omnia ex Aduers. Minist.*

Amurathes à suis Spahis in angustias fuit reductus, qui quæstoris caput generalis deposcebant ad vindictam: quod cum nollet Sciaus Primo-Vir consuluit, ut per Zamoglianos, isti punirentur. Sed Spahi fortiter restiterunt, ut maioris damni metu, coactus fuerit Amurathes illis nummos spargere affatim, ut suam indignationem compelleret, & simul ipsum Sciaus magistratu suo abdicat, & Sinan Balcias in honoris primarij gradum restitutus est. *Campana. Relationes Turcicæ.*

Ipsò ingressu anni etiam pestis renouatur in Candia: quæ malum in quiquiliis obsorduerat. *Campana.*

Illo anni initio Sellæ vrbs Biturigum cum fuisset paulo ante regi reddita, proditione Capitanei præfidiarj, fit rebellis. Aduersus eum Bironius filius Ammirallius Franciæ, ex Xantonum agro reuocatur, quo ad iusta patri reddenda, iuerat, ut suorum etiam sua presentia leniret dolorem. *Aduers. Ministror.*

Magnæ hoc ipso initio pugne existunt inter Croatios & Turcas, & eo tempore Nadastius, Palsius & alij se verè Batones præstiterunt. *Campana.*

5685 Marchio Castillionensis, à suis militibus deductus in Ecclesiam, à Vulpino famulo defuncti Alfonsi Gonzagæ, ictu sclopeti interficitur: quod rebantur omnes illum fuisse authorem sicariis ut Gonzagam interficerent: potiundæ hereditatis causa. *Campana.*

Cum colligati molirentur Patisiis, nouum regem eligere sub beneplacito Pontificis: Rex Henricus Franciæ & Nauarræ Christianissimus Edictum promulgat, Ianuario, quo illa omnia damnat & pro autoritate Regia, eos omnes reos

1586

Maiestatis lesæ declarat. *Campana. Acta Gall. Aduersaria*

Ministorum.
In eo multum grauitate de Mayennensi conqueritur, atque Regni antiquas leges profert, quarum ad se vnum potestatem summam, pertinere manifestissimis argumentis probat. *Idem. Eadem.*

Corpus Farnesii 15. Martii, Parmam delatum est, ei facta iusta ab omnibus, ac præsertim à suo filio Cardinale Illustrissimo, cum certa dote pauperibus puellis oblocandis ingenti numero constituta. *Idem. Campana.*

Idem præstat Dux Ranucius creatus à summo Pontifice, Maximus militiæ Ecclesiæ Magister, quem Confalonnerium vocant, idque tanquam successione auita paternaque: Erant etiam Archiepiscopus Mediolanensis Episcopi Mutinensis Regiensis & alij multi Prælati Feudatarij Farnesiorum, qui summum suum dolorem in tanti Principis amissione, etiam lachrymis testati sunt. *Campana. Italica Relationes.*

Noviodunum capitur à collegatis mense Martio, nequicquam Rege Christianissimo, opem è Turonia accelerante.

Campana. Aduers. Ministorum. Acta Gall.

Hollandici Ordines magnum futuri belli apparatus instituant, in Dorduch. Terra Marique & Nassouius, & Groninga Sangertrudē capit: Berga, & alia pleræque ciuitates in potestatem ordinum redeunt magnò Catholicorum dispendio. *Idem. Eadem.*

Iunio mense Turci, à Croatiis funduntur felicissimè in Seseque, vbi Hassam Bascias, Hazamatha de Clissa, Sinan de Barlazzi, Sasser de Souringa, præfectus de Herzo, Curzi de Boslega, Ebraimus dedica & alij permulti primariæ notæ moriuntur. *Idem. Eadem.*

Eo mense iubet Blesis Rex Christianissimus suæ sorori, vt Duci Mompenserio amoris sui pignus erga ipsum impertiat, vt iam nuptura ei videretur propediem. *Aduers. Minist.*

Mense Aprili Collegatorum conuentus est traditus Parisiis, ad electionem noui Regis, in qua Archidux Ernestus, post Infantam Hispaniæ, nominatus est in deliberando, alij etiam id contendebant. Populus Guysum appetebat, Namoursius id sibi concedi postulabat, Principes sanguinis & Primates, cum Rege Henrico Catholici omnes protestabantur, omne illud consilium irritum fore, Franciam enim Regem suum Hëricum Christianissimum habere. *Campana. Acta Gall. Aduers. Ministorum.*

Eodem mense inicitur consilium, apud Hureniam pagum Parisiis vicinū de recipiendo rege in gremium Ecclesiæ, in quo colligati consenserunt sub beneplacito sanctissimi Patris D. Papæ. Idque quia aduerterunt plerique omnes aliò spectare consilia Hispanorum, quàm ad ipsam hæresis extirpationem è regno Galliarum. Et propterea id etiam procurante Duce Mayennensi, Arestum Curia Parlamenti emanauit, quo de electione, cauebatur seruandam esse exacte legem Salicam de Corona & Regno Franciæ, ad mares solos fœminis exclusis pertinente. Præses primarius erat tunc Ioannes Magister, qui se verè magnanimum in eo comparstitit. *Idem. Eadem.*

Pater Marcellinus Theodorus hoc anni principio moritur, magna sanctitatis opinione, ordinis obseruantini, in conuento Aræ cœli, *Campana.*

Iunio mense ab Alexandrino patriarcha mittuntur Legati Romam, qui Patrē sanctissimū pro capite agnoscat. *Baronius.*

Quatuor vicibus hoc anno Turci à Christianis fusi sunt, quo de sanctissimus Pater gratias solēnes Deo agere instituit: & ad Imperatorem Legatos misit, cum aliquanto nummorum subsidio, qua etiam de causa Imperator ipse, de Episco-

Anni
mundi.

5673

5685

patu

1554

Anni
Christi.
1585Anni
mundi.
5673

patu Argentinenſi inter duos duos Electos, vt inter ſe temporalia partirentur, ita tamen vt Illuſtris Cardinalis Lotharingus titulum poſſideret: quod ſanctiſ. Papa ægerrimè tulit, quia vnus proteſtantium bonis Eccleſiæ fruereſetur.

Campana.

Tunc antequàm mēſe Majo & Iunio conuentus Surenſis inducias contraxiſſet, Rex Henricus Drufios urbem obſideret & capit cuniculis actis ſub Grifeam turrim, in qua erat ingens theſaurus, & qua cadente Anglorum aliquot cohortes, cum nimis auidè theſauros exquirerent, ruina illa oppreſſi ſunt. *Acta Gall. Aduerſ. Miniſt.*

Ipfè Dux Mompenerius fuit icu ſclopecti in mandibula inferiore, inſigniter læſus, vt tantum non in guttur, ipſe globulus ſe indidiſſet *Eadem.*

Paulo ante in Neuſtriis exercitum duxerat, & vrbeſculas aliquot in Regiam poteſtatem vindicarat. *Eadem.*

Mēſe Iulio multa prodigia & monſtra, in Germania apparuerunt. Marpurgi ſol, cum circulo obſcuriſſimo triduum emicuit. *Campana.*

Reliquo etiam anno, Octobri ſcilicet Viennæ, Pragæ, Vvitembergæ Lipſiæ & alibi apparuit cælum ſanguineum.

Rostoſchij Saxoniæ in pulpito lapideo, natus eſt aut formatus vultus humanus, & manus etiam cum digitis extantibus, ex vera carne, nulla alia materia ſubiecta, quam ipſo lapide, quæ facies & manus ad ſudorem vſque totius pulpiti lapidei ſeſe vehementer exagitabant. In Volmenſtat nata puella biceps & Roberchij prope Montem Regium natus eſt puer, cum collari corneo, quali virgines vtuntur mēſe Nouembri prope Francofurtum, puella bicorpor & vniceps nata eſt.

Ante Paſcha in Sileſia cuidam puero, loco dentium puerilium qui cecidiſſent, enata eſt gingiua inferior tota ex puro auro, quod fuit omnibus ingenti miraculo, de hoc ſcripſit Iacobus Horeſt medicinæ lector Helmſtatenſis. *Campana. Ipſi libelli.*

Germania cum doctis viris abundet, de iis prius admonita fuerat per doctiſſimos ſuos Aſtologos, contra quos tamen Phyiſci contenderant in cauſarum diſquiſitione. *Idem. Ephemerides.*

Auguſti mēſis 6. Rex Henricus Chriſtianiſſimus, apud Sanctum Dionyſium, Miſſam adit abſolutione obtenta, à multis Archiepiſcopis & Episcopis illuc præſentibus, quo permulti etiam confluxerunt ex vrbe ipſa Pariſiorum, inter alios Renatus Benoïſt Sancti Eufachij decurio, qui poſt Regis Confeſſarius eſt factus, & ab ipſo Rege Episcopus Trecentiſ nominatus: vnde eſt toto regno magna lætitia conſecuta. Vt iam in veſtibula pax adeſſe videretur, quod etiam poſtea accidit, tantum poteſt Regium exemplum, & auguſta illius Maiſtatis authoritas. *Aduerſ. Miniſt. Acta Gall. Campana.*

Narua caſtrum muniſſimum in Suecia, per incuriam dum à Cancellario viſitatur ſub Regis Sigismundi aduentum, igni ſummiſſo pulueribus pyriis totum ſubruitur, magno totius regni Sueci damno. *Campana.*

Rex ipſe Varſouia ſoluerat in Liuonico.

Eodem mēſe Archidux Erneſtus, in ducatum Flandriæ, à Rege Philippo accerſitur. *Idem.*

Tum etiam Dux Vvittebergensis moritur, & Mauricius Landgravius Haſſiæ, vxorem ducit Agnetem Comitiſ Solmenſis filiam. *Idem.*

Dux Illuſtriſſimus Niuernenſis Legatus romam à Rege Chriſtianiſſimo mittitur. *Acta Gall. Aduerſaria Miniſtrorum. Campana.*

Mēſe Septembri, creantur quatuor temporibus Cardi-

1586

5685

nales Illustrissimi, Cynthus & Petrus Aldobrandini, Franciscus Toletus Iesuita & Lucius Sallus Romanus. *Campana.*

21. Die Septembris magnus tumultus Lugduni contra Namursum concitatur, & ipse cum multis nobilibus in carcerem truditur: cum in suspensionem venisset occupandæ urbis, & quædam arcana consilia, cum Principe Sabaudia tractaret clam. Captus est iussu Ducis Mayennensis fratris ipsius, ut ferebatur. *Campana. Advers. Minist. Acta Gall.*

Hæc in laudem tanti Principis dicta sunt, quod nunquam, ne vrbeulam quidem è ditione Francica in arenam transferri, passus fuerit. Ipsius acta id palam, omnibus testantur. Petrus Hussanus vir nobilissimus, Turcos ad Albam Regalem fundit mense Octobri. Et Amurathes Beyus Palottensis strangulari iussus est, à Sinan Bascia, ob suspensionem proditoris. *Campana. Turcica relationes.*

Bilbilis ciuitas Bisquayæ tantum non aquis defursum labentibus summersa fuit. *Hispanica. Campa.*

Princeps Maurus Mulei Xequæ, filius Mulei Mehemet Regis Fessæ, Baptismum suscipit in S. Laurentij, vulgo Escoriali dicta: vnde magno gaudio Rex Catholicus affectus est alter etiam affinis eiusdem Principis, simul baptismo inauguratur.

Ille est cuius causa profectionem Rex Lusitanus Sebastianus in Mauritiam suscepit sed post illud infelix prælium semper in media regis Catholici aula Christiano ritu educatus est. Idem Rex Fessæ, erat tunc Rex Marocci.

Campana. Hispan.

Lugdunenses declarant apertè se futuros semper Sanctæ Ligæ obediens, modo nequid detrimenti Status regius & Corona Franciæ patiatur. *Acta Gall. Advers. Minist. Camp. Ipse Protest.*

Illustris. Cardinalis Gondyus, & Marchio Pisana à sanctis. Patre Clemète VIII. reiciuntur, & extra omne territorium Ecclesiæ subsistere iubentur. Quamvis ipse Cardinalis affirmaret, se tantum venisse D. nostram Lauretanam inuisere, neque de Henrico rege Gallorum velle agere. Ipse autem Marchio, ea ipsa de causa venerat, ut veluti viam Duci Illustrissimo Niuernensi præpararet, cum ille Marchio iam dudum in aula Romana versatus esset, & diu in ea Legati officium præstitisset. *Campana. Act. Gall.*

Tandem Nouembris 21. Niuernensis post multas recusationes ingreditur Romam, Sancti Angeli porta, intermissa illa quæ populi dicitur, quia nollet sanctissimus Põtifex eum de parte Henrici, pro vero Franciæ Legato agnoscere, donec Henricus absolutus fuisset. Illius tamen supplicationem excepit placidissimè, & audientiam præbuit non Regiam, cum prælatorum ipsi assistentium testimoniis, qui ad Sanctum Dionysium regi conuersioni interfuissent. Illa tamen omnia nullum sortita sunt effectum, ac indidem rediit Niuernensis, qualis ierat infecta re. *Campana. Act. Gall. Advers. Ministrorum.*

Rex Sigismundus Sueciæ & Poloniæ, articulos sibi ab ordinibus Sueciæ propositos respuit, quibus sua deminueretur authoritas, necnon dissimulare suam religionem Catholicam teneretur, & fauere Lutheranismò, quod illi absurdissimum esse visum est. *Campana. Germanica.*

Dominus Breuius Legatus Regis Christianiss. apud Turcam, mouet & vrget expeditionem in Austriacam domum & Hispanos, sed nihil ferè obtinuit. Nisi quod Cicala Bascias mare prima cum classe ingreditur, & Ragusinos infestat, sed nil vltius promouet. *Campana.*

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
Christi.
1585Eodem summo Pon-
tifici.

Clemente VIII.

Eodem Imperatore.

Eodem Rege Chri-
stianissimo & aliis Re-
gibus & Principibus.Anni
mundi.
5673

ANNVS D. M. D. XCIII.

VVLGD dicitur de tragicis euentibus: *ἄπο μυχῶν*
Ita vt quæ minus sperarentur, accidant: Ita hic notandum
buo pacto Deus rebus Franciæ desperatis, succurrere vo-
luerit.

Initio anni postquam diu protrahi inducias omnes cupe-
rent, Rex Christianissimus alto Regiæ mentis consilio, non
solum inducias sed pacem ipse sibi facere statuit, classico scili-
cet ad arma ciente vndique vt dum aduertunt colligati, ne-
quaquam fractum esse bello Henticum eumque Catholi-
cum, & aliunde iam quisque ipsorum degustato oculo
quantulocumque induciarum, mallet quiete domi viuere,
quàm iterum ad strages & omnia malorum portenta reuerti:
Ecce primus omnium Vitrius Nobilissimus eques, & fortissi-
mus urbem Meldensem, secum & cum tota Brya, Prouincia
sic dicta, in Regis obsequium reduxit. *Acta Gall. Campana.*

Aduers. Minist.

Ludouica Lotharinga Regina Christianissima Henrici de-
functi Christianissimi vidua, Mantam venit vt ad pœnam,
deposceret quoscumque reos mortis Regiæ. Ei ab Henrico 4.
Christianissimo, data fuit audientia in maiore diuæ virginis
æde, apud Mantam, ibi astiterunt regni primates, & ipse
Rex in folio Maiestatis sedens illius Regiæ querelas pro-
prio ore primum, deinde Aduocati sui quem ipsa sibi dele-
gerat, disertissimum & iurisconsultissimum, quo finiente
incœpit maximus omnium sæculi inter Gallos Oratorum, Illu-
stris Guesleus Procurator Regis, & Regni Generalis, qui tam
disertè orauit, vt omnibus persuaserit, tam commotè vt om-
nibus lacrimas excusserit, tam denique ex decore, vt regem
ipsum in admirationem rapuerit. Quibus auditis rex Ludo-
uicam reginam consolatur humanissimè, illique opem om-
nè pollicetur, & omnia. Ac tam indignū scelus omnium cõ-
sensu vindicari debere, conclusum est. *Acta Gall. Aduers.*

Ministro.

Curia Parlamenti hoc mense Ianuario, aresto statuit, vt
rex Henticus agnoscat pro legitimo: abdicat dignitatem
Duci Mayennensi suæ præfecturæ Generalis, quàm prius illi
concesserat: iubet exire omnes milites, & Præfecto mercato-
rum urbis custodiam demandat. *Eadem. Idem.*

Rex Christianissimus vrbeulam fortissimam Ferremilo-
nem capit deditione. *Ibidem.*

Aurelia se dedit. Lugdunumque regem pariter agnoscit.

Magnæ vndique conuersiones toto regno hoc anni initio
acciderunt. *Eadem.*

Mense Februario Imperator indicit comitia Ratibonæ.
Quæ post Iulio mense inierunt. *Relationes Germanicæ.*

Dux Niuernensis cum nil Romæ proficeret, in Franciam
magna cum suis doloris testificatione reuertitur. Ac illud
memoriæ Sanctissimi Patris, Clementis VIII. reliquit armis
Ecclesiæ Ecclesiam oppugnari. *Campana. Ipsius Ducis relationes.*

Parisiis Marchio Belinius, quem Campana malè præsidem
fuisse dicit, discrimen incutrit vitæ, quod nimis Regi Henri-
co fauere videretur. *Acta Gall.*

Versus Februarij finem Rex adit Carnutes, ibi consecran-
dus, oleo sancto quod apud Monasterium majus Diui Mar-
tini, Augustæ Turonum asseruatur. Fuit autem vnctus initio
Martij mensis, & postridie sibi insignia ordinis Sancti Spiri-
tus decenti ritu, induit: publica totius populi cum Nobilitate
lætitia. *Eadem.*

Eodem mense 22. die Parisios circa auroram ingreditur,
sine strepitu, cum ei adessent Brisaccus, ex eo mareschalcus

1596

5685

auita & paterna dignitate factus, quamuis prius pro colligatis, religionis ergo steterit: & prefectus Parisiensis nomine Anglesius, qui regem ipsum introduxerunt. *Campana. Acta Gall. Aduers. Ministror.* Anni mundi. 5673

Magnificentissime Rex egit cum Duce Fetiæ, & aliis ut eos illesos in suos fines remiserit, sibi non esse cordi ajens, extraneos domi suæ quamuis hostes, malè habere: Sed fore cum Deo, ut aliquando Regem Hispaniarum in suas oras inuideret. *Acta Gall. Aduers. Ministror.*

Ea dies deinceps festa fit Parisiensibus, propter recuperatam sub Rege legitimo libertatem.

Et magna laus in perpetuum debetur Parlamento, in quo Patres conscripti, sunt à Rege & cacumina virtutum heroicarum, & ipsius Regni Bases, quarum Statumen rex ipse est.

Vinsemij in ducatu Luneburgico, natus est infans, qui nullam naturæ humanæ speciem referebat. *Campana.*

Aprili mense Canonizatus fuit, frater Hyacinthus Polonus prædicator. Post multas deliberationes, iam à multo retro annis habitas Oratorè Ciuo Campana Aduocato Consistoriali. *Campana.*

Tießembach Turcus Hattuam obsidet, unde tot bella & clades, utrinque toto anno extitere inter Turcos & Christianos: adeo ut multa oppida hinc inde amissa & recuperata fuere. *Relationes Turcicæ Idem Camp.*

A Christianis capta est Strigonia, Neogradia se dedit, cuius Beyum Sinan Balsias interfici iubet sub manu liçtoris. *Idem.*

Dies Sancti Hyacinthi declaratus est 16. Augusti, cum plenaria peccatorum remissione & indulgentia Pontificis. *Idem.*

Mittuntur à Republica venetorum Legati ad Regem Christianissimum Mocenicus & alii Patres nostræ primariæ magnificentissimi ciues tam nobilis ciuitatis, quod valde magnum incussit terrorem rebellibus, & omnes in Regis admirationem euexit. *Idem.*

Tunc Croatia valde à Turcis afflicta, & rumore fuit Sinan Balsiam, aditum habere in Syracusas Siciliæ, quo tamen frustratus est. *Idem.*

Eodem tempore Rex Sangermani Laicæ, prope Parisios degens, malè se habebat & valetudinem suam curabat, cum audit Tolosam sibi esse breui dedendam, dinde rosneum cum Hispanis Capellam oppidum Picardiæ vltioris, obsidere ac tandem ni adesset capere, quod accidit ob Regis absentiam à suis. *Acta Gall.*

Rusciani Turcos infestant, & Castrouizza capitur à Christianis. *Relationes Turcicæ.*

Maij 22. Comes Mauricius Grouninga obsidet & propugnaculum Auric dictum capit. *Eadem.*

Regi Scotiæ Iunio nascitur, infans, cui nomen Brederoda & Aldegonda, Hollandorum ordinum nomine, matre Regina Agnete id exoptante indiderunt suis ritibus extra Ecclesiam. *Campana.*

Eodem anno 5. Iunij Amsterodami, navigatio maris Nassauuensis instituta est, & accepta soluentibus Texela, & in altis glacies perrumpentibus, magno vitæ suæ periculo, & nullo fere profectu. *Campana. Ipsæ Relationes.*

Manuth Rays, octauo Iunij in ostio Phari, Calabriâ vastat, & multas animas deprædatur. *Idem.*

Archidux Maximilianus mense Iulio, Castrum Petroniæ batuit tormentis & capit. *Idem.* 5685

Bernardus de Rab, auspiciis ipsius Ducis tria millia Turcorum fundit ad Castagnavizzam. *Idem.*

Interea Rex Galliarum Bellacissimus, Laodunum capit. Magna vitium regni expeditione, ubi adhuc erat filius Mayen-

nensis,

Anni
Christi
1585Anni
mundi
5673

nenfis, & fortiter obsidionem sustinuit. *Acta Gall. Aduers. Ministr.*

Castrouizza tunc etiam à Christianis recepta, & Sisach vrbs munitissima. *Campana.*

Eodem tempore Dux Transylvaniæ, quem Vvayuodani vocant, magnum fecit in Turcos impetum, & Mariam Christianam Archiducis Caroli filiam ducit in vxorem, à quo Turci valde afflicti sunt. *Relationes Turcicae.*

Balcias Cicala mense Augusto, falces immittit Rhegio, & conflagratione disperdit. *Eadem.*

Victor rediit Rex Christianissimus Lauduni Septembri mense, Parisios, vbi à sorore magna cum lætitia exceptus est, postquam aliquot dies se vrbi ostendisset quans adiit Sangermanum Laicæ. *Acta Gall. Aduers. Ministr.*

Duo casus in armis, eo tempore contigerunt admirabiles apud obsidionem Laudunensem, frater magni Franciæ armigeri siue scutarii dictus Termes, Bombardæ ictum, infemine excepit, quo sine alio incommodo perfecte sanatus est. Alter similis in Hungaria, in equite Ansideo in Iauarini obsidione, cui Bombardæ maioris explosio domum in qua erat, supra se euertit, & ita exanimis iacuit, tamen Francisci Montani diligentia extractus è ruderibus facile sanitatem recuperavit. *Campana. Act. Gall. Relationes Turcicae.*

Turcæ Iauarini insulam astu occupant. *Eadem.*

Id mense Septembri.

In Scotia mense Octobri, Catholici magnam victoriam de hæreticis reportant. *Campana.*

Zosna in Electoratu Brandeburgensi visa est Luna ensibus decussatis quadripartita, cum circulo grandiore, quæ eam cingeret. *Idem.*

Odoardus Marchio Badensis & Ernestus illius affinis, inter se dimicant. *Germanica.*

Comes Holachensis ducit vxorē, Comitissam Burensem. *Eadem.*

Cardinalis Illustrissimus Placentius Legatus Franciæ à Rege Christianiss. non admissus, cum rediret Romam in Pedemontium mense Octobri peruenit, & ipsum Ducem in obsidione Briguerafciana inuisit. *Acta Gall. Aduers. Ministr.*

Itali Flandris militantes seditionem mouent. *Flandrica. Campana.*

Mense Nouembri rex Picardiam adit & in reditu, bis magnū incurrat ex insidiis vitæ periculū. *Acta Gall. Adu. Ministr.*

Dux Sabaudiz & Marchio Sansurlinus valde Desdiguyetium infestant, estque ab illis vltro citroque fortalicium Sancti Benedicti captum & receptum alternis. *Campana.*

Illo anno sub finem, redeunti regi Christianissimo ex Picardia superiore: occurrit Parisiis in ipsa Lupara, perditus ganeo qui suis criminibus occultis adactus, sui internecionē querens, regi ipsi proditoria & diabolica manu, intentat necem, in aula media, circumstantibus Principibus, audacia plusquam exterminata. Ipsi Regi intulit cultellum bicipitem in os, cuius ictu labrum superius discissum, & duo dentes excussi sunt. Ibi capitur & primum negat deinde confiterur, se fuisse conuictum diabolica tentatione, vt meritoria Regis nece, pro eo quod vt 8. debuisset damnari in Inferno, iam amplius non nisi: vt 4. puniretur: cum ipse reus esset multorum criminum quæ sunt delicta mali animi. De eo supplicium sumptum est, discerpitur à 4. equis in platea Diui Ioannis in arenula Parisiis vt vocant. *Campana. Acta Gall. Aduers. Ministrorum.*

Dux Bulionensis Vice-Comes Turenus, hoc anno ducatum Lucemburgensem, iussu Regis Christianissimi insisit, & nullo profectu redit. *Camp.*

1596

5685

Ex occasione Ioannis Castelli, quod nomen erat illius perdit ganconis, qui Regem inuasit cultello, P. P. Iesuita toto Regno iubentur exulare, quia iste Castellus apud illos studuerat. Vnus ex ipsis P. P. laqueo vitam finiuit, quod inter sua scripta, illud inuentum fuerat, de necandis Tyrannis, & Regibus non Catholicis impunè. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Nouiodunum Regi deditur obsidione. *Eadem.*

Hoc anno Ernestus tentauit Hollandos rationibus inducere, ut Regem suum agnoscerent sed frustra. *Campana.*

Tartari ingrediuntur Transsylvaniam partem populabundi in Raccomoser: quibus fortiter Sigismundus Battory Vay-Vvoda testitit. *Campana.*

Archidux Matthias insulam Iauarini deserit unde accidit, ut tandem Iauarinum in potestatem Turcarum deueniret. *Turcica. Relationes.*

Sinan Bascias Romano more filium proptio magistratu priuat, quod malè rem egisset. *Eadem.*

Detecta est coniuratio contra Transsylvanum, & supplicio afficitur, Bathazar Battory, creatus à coniuratis nouus, Vay-Vvoda: reliquis fugientibus ut Cardinalis Battory & ratre ipsius. *Campana.*

Cardinalis Albertus Austriacus fit Archiepiscopus Toletanus ad Regem Catholicum missus est Ioannes Franciscus Aldobrandinus, & Leonora Austriaca filia soror & amita Imperatorum Ducis Gulielmi Gonzagæ moritur. *Idem.*

Ioannes Sueciæ Rex Regali funere in Vpsalia tumulatur. *Idem.*

Decretum deliberationis à ruthenis factæ, de suscipienda vnione Catholicæ Romanæ Ecclesiæ, secunda die Decembris, hoc anno Dom. 1594. *Excusa prostat Colonia apud Nicolaum Steinium, per illustriss. D. Cardinalem Baronium.*

Subsignarunt Michaël metropolita riouiensis Saluicensis & totius Russiæ.

Ipation protothronius Episcopus Vlodimiriensis & Brestensis.

Cyrellus Exarcha Kiouiensis, Luccoriensis Episcopus, & Ostrosiensis.

Gregorius Archiepiscopus Polocensis & Vitebscensis.

Dionysius Episcopus Chelmenfis & Belsensis.

Leontius Episcopus Pinscensis & Turoniensis.

Ionas Hohol Archimandrita Kobrinensis. Idem nominatus Episcopus Pruscensis & turoniensis. Hæc omnia de consensu Regis Sueciæ & Polonia Magni Ducis Russiæ Sigismundi: de quo superius actum est. Conuersa è ruthenico Idiomate in latinum, iussu summi Pontificis Clementis VII. *Idem Baronius.*

Apud Iaponam Insulam diutius P. Visitator & Episcopus qui Chinam adierat, expectatur. Mons pietatis, id est domus pauperum, excipiendis peregrinis ibi instituitur. A Quabacondono contentiones populares religionis ergo vetantur. *P. Organtini litera scripta Meaco 29. Septembris.*

Quabacondonus consentit Amameoxanos viles homines fieri Christianos, non nobiles. 500. Hoc anno baptizati sunt, & omnes Christianam fidem amplectuntur facile, quia illa vetat luxum & latrocinia & compotationes. Exemplis etiam moti sunt vnus qui ex improba cōsuetudine, mores optimos induerit. Item Guembæ Ioannis nobilis, qui auctoritatem ad omnia bona conuertat. Similiter trium regnorū Dominus baptizatur Bozaccæ, Regna sua sunt Prouinciæ amplissima. *Idem Organtinus. Hæc duæ literæ ad D. Aquatunam nunc illustrissimum Cardinalem scriptæ sunt Meaco.*

Anni
mundi.
5673

5685

Atque

Anni
Christi.
1585Anni
mundi.
5673

Atque hæc sunt præcipua, quæ hoc anno domini 1584. cōtigere. Sequitur annus 1595. In quo pax tandem à reliquis olim colligatis seorsim tamen, Mayennensi Duce, præeunte, ab ipso Rege Christianissimo impetratur. Et est Catastrophes nostræ penultimus actus. Sequentē statim plenissima Regis absolutione, à sanctissimo D. Papa Clemente VIII. obtenta.

ANNVS D. M. D. XCV.

Hic annus 1595. de rerum Gallicarum statu, & simul de Regis ipsius Christianissimi, cum Ecclesia Catholica romana reconciliatione abundè tractat & initio illius sanè, gratiæ Deo agenda sunt quod huius Regni misertus fuerit, & paternæ Charitatis sanctis. D. Clementis VIII. viscera in ipsius & Regni & Regis commiserationem commota sint: ne diutius Rex Christianissimus illam repulsam sustinere cogeretur. *Acta Gall.*

Moritur 8. Ianuarij Amurathes, succedit illius filius Mehemet, qui 17. fratres (ex alijs 18.) interfici coram se iussit: & omnia suldæque inuertit. *Campana.*

Hoc anno varia bella gesta sunt, sed pax Gallis reddi cœpta. *Aduers. Minist.*

Sanctissimus Pontifex totus in eam curam iucumbit, ut Hungaria tyrannide Turcica liberetur. Eum in finem misit D. Viscontium in Transsylvaniam, & P. Camillum Illyricum in Moschouiam ut Principes, pro sancta fide magis animarent. Prior Hungariæ Legionem, quam regimentum appellant in Sabaudiam deducit, connestabuli Castillienis causa. *Campana.*

Carolus Eranger intercipit Hayam, urbem quam Vicecomes Turenus idemque Dux Bulionæus ceperat, in suo reditu, è ducatu Lucemburgico. *Campana.*

Comes Illustriss. de Holach. ducit vorem, 7. die Februarij Mariam Chaloniam filiam Aurantij Principis. *Idem.*

Connestabulus Hispanicus circa Februarij finem in Burgundiam transit. *Acta Gall.*

Aumurathes Rais valde infestat mare ryrithenum, & multam prædam facit. *Campana.*

Transsylvanus per Albertum Cirallium columnellum suæ Primipilum, 3. turcorum millia in Moldavia interemit, aut cepit paucis saluis factis. Inde celestiam capit & Braylam munitissima fortalitia turcarum, & per Andream Barstai suum Generalem ibi progressus ingentes facit, ut ipse Hunniades reuixisse videretur. *Campana.*

Tunc temporis in Francia, nihil amplius agebatur quàm ut vrbes ipsæ omnes vicissim, se anteuertent ad reddendum Regi obsequium debitum. Rhotomagus cum Ammiralio Villarzio, sese dedit: Pictauium se componit. tolosa tamen refragatur excitato Duce Ioyosæ, D. ac P. Capucino alias Bouchagio dicto, tantæ authoritatis, ut etiam Patlamentum cum maiori ex parte sese Regi deuouisset, coactum fuerit ad Castrum sacracenum oppidum munitum secedere in Cadurcis, donec furor ille plebeius sedatus esset. *Acta Gall. Aduers. Ministrorum.*

Tunc etiam secretarius Regius, à mandatis Reuolpius & probus & omnino tanta authoritate dignus moritur, & illius loco Rex Villaregiū defuncti Regis Christianissimi primarium, virum regno regendo idoneum restituit, nequicquam alijs multis id munus sibi postulantibus. *Eadem.*

Cajetanus pseudo-Minister Catharinæ sororis Regiæ, postquam diu patienter mores, aliorum insolentissimos tulisset, etiam à multis annis se istis erroribus liberatum valde caperet: tunc in magnam cum ipsis pseudo-Ministris contentio-

1586

5685

nem venit, de sua in Ecclesiam Catholicam Romanam pro-
pensione, ac quater cum illis congressus & bis in suis Syno-
dis quas vocant, bis intra priuatos parietes, coram sua Celsi-
tudine, in ipsa Lupara Regia, ita ut coacti fuerint fateri, 15. nu-
mero se esse schismaticos. Et vnus eorum ausus est etiam in
Lupara ipsa, declarare pro mensa, (non pro cathedra, illi qui
percarētes successionē, cathedram non habent, sed cum pro-
pter ventrem sint in secessionē, mensē astant pradicantes,
suo more) nulla de causa licuisse à Romana Ecclesia disce-
dere, neque ob vnum vel plures articulos malè intellectos,
neque ob mores corruptos, neque ob disciplinam exactē
minus obseruatam: Cūque instaret Catharina, pro sua in-
genij promptitudine, Cur ergo ab illa discessimus? respondet
Montignius alias Loupetrantius. Domina quia inter Catho-
licos Romanos est destructa natura humana mediatoris, ac
proinde mediator ipse. Respondet Cajetanus atqui est vnus
fidei articulus propter quem non licet discedere ab Ecclesia.
Illo tacente dicit suus hyperaspistes ensifer Fayus, Domina
sum⁹ tā bene parati omnes, redire in Ecclesiam, gremiū quā est
Dominus Cajetanus, sed rogamus vt vestra Celsitudo illi iu-
beat, ne discedat à nobis, sed communi omnium consilio,
verē omnes Catholici fiamus. Illa iubet Cajetano, ac inquit,
Video multas turbationes excitatas sine causa, & nisi varia
pathemata prapēdissent, facile nos fieri posse concordēs,
vtinam 10. annorum spatio vita mea minuatur, & omnes nos
Catholicos videamus. *Aduers. Ministrorum. Cajetanus scripta
Gallica.*

Auesna vrbis dicta Comitibus igni & ferro, ad extremum re-
ducta, à Longo-villainus. *Campana.*

Secundo die Aprilis, Paschalis Ciconia Dux Venetorum
moritur, Princeps specimen omnium virtutum, & 24. die
post in illius locum lussus fuit, Marinus Grimanus senator
summæ virtutis, cuius inaugurationem laudauit Dominus-
Piccolominius orator eloquentissimus, postquam oratio-
nem funebrem Ciconiæ luculentissimam habuisset. Inde
magna lætitia populo, & vicinis Principibus est consecuta.
Qui etiam eò suos Legatos gratulationis ergo miserunt.

Tassus Poëta eximius moritur Aprili mense. *Campana.*

Vienna reducitur à Duce Illustrissimo Mommotancyo
Campana.

Franciæ Generosissimo Comestabulo, in Regis obsequium.
Idem.

Fit de Castro Samporcino dicto, sed nil alioqui potuit de
Mombriſonio effici. *Acta Gall. Campana.*

Mense Majo Longa-villæus Dux Illustrissimus Dorlani
moritur in lustro præsidijs globulo. *Idem.*

Eodem mense magnus militiæ sacræ Malthanæ magister
moritur, illius loco post 18. Iunij Arago Martinus Arcies
creatur, qui statim omnia ex voto equitum restituit, & in
omnibus gratus erat, vt statim redierint, Siculi equites & alij
magnæ crucis vt vocant in obedientiam: & Amurathes in
occurſu ab eis fugatus est. *Campana. Relationes.*

Ioannes Franciscus Aldobrandinus Legatus in Hispaniam
re bene composita, redit circa medium Maium ad sanctissi-
mum D. Papam Clementem VIII. *Idem.*

Interea Rex Christianissimus, dum temporalia promouet,
de spiritualibus non minus est sollicitus: Misit itaque Petro-
nium virum doctissimum & eloquentissimum, quemque
iam pridem ad Episcopatum Ebroicensem nominarat, ad
sanctissimum P. Clementem VIII. qui suo nomine ab illo
benedictionem obtineat. *Acta Gall. Aduers. Minist.*

Cum illo Cajetanus sæpius egerat, de multis, & præsertim
de plerisque pseudo-Ministris, qui suam reconciliationem

cum

Anni
mundi.

5673

5685

Anni
Christi.
1583

1584

Anni
Christi.
1585

Anni mundi 5673 cum Ecclesia cuperent modò, ne mendicare deinceps cogerentur. Ut ad sanctissimum P. referret. Ipse autem Caietanus iam erat Catholicam Ecclesiam voto amplexus, adeoque Regis, cum ipse Drusios obsideret, de adeundo Ebroicensi mandatum acceperat. Dehinc etiam Mantæ, disputatio inter Ebroicensem & pseudo Ministros successerat, in qua suam ignominiosissimam ignorantiam demonstratunt, summa consternatione ipsorum omnium, ut ne hiscere quidem auderent. *Aduers. Ministr.*

Beblierbeyus Græciæ à transsylvano rumpitur. *Campana.*

Turcica relationes.

Vvayuoda Vvalachiz cum transsylvanicis Nicopolim infestat, & urbem vicinam flammis tradit. *Idem. Eadem.*

Idem Nicopolim capit, sed cum venisset ipse Vvalachus, in suspicionem apud Transsylvanum, quasi aliquid cum turcis moliretur: Ipse à Transsylvano capitur, & missus Pragam ab Imperatore iudicatur, & alius eligitur Vvayuoda Vvalachiz Stephanus Boyazus. *Idem.*

Tunc à Matthia traditur Maximiliano fratri sponsa Transsylvani, Cassouuium deducenda. *Idem.*

Ferat mittitur in Croatiam à turca, quem tamen etiam in superiore Moldavia Luconisus Carlostadensis gubernator rumpit. *Idem.*

Dux Pastrana in Flandria, cum Fuentio comite & Rhofneo frustra tentant urbem munitissimam *Vl* dictam, deinde ad Varambonis exercitum in Atrebatibus, conueniunt: & Catellertum fortissimum præsidium in suas partes transferunt. *Acta Gall. Aduers. Ministr. Campana.*

Iisdem diebus à D. Humierio fortissimo Galliz propugnatore, partim astu & consilio partim vi capitur *Han* propugnaculum inuictissimum, sed ibi moritur ipse Humierius. *Campana. Eadem.*

Sighetum & Strigonia igne subito in pulueribus pyris nec opinanter accenso, magnum detrimentum acceperunt, mense Iulio. Eò contenderat Carolus Mansfeldensis factus Imperij Princeps, & Strigoniam obsidebat, quam etiam tandem euicit. Hac occasione Mahemetes turcorum Princeps Sinan Basciam in gratiam recipit, eoque illum amandat.

Tot clades animaduertit Mehetact, suis contigisse: quod mortuo patre totum exercitus ordinem immutasset & alios indignos muneribus præfecisset, Itaque illos reuocare cogitur, quos suis muneribus spoliatur. *Turcica relationes.*

Tunc temporis rex Christianissimus Burgundiam per Mareschalcum Byronium recuperabat, & hoc pacto etiam ipsum Mayennensem ad se reducebat, qui tandem de suo reditu ad officium, cum rege pactus est, Rex autem illum est amplexus amantissimè. *Acta Gall. Aduersaria Ministror.*

Ioannes Vvay-Voda Moldauiz & Mustapha rumpuntur à transsylvano, ad Scarpetram. *Campana.*

Tegynna etiam capitur, Frustra tentata Albanistra. *Idem.*

Interea Transsylvanus mense Iulio nuptias suas Cassouuiz magna pompa celebrat. *Idem.*

Rex Christianissimus tota Burgundia superiore, quam Comitatum vocant excursions facit, & Connestabulum Cassilliz apud Grayum urbem, se continere cogit: ac tantum non eundem capit, cum tota ditione, quam tamen postea ingenti nummorum copia emunctam, liberam reliquit. *Acta Gall. Aduers. Ministror. Campana.*

Dux Mantuanus in Transsylvaniam ire parat, prius missis ante se Carolo rossio, Hercule Rosa & Petro Boboca: & obtemperata primo die Augusti benedictione ab Episcopo, in iter se dat. *Camp. Relationes Ital.*

Grollensè ciuitatē Mauricius Nassautius obsidet. *Fladrica.*

1569

5685

Rex Christianissimus Lugdunum contendit, ubi est honorifice exceptus, una secum vehens, Ducissam Belfortensem e qua suscepto filio Cesare, illi Cesari eam civitatem cum sua ditione gubernandam concedebat. Tunc mortuus erat Namurcius postquam e carcere, magna subtilitate se exemisset. Illa ducissa ibi parum abfuit, quin moreretur, cum esset grauida, at post enixa est filiam. *Acta Gall. Aduers. Ministror. Campana.*

Anni
mundi.

5673

Absente autem Rege, hostes Hispani, quibus anni initio bellum, declaratum ac clarigatum fuerat, quorundam consilio Cameracum obsident cum aliis castris adeoque obtinent deditio, quamuis Niuernensis Longa-villaus, Bulionæus, Ammiralius Villarzius, omnesque alij opem ferrent: ut necesse fuerit Regi Lugduno reuerti, sed antequam Parisios peruenisset, a cū erat de Cameraco & Dourlano. Cameraci erat Dux Niuernensis filius adhuc iunior ætate. Apud Durlanum ingens nobilium numerus Galliarum interit, cum Rhodoneus & Fuentius fudissent Bulionæum. Ammiralius in eo conflictu fuit interfectus. Belignius capitur & alij plerique, Dux Dynensis in ipsa urbis defensione moritur. Hæc ingentem luctum pugna infelicitissima toti Regno intulit, tamen Rex inuictissimo animo regio, eò contendit, sed non potuit tam diligenter adesse à copiis quin Caleres à Rhodoneo caperentur magno tormentorum impetu, adeoque Ardres, arx perinde omnium iudicio inexpugnabilis, in Hispani potestatem traducitur frustra Belignio marchione opitulari obsessis nitente, ut etiam Bononiæ trepidatum sit. *Acta Gall. Aduers. Ministrorum. Campana.*

Balagnya vxor Mareschalci Balagnij doloris impatientia moritur. Postquam se viraginem præstitisset & consiliis & manu, quantum potest præstari à femina. *Idem. Eadem.*

Per eosdem menses diu de conuersione Regis Christianissimi Romæ agitatum, est oratore & Legato apud suam sanctitatem Episcopo Ebroicensi, cuius tam fuit grata Legatio, summo Pontifici: ut motus sit ad recipiendum Regem Christianissimum, & certis pœnitentiæ iniunctæ conditionibus ei indulgendum. Augusto mense. *Idem. Eadem.*

Ea res ubi in Galliam peruenit, omnes concursu facto commouit ad se cum rege agnoscendos verè Catholicos, & omnes Prouinciæ vires, & Principes Colligati vnus post alium in Regis obsequium & gratiam etiam cum contentione antegressionis redierunt. *Idem. Eadem.*

Certis cerimoniis ab antiquo vstitatis in Ecclesia Ebroicensis pro Rege, Ecclesiæ reconciliatur. *Campana. Relationes Italice.*

Tunc erat apud Venetos Maissius Legatus Christianissimi, apud ipsos magna gratulatio de eo habita est. Vir ille magni iudicij & summæ eruditionis. *Acta Gall. Aduersar. Minist.*

Tunc magnus fit inter Philippum Nassauium & Mondragonem Hispanum, conflictus ad Lyppam, in quo Nassauius superauit. *Campana.*

Vichius Strenuissimus Capitaneus Cameracum tutatur, fortiter & effecit sua industria & consilij grauitate, ne Mareschalcus Balagnys, qui titulum Principis sibi sumpterat sub Regis tuitione, in manus hostium deueniret: cum ipsum vehementer cuperent. Post tamen in vindictam Lamotta Generalis tormentariorum, ipsi hostes D. Iusum nobilem Gallum ibi mortuum & sepultum cum fuisset Calvinista exhumarunt & foetidum cadaver projecerunt in fluentem. Ille Lamotta mortuus apud Dorlanum fuerat. *Idem. Aduers. Minist.*

5685

Causa autem Cameraci traducendi ad Hispanos, fuit moneta cuprea, quam milites dedignabantur & ipsi pariter ciues, quamuis

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5675

quamvis Princeps Balagnus omnia restituere post obsidio-
nem polliceretur. *Campana.*

Palsus iam à Turcis Corserem oppidum mense Iulio re-
cuperat, nunc verò Transylvanus etiam Lippam capit, &
magno conflictu Turcos fundit. *Idem.*

Paulo ante reddita Christianis ciuitas dicta Aqua Strigo-
nia fuerat, & Carolus Mansfeldius Turcos fuderat ad Stri-
goniam, fugato Bascia Budæ, alio Bascia interfecto Iauarini,
dicto, & Beglierbeyo Greciæ, & alijs: sed non multo post ipse
Carolus Dux incomparabilis moritur magno totius Christia-
nitatis detrimento. *Turcica Relationes.*

Bobolca etiam in Croatia, eo tempore à Palsio pro Chri-
stianis capta fuit. *Eadem.*

Alexandri Patriarchæ Legati hoc anno ad suos redierunt,
cum ad suam sanctitatem anno 93. missi essent ut in gremiū
& unionem Ecclesiæ reciperentur. Ita ut annum integrum
in Christiano orbe occiduo remanserint. *Campana. Relationes
Italica.*

Extat illorum Legatio ab Illustrissimo Cardinale Baronio,
conscripta ex conuersione Egyptiaci atque Ethiopici ser-
monis, Colonia, ubi Michaël Patriarcha Alexandria, Ethio-
piæ Egypti & aliarum Prouinciarū se submittit cū Iosepho
Coptita monacho omnib⁹ legibus & statutis sanctissimi Pō-
tificis & sacrosanctæ matris nostræ Ecclesiæ Romanæ, quic-
quid Douza audacior æquo obgannat, ineptis & friuolis suis
allegationibus, à sui ipsius testimonio & iudicio petitis, con-
tra totius Ecclesiæ sacrosanctæ euidens testimonium, quod
etiam illa certa constat experientia.

Archiepiscopus mediolanensis factus Cardinalis Borro-
mæus propria manu Pontificis, ex antiquo more, mense Iu-
nio recipitur Augusti 27. à Mediolanensibus cum magna
pompa & festiuitate, quæ etiam nuptiis Marchionis Perretti
cum Somagliæ Comitissa cumulata fuit. *Campana.*

Tunc scelus horribile patratum fuit à Scoto. In sacrosan-
ctum Corpus Domini Saluatoris, qui cum videret illud in
ciborio sacro deferri à Sacerdote, ad præces 40. horas fun-
dendas, ipse illud arripuit, ac humi proiecit. Tamen non pas-
sus est Dominus sacrosanctum suum corpus diabolica illa
manu corrumpi, sed tantum arca vitrea confecta est. Ade-
rat Reuerendissimus Archiepiscopus Ambredunensis, qui
sux sanctitati exposuit, uti acciderat. *Campana.*

Tunc Altempius & Castrucci Illustrissimi Cardinales
mortui sunt. *Idem.*

Septembri mense Cajetanus, postquam diu fuisset cum
Ministris conflictatus, petita venia à Catharina sorore regis
Christianissimi, discedit Sangermano Laicæ, & Parisios ve-
nit ubi consultatione habita, cum quibusdam Doctoribus,
abiurat hæresim publicè & priuatim in Ecclesia apud Illu-
strissimum Cardinalem Gondium, & in schola apud Sorbo-
nam coram amplissimo D. Rectore tunc D. Houdayerio
Cenomanensi, Sacræ Theologiæ licentiato. Quæ res ma-
gnam illi Cajetano inuidiam conflauit à pseudo Ministris,
qui omnia in illum probra sparserunt.

Auers. Ministror.

P. P. Emanuel Prinnerus & Benedictus de Gois frater
adeunt regem Mogor, & in Lahor valde ab illis sollicitati,
religionis Christianæ capeffendæ studio ab Horat filio vni-
genito Echebar regis Cambajæ magno cum honore, & to-
tius populi applausu excipiuntur. Ibi habent certos religio-
sos cœlibes *Vertas* dictos qui piscibus solis adeoque raro,
& elemosynis in paupertate victitant. Ille rex Mahometū
prorsus exterminauit, & liberam profitendi Euangelij Fa-
cultatem concessit. *Ex literis Pinneri & Sciauerij ad Illustriss.*

1569

5685

Card. Aquam viam 20. Augusti ex Labor aula Mogor.

Item alius literis 3. Septembris ostenditur erectam fuisse Ecclesiam Beatæ Virginis, et populum totum ei se deuotere: adeoque Brachmanas quoddam, qui ibi supersunt.

Tunc in Britannia Mareschalcus Daumontius à Duce Mercurio funditur, & Sanctus Lucas primarius Baro, læsus capitur: erat ille Magister magnus Tormentariorum. Ea res magnam intulit rebus Henrici retardationem. *Alta Gall. Auerf. Minist. Campana.*

Augusti mense Pragæ Mantuanus Dux honorificentissime à sua Majestate excipitur. Eodem aditurus fuerat Dux Fetratiensis nisi quia illi propter exules adesse. Patrie incumberebat, quorum tanta fuerit crudelitas, ut hominem viuum excoriarint, propter Sciarram suam ipsorum Ducem superiore anno à Baptistella interfectum, cum essent cōcessione Papæ & Pontificum in Hungariam militaturi. *Campana.*

Sexto die Septembris conflixerunt vnà Turci sub Sinam Bascia, & Christiani sub Palfio & aliis: & quamuis dubia esset victoria, tamen suos ipse Sinam Bascias reuocauit. *Idem.*

Eodem tempore magnus Poloniae Cancellarius valde rem Christianam afflixit, cum aduersus Transsylvanum Stephanum a se electum arma capit, & post eundem crudeliter interfecit: in quo multa accidunt consideranda, præsertim ob mortem Emirenze Sultani Persiæ, & quia etiam Cham magnus, Tartarorum literas ad Polonum scripserat, quibus post capitis inclinationem, petierat ipso Cham Chazichieri, cum suo fratre Leticherti Galga, & aliis consiliariis & Murciis pugnantibus & magnanimis peteat sibi fœdera Polonica, aduersus Turcam confirmari, sed noluit ipse magnus Poloniz Cancellarius. *Turcica Relationes Campana.*

Nihilominus Tergouistum, vnde Sinam Bascias profugerat, captum est, item Georgium castrum inexpugnabile, ubi Turcæ à Christianis fusi sunt Syluio Piccolominio Duce, quod postea conflagratione derelictum fuit Transsylvani iudicio, & tamen Sancti Nicolai oppidum captum est. *Eadem Idem.*

Vichiz castrum captum à Carlostadensi gubernatore, sed non superata rupe, tantum ædes interiores ipse comburi procurauit in Austria. Ea de causa villatici arma sumpserunt, sed eis Cæsar silentium imposuit sua auctoritate, sedatis, vtrunque discordiis. *Campana.*

Princeps Aurantiæ fit eques auratus velleris aurei.

Hispanica.

Imperator Giaponis ad Philippinarum Insularum gubernatorem scribit, se velle esse Regis Catholici amicum: hac lege ne impediatur ab ipso contra Chinensem. *Relationes Iesuitarum.*

Cum magna esset annonæ caritas Constantinopoli, Patrasum vrbs Thraciæ direpta est, Emporij, quod ibi agebatur celeberrimi prætextu, vnde magna secuta est harum omnium Prouinciæ calamitas. *Camp.*

In Africa, Mullei Nagar & Mulei Xequæ, totum diē de regno disceptant, superior Nagar extitit, nisi cum 7. Millia pedum, qui statim in subsidium venerunt ipsi Xequæ, suum patrum Nagar coegerunt in montes & syluas se recipere. *Campana. Hispanica.*

In Anglia fiunt de religione dissidia, & tumultus oriri incipiebant, cum Comes Tyronius in Islandia sese apertè pro Catholicis declarauit. *Idem.*

In Americam contendunt Franciscus Dracus, & Ioannes Haucechius Angli, sed cum in Guadalupam ex Canibalibus insulis vnā, duæ naues Anglicæ vento disiectæ essent: sed facile Diegus Tellus Gusmanicus, illas suas facit, & hac occasione à Portu-dite quem *Porto-risco*, ipsi appellant, sine vllō

damno

Anni
mundi.

5673

5685

1550

Anni
Christi
1585Anni
mundi
5673damno repulsi fuerunt Angli. *Idem.*Lyra vrbs in Flandria, 13. Octobris capitur à Gueusæis, & statim astu ab Alfonso de Luna, cum auxiliis Antuerpianis & Mechliniensibus recipitur. *Idem.*Mense Nouembri moritur Dux Niuernensis magno Regis & omniū Franciæ ordinum desyderio, cum ille esset & consilij & fidei plenus: & semper in omnibus Regi stetit. *Act. Gall. Aduers. Ministrorum. Campan.*Eodem etiam tempore, moritur Daumontius Marechal-
cus prudentissimus, & fidelissimus ex ictu in brachio sinistro, ad Dinan oppidum in Britannia inflicto. *Acta Gall. Aduers. Ministror. Campana.*Tunc etiam Parisiis Dominus Anthonius Rex Lusitaniæ dictus moritur modo, & in Franciscanorum conuentu celeberrimè pompa etiam Regia tumulatur, ibi iacet illius corpus in sacello penitiorè, retro altare maius. *Eadem.*Hoc mense prorsus fuit Maiennensis, cum Rege reconciliatus, & Cabilonum cum Sueffione, pro subsidio priuatè, à sua Maiestate obtinet: cum sua priore Insulæ Franciæ gubernatione exceptis Parisiis, & aliis quibusdam vrbeculis. *Articuli ipsi.*Similiter Dux Guyfius cum Rege egit, vt sibi liceret gubernatori esse rhemis, ac interea illius Archiepiscopatus titulus fratri suo iuni ori Principi humaniss. & studiosissimo Abbati S. Dionysijolim reseruaretur. *Idem.*Rex Christianissimus Nouembri Mense, circa finem, Feram Picardiæ oppidum, quodque ab Hispanis Dux Maiennensis fidelissimus recuperare non potuerat, obsidere statuit & nouo stratagemate, contra quā aliæ vrbes igni & tormentis vexantur, Rex aquis inundantibus ex natura loci ipsam Feram submergere conatur, ex industria sui cuiusdam cubicularij viri ingeniosi, quem Beringum nominant. *Aduers. Ministror.*Episcopus Eburnensis D. Petronius, Decembri mense iussu Sanctissimi Patris, confectis rebus Francicis Presbyter consecratur: post verò etiam Episcopi inauguratione decoratus est: vtrumque opera Illustrissimi D. Domini Cardinalis Ioyosè, Rerum Gallicarum apud suam Beatitudinem protectoris. *Campana. Relationes Italica.*Tunc erat Legatus Venetiis Maissius pro Christianis. & indicus Mendoza pro Catholico in locum Francisci de Vera. Vicissim Constantinopoli pro republica magnifica, erat Leonardus donatus, & Comes Oliuarius Prorex in Neapoli eodè tempore Philippus Croyus. Dux Arscotius moritur. *Idem.*Massilia tunc etiam rebellare est ausa. sub quodam Casaultio dicto, cui tamen cuius quidam nomine *Liberta*, quid esset libertatem ciuitatis attentare, & Regem agere luculenter demonstrauit: ipsum enim in media sua tyrannide oppressit: cum maximè vellet Hispanos inducere. Et accersito Duce Illustrissimo Guyfio tunc Prouinciæ gubernatore, ipsam ciuitatem Romanæ olim Maiestatis sociam, Regiæ Maiestati, ad quam illa iure pertinet, subiectam, absque metu Hispani, cæ classis quæ iam appropinquarat Barcinoræ, ipsi Illustrissimo Duci reddidit. Ille autem in eo etiam fidelissimam suæ Regi operam nauauit, & nauare pergit. *Campana. Acta Gall.*28. Augusti die rex Mogor accedens ad P. Pinnerum & alios in festo Beatæ Mariæ ad Niues dixit. Cur non extruitis Ecclesiam, & omnes Christianos facitis quotquot esse velint, in quo apparet, esse illi genti innatam quandam ad cultum Christianum propensionem. *Ex literis Pinneri. Ex aula magni Mogor. 3. Septembris. 1595.*

Secunda nauigatio Nassauuensis in Septentrionas solu-

1596

5685

ta Iulio, tandem decimo octavo Nouembris die, post multa pericula ad Vvaerhuysum portum redierunt, Experti sunt glacies & ventos omnino insuperabiles, rosarias belluas, Elephantis dentes similes, & alia quædam homœotropa habentes, impugnarunt & expugnarunt, & simul quantum sit miraculum rerû toto orbe intellexerunt in *Voyage*. Habitant homines, in Vgolite portu tota hyeme perdurât apud Tartaros ultra fluuium Oby. Ibi Sannitæ homines sylvestres primo congressu feri post verò cicures facti, terram incolunt: arcu & sagittis vtuntur. Ibi etiam imagines colunt, & rãgiferorum holocaustis litant. Illuc usque ad Septēbris mensem hæc secunda Bataurorum nauigatio perdurauit. *Nauigatio Hollandica.*

P.P. apud Giaponam domos habent Naganga Chanam & Ornatanam, sed Taicosama suspectum Quabacondoriû a se factum nepotem suû habet. Cûmque Tarauazandonus metu Taicosamæ aliquot Christianos carceribus mancipasset, factum deinceps vt oratione 40. horatum ab ipsomet Taicosama liberati sint cum oratio ipsa produceretur ad 160. atque plures dies. *Relatio historica R. P. Aloysij fratris.*

Rex Christianissimus ducendis alueis circa Feram diligenter incumbit. *Alta Gall.*

In domo Arimana & residentia Arizæ magnus zelus Christianorum esse videtur. Vt non dubitarent homines illi Giaponenses pro Christo mortem oppetere.

Ex domo Amanensæ & scimo fiunt multæ P. P. missiones in Corajam, Cicungan, Fingum, Corumam, Bungum Salsumam quæ omnia regna sunt Giaponis amplissima, extititque amplissima hominum illorum concertatio, vt Christiani fieri velint. *Idem Aloysius frois.*

Palsius & alij strenuissimi quinque milites Christiani, aduersus Turcas cum ipso VaiVvoda transyluano egregie depugnant, partimque sua præsidia firmant, partim alias arces Turcis eripiunt. *Turcica relationes.*

Rex Christianiss. stagnare facit viciniam Feræ obsessæ, tamē aggeribus ruptis sese aquæ immaniter effundunt in agros & totam regionis latitudinem, magno damno totius plebis & ipsius etiam exercitus. *Alta Gall.*

Quabacondonus à Taicosama suo auunculo, iubetur Cojam apud Bonzios secedere, vbi postquam diu stetit, damnatur morti, ac mandatur illi ab ipso, sibi ipsi ventrem crudeli tormento diffindere, cum omnibus suis sociis, in quo tamen ipsius Taicosamæ crudelitas satiata non est, quin reliquos omnes persequeretur. Et omnia illa ex suspitione orta per vetulam quandam Biuscirthe bonzij amitam, quæ tamen mortuo Biuscirthe ipso, Quabacondonum & suos socios lugere coacta est. *Idem Aloysius frois hoc anno Meaco mense Octobri.*

Sub finem huius anni Cajetanus nuper pseudo-Minister, factus gratia Dei & Apostolicæ sacrosanctæ sedis verus Catholicus, postquam diu audiuisset Doctores Sorbonæ sapientissimos magistros nostros, Duuallium, Monthelonium, Boucherum Aurelianensem, & alios publicè profitentes: præsertim verò contulisset cum Profundissimo Theologo sapientissimo magistro nostro D. Ragot priore Dñicanorum religiosorum Parisiensium meritissimo: adeoque astitisset actibus & quæstionibus omnifariam generis in ipsa sacra facultate Philosophia & aliis: denique cum etiam vacaret officiis diuinis continenter per singulas ædes sacras ex voto: tandem animum ad scribendum hortatu amicorum, & iussu superiorum appulit: & causas breuiter suæ conuersionis in Epistola ad amicum quendam scripta explicauit, non sine priuilegio. *Ipsa Epistola.*

Hoc

Anni
mundi.
5673

5683

Anni
Christi.
1593

1596

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

Hoc anno sub finem Cletus Gallicanus, conuentum habuit Ecclesiasticum Parisiis sub beneplacito Regis Christianissimi, ut rebus Ecclesie prouiderent, quæ consuetudo iam per armorum strepitum desisse videbatur: sed necessitate partim, & alias ex tanta confusione demum seipsos recognoscere tenebantur. Aderant Illustris, ac Reuerendis. Cardinalis Gondyus Episcopus Parisiensis Archiepiscopi Bituricensis, Primas Aquitanie magnus Francie eleemosynarius Episcopus Vasatensis, Episcopus Cœnomanensis, Catalaunensis, Abrincensis, & Salerensis cum multis aliis ex toto Regno designatis, Qui multa capitula condiderunt Ecclesie restaurandæ in Regno Galliarum necessaria. *Extant illa Capitula.*

Statim postquam Cajetanus Epistolam suam in vulgus emisit, de causis suæ conuersionis insurgunt in eum petulantes quidam pseudo-Ministri, qui præ pudore suæ extremæ & comploratae incitæ nomina sua apponere ausi non sunt. Probris & maledictis in eum agentes, & nihil non doli & insidiarum ei struentes, cum submissis suis libellis probrosis, in manus Illustrissimi Cardinalis & aliorum reuerendissimorum præsulum: tum sparsis suis quibusdam opusculis, inter suos, quibus suam doctrinam tueri viderentur. Ijs omnibus ex verbo Dei (quod illi iactant, perperam, & blasphematorie) Cajetanus respondit apertissime, & contra quam ipsi contendant, illis nullitatem suæ prætensæ religionis, rationibus & argumentis validissimis demonstrauit. Aliaque opera publicauit Latinè & Gallicè cum Paradigmati quatuor linguarum, Orientalium, Arabicæ, Armenicæ Syricæ & Ethiopicæ, adiunctis Persicis & Aegyptiacis aliquot sententiis, quibus omnibus futilitatem omnium hæresiarcharum, & eorumdem inter se antithesim & repugnantiam, illis apertè exposuit ut puerescerent. *Extant illius opera.*

ANNVS D. M. D. XCVI.

DVM Rex Christianissimus incumbit Feræ totis viribus, adest rosarius cum Archiduce Alberto Prorege Flandriæ, qui primo impetu Caletes & Ardreas, inuadit, ut cursim supra per πρόληψιν anticipauimus, frustra rege Christianissimo opem ferre maturante: tanta fuit rosnētāque præceps inuasio, ut ne respirare quidem obsessis ferè licuerit, quæ res magnam rebus Gallicis perturbationem intulit.

At. Gall. Aduers. Ministror.

Eodem tempore Conuentus Ecclesiasticus delegat ad Regem Christianissimum Episcopos Reuerendissimos Cœnomanensem & Salerensem viros præstantissimos. Cœnomanensis orationem habuit, quam quidem gratissimam habuit Rex Christianissimus, ac quæ ad Ecclesie reformationem & restaurationem pertinerent, ea exactissime obseruari iussit. Quia verò illi erat opus subsidio, rogauit ut sibi alacriter adesse vellent, quoad de pulso finibus hoste, pax regno reddita esset volente Deo, quod ipsi sponte sunt polliciti. *Extat oratio parænetica Cœnomanensis.*

Tunc etiānum Britannia valde laborabat sub Duce Mercæurio, & Hispani conabantur sibi eius Prouinciæ auctoritatem vindicare. Eò missus fuit Marefchalcus Brisaccus prudentissimus, qui se Strenuum & fortem bellatorem præstitit, auita fortitu dinis & paterna hereditate ac rhedonas urbem primariam, & Parlamenti sedem fortiter tutatus est, Hispanos repressit. *At. Gall.*

Instant Caluinates regni, dum Rex est in eo labore & angustia rerum, ab illo partim minis quibusdam suæ secessionis, partim verbis & blandicijs, à sua Maiestate plenariam suæ

Eodem
Sanctissimo Pontifice
Clemente VIII.

Eodem Imperatore.

Rodolpho

Eodem Henrico III.
Francie & Nauarra
Rege Christianissimo.

Eodē Philippo Hispaniarum Rege Catholico,
Jisdemque aliis Regibus
& Principibus.

1586

5685

prætenſe religionis libertatem extorquere, ſed Rex Chriſtianiſſimus cavit ſibi, ne ab illis deciperetur. *Acta Gall.*

Adverſ. Miniſtr.

Regem eo tempore miraculoſe cum Cæſare filiolo præſervavit, à ruina domus in qua ille cum ſore in lecto decumbente, ad menſulam cœnitabat. Tunc enim multa iam nocte cœnatuli ſuperior contignatio trabium, decidit & quorſdam in aula inferiore degētes graviter vulneravit. Rege ipſo & ſore, illaſis: ſalvo etiam Cæſare filiolo. Id accidit in pago qui Folembayum dicitur. *Eadem.*

Archidux Matthias in Auſtrias cum à ſuis fuiſſet deſertus, animi mœrore in morbum incidit quo etiam occubuit.

Germanica Relationes.

Hoc tempore in Italia fuit famis continuatio & magna egeſtas, ex caritate annonę, cui malo ſanctiſſimus Pontifex Communi hortamento, ad Principes opem tulit ingentem. *Italica.*

Dux Eſperonius itidē ingenti conflagratione pulveris pyrij, ſubmiſſo igne clām à quibuſdam, tantum non interiit, captis poſtea ipſis incendiariis de illis ſuplicium ſumptum eſt. *Acta Gall.*

Pergit hac tempeſtate Dux Loyolæ Tolofam agitare, armorum ſtrepitu. **Idque permiſſu majorū pro Eccleſię libertate,** cum fuiſſet ille à Capucinis retractus, à ſuarum pattium hominibus, ad armorum gubernacula capeſſenda. *Eadem.*

Tandem Fera rex Chriſtianiſſimus potitur, deditione. *Eadem.*

Tunc Archidux Albertus Bruxellam redit, & ibi ex tenore, ſuorum diplomatum, Dux & Comes ſummus agnoſcitur. Ita enim contractum fuerat inter Catholicum & ipſum, ut Infantę nuptiis eam regnorum pattem pro dote, cum Burgundię comitatu obtineret. In ſpem ut à Cæſare in Regem Flandrię olim inſtrueretur. *Hiſpanica hiſtoria.*

Polonia novis motibus inter duos electos agitur denuo, ut non potuerit reſ niſi mutuis cædibus Polonię & Auſtrię ſtabiliri, & ad hoc ſe ipſorum quiſque comparat, ut armis ſuperet. *Germanica Relationes.*

Illuſtriſſimus Loyolę Cardinalis roma diſcedere parat, ut in Galliam veniens reſ fratris componeret, & ante ipſum, Hoſpitiū pauperum Romę inſtituit, & fundavit magno reditu annuo quo omnes pauperes Galli præſertim exciperentur. *Italica.*

Sanctiſſimus Papa Clemens VIII. designat Franciæ Legatum, Illuſtriſſimum Cardinalem Florentiæ. Cum Illuſtriſſimo D. Nuncio Archiepiſcopo Mantuano. Necnon D. Illuſtriſ. Torcellenſi, Reuerendiſ. D. Termolienſi Episcopis, & alijs multis Clariffimis viris & inſignibus Prælatiſ inter quos D. Juſtus fuit Datarius & alij officiales egregij. *Italica.*

Episcopuſ Ebroicenſiſ redire etiam parat, incredibili omnium Principum gratulatione, quod tam fauſtè ac feliciter legationem ſuam adeo gravem obiſſet. Et valde honorificè ubicunque exceptuſ eſt in reditu. *Italica.*

Rex Chriſtianiſſimuſ Cæſarem filiolum Ducem Coincyū declarat, & matrem ipſiuſ regis dilectiſſimam Ducillam Belfortenſem promulgat. *Acta Gall.*

Tunc incepit reſ literaria bene agi Lutetię Pariſiorum, & Medicina ſimul & alię profeſſiones maioribus momentis celebratę ſunt, affluentibus vndique ſtudioſiſ. *Eadem.*

Eodem anno vere quidam finxit ſe eſſe Caroli noni filium, & cum ſibi ſpectra ut ille aiebat apparerent, à quibuſdam militibus ſtipatur. Itaque carceribuſ traditur, idque Rhemiſ: ibi autem in carceribuſ à vulgo captiuorum pro Rege ſalutatur, & ex vrbe nonnullę pię & honeſtę muliereſ illi cibaria & ve-

Annus
mundi.
5673

5685

ſtes

Anni
Christi.
1585Anni
mundi
5673

ites omnium tanquam regis nomine suppeditabant. Aiebāt autem se fuisse traditum cuidam equiti nobili Pictoni dicto *La Ramée*, qui cum moreretur illi dixit, se esse regis filium. Postea multa Spectra ei ostensa sunt, vocibus tanquam angelicis: ut ad regnum capessendum sese accingeret. Hæc omnia apertè confessus est, & in eo sententia iudicum Rhemenſium damnatur ſuſpendio, deinde Aresto Parlamenti, quo ille prouocarat ſentētia cōfirmata eſt, & ſic laqueo illi gula eſt fracta, poſtquam ille corā æde maiore Dux Virginis ſuam illam audaciā recognouiſſet. De eo multi multa dixerunt, ſilētio prætereunda ut impudentiſſimè conſicta. *Acta Gall.*

Idem accidit in Hiſpania eodem anno, ſcilicet ut quidam ſeſe iactaret Philippi illum primogēitum filium ex Luſitanica vxore Carolum, qui mortem obiit Gueuſeorum Flandricorum cauſa, ſed aſſeruatū fuiſſe à 4. primariis Hiſpaniæ viris, qui illum ſacramento adegerant, ut Sponderet nunquam reuelaturum ſe illorum nomina donec omnes mortui eſſent, illis enim iuſſerat, pater ut eū de medio tollerent, ipſum autē piſtori, ut ab eo tanquam pauperculo piſtrinam doceretur. Interea fuiſſe Madrigaliæ à ſua quadam amita abbatiffa loci, ſemper ſuſtentatum, & nūmis ingentibus quotannis donatum, ſed meræ nugæ, tamen ut ferebatur in relatione excuſſa, fuit etiam in cuſtodia obſeruatus, & tandem quid eo factum ſit ignoratur. *Relationes Madrigalæ.*

Exiit aliud portentum hominis qui ſe Chriſtum Dominū eſſe diceret, & cum diu Pariſiis fuiſſet obſeruatus ſub cuſtodia: tandem detecta eſt illius fraus, quæ ille hoc dolo & aſtu, peſtilentiſſimum virus portentofiſſimarum hæreſeōn conaretur diffundere, quibus omnibus perpenſis & exactiſſimè conſideratis, ab Auguſtiſ. Senatu Pariſienſi morti adiudicatus eſt. *Acta Gall.*

Nec minus memorabile circa quendā Hiſpanum, cum prætextu amicitiz Anthonium Perés Hiſpanum hoſpitalem Franciæ inuiſſet: detectus fuit proditor & necis illius Perés attentator: quæde cauſa, etiam de eo ſupplicium ſumptum eſt. *Eadem.*

Tunc inter Irlandos & Anglos belli ſeges, latius diffunditur, & ipſi Angli ſuccumbunt Irlandis, tunc etiam Dudracus ille cum vltèrius fuiſſet progreſſus, in Indiam Hiſpanicam in reditu mortuus eſt, neque tamen pro inuidia in illum conſlata, valde ab Angliſ fuit deſideratus. *Anglica.*

Tandem rediit Epiſcopus Ebroicenſis, cum magna ſuæ legationis gloria, non ſine multis ipſius religionis prætenſe probis & querelis: ſed Regis fauore eximio & bonorū omnium gratitudine. *Act. Gall.*

Hoc anno Ioannes Dux Caſimirus moritur, poſtquam ſuo nepoti Illuſtriſſimo Comiti Palatino, ſuum Electoratum integrum reddidiſſet, ſine tamen vlla ratione dati & accepti, quod eſt Principum Electoralium inſigne priuilegium in tali caſu. Reliquit filiam vnicam hæredem ex aſſe, ſuorum omnium bonorum. Ita ſine magna ampliore fama, ex hoc ſeculo exceſſit Princeps Caſimirus: ortu Illuſtriſſimus, fortitudine animi inter Principes Germaniæ eximius qui ter Franciam aggreſſus, ex ea nil ampliùs laudis & honoris, quàm quòd malæ cauſæ obſtinatus eſſet patronus, etiam fratre maiore iudice, retulerat. Ille enim frater maior qui Comitatum poſt patrem tenuit, ſtatim patre mortuo, eiecto Caluino Lutherum ſuis inuexit. *ſuerſ. Miniſt.*

Quinto die Maij cum benedictione nautarum, 10. poſt ſoluerunt Argonautæ, ſeu veriùs Arctonautæ Amſterdamo, & in Vliam peruenerunt primo die Iunij nulla illis nox extitit, cum tantum tenerent 69. gradus & 24. minuta altitudinis, & Paulo anteriùs nauis vna in fundo hæſit, quod argumento

1596

5685

eam terræ partem non ita esse obmersam vndis, ut quis putaret, & hoc etiam probat ipsius terræ acuminatam altitudinem esse in ipso Septentrione. *Relationes Hollandicæ.*

Tunc à Rege creatus erat Ammiralius, in defectum Villius, post pugnam Dorlanensem, Dux Damp-villæus Eques auratus, ex Illustrissima Mommoranciorum Ducum familia generosissimi Ducis Mommorancij Connestabuli Franciæ fidelissimi. *Acta Gall.*

Tunc qui reformatâ se Ecclesiam esse contēdunt in Pictonia & Vasconia, tumultuari gestierunt: quod sibi promissa non seruarentur, adeo ut etiam sororis Regiæ tributa ab illis insumpta sint, postquam illa iure belli quæstoribus extorsissent. (Quod ipsi vocant, seruitium Regi facere) ad sua illis concessa castra munienda diligentius. *Aduers. Minist.*

De Coniugio eiusdem Principissæ sororis Regiæ agi cœptum est, cum Illustrissimo & serenissimo Principe Lotharingo Marchione Pontensi, quæ deliberatio diu multumque protracta fuit.

Arctonautæ toto mense Iunio, nihil aliud promouerunt: quâ ut essent omnino ad 75. gradus, ubi obseruatur esse in eo mari Balenas, Barniclas, quæ sunt aues anseris instar, quas nonnulli existimarunt è putribus lignis enasci, alij ex arboribus scorticis, quod nonnulli Scoti nobis affirmarunt. Item Rosmarinas belluas, quæ sunt instar elephantum marinorum, & eorum etiam dentes pro ebore usurpantur. *Relationes Hollandicæ.*

Mense Aprili circiter Illustrissimus Princeps Condæus à Rege, ex Angeria reuocatur, cum matre sua Illustrissima Principissa, idque à Marchione cordatissimo Pisanensi, qui etiam illius Principis gubernationi præfectus est à Rege, cum esset adhuc ille Princeps septem annorum. Et in Sanctum Germanum Laicæ traducitur. *Acta Gall. Aduers. Ministros.*
P. Texera Regius elemosynarius.

Ille Texera Lusitanus erga suam patriam Lisitaniam, ac illius libertatem, propensione est incredibili, optimè in historia versatus. Genealogias omnes Principum omnium ad vnguem tenet. Regis Christianiss. & Principis Illustriss. Genealogiam optimè & ornatissime contexuit. Hispanis valde exolus, vir ex nobiliss. familia oriundus & apud Reges suos semper educatus, quali sit ingenio illius opera id abundè testantur. Est professione dominicanus, Doctor Theologiæ, & Historiographus.

Circa idem tempus Dux Illustrissimus Mommorancius, Magnus Franciæ Connestabulus, in aulam Lugduno Parisios usque venerat: vir omnes laudes, quæ in eiusmodi cadere possent multis parafangis supergressus: quique sua incomparabili prudentia, res Regni & Regis promouit impensius, & optimam Regni partem Hispaniæ vicinam ab Hispanorum incurfionibus conseruauit. Ille ergo regi acceptissimus, totius Regni gubernacula, deinceps obtinuit cum suarum virtutum excellentibus meritis, tum etiam ex suæ dignitatis, quæ in regno Franciæ primaria est, autoritate & priuilegio. *Act. Gall.*

Tunc Princeps Illustrissimus Codaus factus est Catholicus adhibito illi ad latus sapientis. Magistro nostro. D. Ioanne Filescaco Theologi, Parisiensis Episcopatus meritisimo, qui teneræ menti tanti Principis, prima elementa Christianæ Religionis tradidit: cum ille natus esset in medijs erroribus, neque de Deo & Ecclesia, nisi parum admodum audiuisset. Idque factum ab Illustriss. ac reuerendis. D. Cardinali Gondyo, de mandato expresso Regis Christianissimi ut hac in parte, suo officio erga sanctiss. Papam Clementem viij. faceret satis. *Eadem.*

Anni
mundi.

5673

5685

Hinc

Anni
Christi.
1579Anni
mundi
5686

Hinc varia & acerba admodum hominum insanorum querelæ extiterunt, qui scribere & typis mandare ausi sunt, Principem furto aut plagio, ab uerbis suæ præsentis Ecclesiæ abstractum, & in eo vim illatam Conscientiæ tenelle Principis, in hac ætate valde pij, quique iam cogitaret de periculo animæ suæ. Et quod majus esse videbatur contra Testamentum paternum, & institutionem maternam, in quibus etiam Regem ipsum culpæ ausi sunt. *Scriptis Anonymum.*

Contra factum Regis tutati sunt diligenter, Clarissimus vir D. Florimundus Remondius, piissimus & doctissimus, Regis Cōsiliarius in suprema Curia Parlamenti, qui Burdegalen- sis eorum fraudes mendacia & dolos detegit: & quam mali- tiosè palpum vulgo rudi obtrudant, pseudo-ministri gnomone certius demonstravit.

Item ille D. Texera, vir indefessus in promouendis Prin- cipis istius illustrissimi studiis, qui etiam illi est, Eleemosynarius & confessorius. *Viriusque scripta.*

Inter moras, aduentare dicitur Illustrissimus ac Reueren- dissimus Dominus Legatus, cum toto suo comitatu quo de Rex Christianissimus, valde exilaratus iussit, illi de omnibus necessariis rebus ipsi prouideri & mandauit plerique Epif- copis & Prælati ipsi D. Legato obuiam fieri. *Acta Gall.*

E Scotia iam prius venerat Comes Bothuclius vir sanguine Regio clarus, sed ipsi Iacobo Regi Scotorum infensus, cer- tis de causis, unde exulare iussus fuerat religionis ergo ut ille aiebat. *Aduers. Ministros.*

Appulerat itidem in regnum Franciæ, Antonius Lescal- leus, vir doctus & pius: cum reformationis præsentis causa, in exilium missus esset Basileâ Rauracorum: ubi quætionem de operibus & fide diu inter eum, & pseudo-ministros Couetum, & Constantium agitatam: cui ne Beza quidē ipse potuerit respō- dere, ad interrogata Lescallei ex bello Dei *Verborumque scripta.*

Dum rex intentus Picardiæ, in alias Prouincias nequit ne- cessaria auxilia mittere, accidit ut in Britannia inferiore, Hi- spani rerum potirentur, & malè suos multarent subditos *Act. Gall.*

Aduenit tandem Illustrissimus Dominus Legatus, Parisios, magna omnium piorum gratulatione, & pro felicitis ingressus exultatione, astantibus illi præcipuis prælati totius Regni in id accitis partim, & alias iam apud Parisios conuentus sui cau- sa degentibus. *Acta Gall.*

Crepitant passim omnes illi, qui falsa imagine veritatis de- cepti Ecclesiam deseruere: iactant suas vires, & amentium instar cum suis phantasmatis & suarum opinionum spectris digladiantur: præsertim aientes optimum illum vnum, no- mine suæ sanctitatis, ad regni totius solatium & pacem mis- sum: in suam perniciem venisse, multa etiam probra in sa- cram sedem ab illis sparguntur. *Libellus diffamatorius anonymus.*

Hic notari debet quale sit ingenium pseudo-ministrorum, primum quod ex conuitiis Apostatarum orti nihil aliud in ore habent aut stylo premunt quàm probra & contumelias in pios quosque & in ipsum etiam creatorem. Alterum quod quicquid dicant aut scribant eiusmodi, semper sua nomina subtrahunt, aut nequiquam authores suos laudant.

Audaciores Scoti Iohn Knoxiani extiterunt. Erat quippe Iohn Knoxius Caluino sceleratior & anima nequior, quippe Regem suum Iacobum 6. ausus vnus est ex illis, in os coram plebe spuere, & aperta illi opprobria in aures proprias euo- mere, ut coactus fuerit Rex consensu scamno, instar Tri- bunorum plebis olim Romæ, causam suam, toti populo, in arce totius Regni Scotiæ edisserere. Edimburgæ Makenker nomine dicebatur Et quam audax esset impostor ille articu- latim explicare. *Relationes Scotiæ.*

1600

5600

Regina Elizabetha Angliæ, in Franciam mituit Legatos, qui Regem à receptione Legati Apostolici, quod illius conditiones dissuaderent, & quiddam accidit in medio itinere, quo erat ipse Legatus paratus discedere, nisi regis prudentia ei malo prouidisset. Ille ergo Illustrissimum Legatum adiēs, omnem scrupulum animo illius exemit. *Acta. Gall.*

*Anni
mundi.*

5686

Ordines ut vocant Hollandici itidem per suum Agentem Parisiis institerunt, ne Rex consentiret Legato, sed illis omnibus respondit Rex suam conscientiam sibi esse pluri, quam regna omnia. Itaque illos iussit suis rebus prospicere, se autem curare quæ sua sunt. *Eadem Aduers. Minist.*

Arctonautæ transuecti mare Candidum partita etiam nauigatione, ut aliis in Septentrionē tendentibus ad 80. gradum, alij infra austrum suas naues dirigerent, qui primi 17. die Iulij in nouam Zemblam appulerunt, quæ est eiusmodi, ut etiam si inferior sit gradibus aliis quibusdam Septentrionalis terræ angulis, in ea tamen nullum gramen neque herba virelscens enascatur, sed tantum ibi vrsi albi, & vulpes candidæ proceriores vicissim appareant. *Relatio Hollandica.*

Ex Marrocco scribit ad Durem Medicum clarissimum Parisiensem, suus olim discipulus vir præstantissimus Insulanus Parisiensis regis Marroccensis Medicus experientissimus, ac inter cetera ibi à se celebratâ magna festiuitate Regis Christianissimi cōuersionē: quod etiam gratissimū fuerat suo Regi, Marroccensi cui ille Insulanus est charissimus, Hispanis autem illa Marroccensium Christianorum exultatio magnum tædium & dolorem attulit.

Idem Insulanus institerat sæpius ad Caietanum, cum adhuc aduenerat Illustrissimæ Catharinæ sorori Regiæ, ut captiui quidam Galli redimerentur, quos Marroccenses in mari captos dura seruitute corporis & animæ premerent, illi autem cogebantur etiam Christum abiurare, sed nihil in eo profici potuit. *Ex ipsius Insulani.*

Cupiuerat autem maiorem in modum rex Marroccensis, inire fœdus, cum Rege Franciæ: aduersus Hispanum, idque opera D. Antonij Regis Lusitani, sed ob tam multa bellorum civilium impedimenta nihil potuit fieri. *Dralymontius peregrinus, desutelis Hispanorum.*

Mense Augusti Illustrissimus D. Legatus magna stipatus Prælatorum multitudine, ingreditur Regia pompa urbem Parisiorum: cum illum Regis iussu excepisset & Regio nomine salutasset, verbis Latinis Illustrissimus Princeps Condēus apud ædem diui Iacobi de Alto passu: seque ipsum eidem Legato ipse Princeps deuouisset, tanta dicendi elegantia, ut Legatus & omnes admirati sint. Eumque ille est amplexu amantissimo osculatus, & benedictionem Apostolicam etiam illi est impertitus, ut cresceret in ætate & virtutibus ad gloriam Dei & Ecclesiæ exaltationem. *Texera Acta. Gall.*

Idem Princeps Illustrissimus iam mandato expresso Regis fuerat, in Parlamentis Regni pro primario Principe Regni & Regis successore agnitus & receptus, sub hac conditione, si Rex nullos legitimos liberos ex se relinqueret. Et de morte Patris Illustrissimi Condēi, hoc etiam sancitum, esse præter culpam aliorum, nisi de quibus sumptum fuerat supplicium & iam iudicatum, absterfa omni labe suspitionis, quam maleuoli in Illustris. Principissam, fuerant calumniati, cuius etiam innocentia manifestissimis testimoniis apud Parlamentum Augustissimum Parisiorum declarata fuit. *Texera Acta. Gall.*

5689

Caietanus ductu & auspiciis Illustrissimi Cardinalis Gondij & Episcopi reuerendis. Ebroicensis: sacras manus Illustrissimi Legati exosculatur & genibus aduolutus veniam ex-

ratorum

*Anni
Christi.*

1577

1600

Anni
Christi.
1597

Anni mundi 5686
ratorum tanquam à summo Pontifice petit, & benedictionem illius summa cum venerabilis Principis humanitate tanquam Apostolica recipit: multisque bonis verbis, bene sperare & in dies proficere iubetur, in timore Domini. *Libellus Cajetano editus.*

In eo etiam refert Cajetanus breue Apostolicum, quo sua sanctitas Cajetano indulget eumque recipit in Ecclesiam, iubetque & scribendo & prædicando Regnum Dei promovere & Ecclesiam, ac simul hæresim totis viribus extirpare: subscriptum est nomine Clementis viij. Papæ, à Syluio Antoniano Camera Apostolicæ magistro. *Idem.*

In Polonia sunt multi tumultus, & omnino exasperantur Sigismundi negotia cum Austriaca familia per quosdam, necnon fauetur impensius Turcis in iis omnibus, & certè deploranda est hæresis pernicies, qua nonnulli Poloni sese addunt Turcis propter Albanas disputationes coniungere, in contemptum & odium Christianæ & Romanæ professionis. *Relationes Polonicæ.*

Sunt etiam in Suecia, iacta semina bellorum, quæ postea consecuta sunt: inter Reges Sigismundum & Ericum & alios Principes, ex innata quibusdam *hexon deica* qui aliter non possint sibi consistere. *Ex Relatione Germanicæ.*

Parisiis in aduentu Illustris. Domini Legati, non desierunt conuenticula, Calvinistarum qui singulis noctibus etiã in vicinia illius Illustris. Legati suas nuntias & factitarent, & mullitarent, cum miserrimis homuncionibus & mulierculis ne viderentur scilicet animum despondisse. *Acta Gall.*

Interea pacatis rebus admodum fruebatur Italia, nec quicquam ibi erat, quo videretur Ecclesia de suo statu, vel gradu aliquid esse remissura, imo fuit tunc tempus ampliandæ illius potentia ex Ferrariensi Ducatu ut accidit postea. *Eodem.*

Eodem tempore valde ægrotavit Imperator, ut illius mors etiam publicaretur neque sibi Archidux illius frater sibi defuit: sed fuerat rumor vanus: de morte quidem quamvis valde fuisset periclitatus. *Relationes Germanicæ.*

Idem accidit de Rege Hispano Philippo, qui cum per intervalla propter senium trepidare capite videretur, & syncope pati, propterea nonnulli eum esse mortuum vulgaverunt, sed non diu rumores illi durare potuerunt. *Epistole Hispanorum.*

Toto Augusti mense Arctonautæ, tranarunt, super montes glaciales alternatim: interdum in mari ipso enatantes scapha & lembo, interdum verò etiam in ipsa glacie confidentes: quam præsertim die 11. Augusti mensis offenderunt illam instar terræ supernæ, interius verò cæli instar, ut viderentur esse sapphiri in se frigore compacti, supra tetram ipsam glaciale inuenta sunt oua 40. Illarum volucrum quas ibi nasci diximus. Et alioqui 18. vlnas in profundum adhebat ille mors glacialis, & decem vlnas supra mare attollebatur. *Relationes Hollandicæ.*

Ibidem varia certamina sunt experti visorum qui solo clamore humano magis terrebantur: quàm vilo alio modo, aut armis fugarentur nisi cum alios viros videbant vulneribus concidere. *Eodem.*

Bellum inter Irlandos & Anglos recondescit & Islandi Regem Scotiæ, de sua protectione interpellant. *Ex scotorum Epistolis.*

Rex Christianissimus conuentum edicit suorum ordinum totius Regni Rhotomagum in proximam hyemem: & eò se confert tractaturus de iis omnibus quæ ad componendas seditiones turbulentas quæ præcesserant, & ad splendorem Regno restituendum pertinerent. *Acta Gall.*

Eodem vndiquaque ex toto Regno conueniunt delecti

quique Octobris mensis initio. *Eadem.*

In Delphinatu & Sabaudia est bellum perpetuum inter Ducem Sabaudie & Desdigueram. *Aduers. Minist.*

Tunc incipit querela Creguij nobilis. Iuuenis Picardi cum Philippino Sabauda & aliis. *Eadem.*

Mutuis incursionibus Turcæ & Hungari conflictantur, *Relationes Turcica.*

Subsistit nauigatio Perùana Philippi, metu Anglicanæ classis, quæ in excubiis esse diceretur. *Anglorum Epistole.*

Legati rhotomagum à Regina Angliæ & Hollandis veniunt, ut si possent concordiam regis Christianissimi cum Rege Catholico, qua de rumor ingens percrebresceret, suis rationibus impeditent. *Acta Gall.*

Britannia perpetuo noua Hispanorum classe subinde onerabatur. quod etiam rex curauit mittendos milites strenuos Anglis subsidiariis permixtos, ut regionem tuerentur. *Eadem.*

Hollandicum bellum à Nassauio comite, continuatur in Hispanum, ut coacti fuerint in eas partes, Duces Hispanorum maiores suas copias euocare. *Relationes Flandrica.*

Arctonautæ cum iam ulterius progredi nequirent, propter hyemem quæ iam mare ipsum glaciale totum videbatur constringere, inter se de ædificando deliberarunt, sed cum in noua Zembla nihil nascatur, ideo emiserunt tres ex suis qui ad duo usque milliaria versus Septentrionem excurrentes, inuenerunt fluuium aquæ dulcis à Tartaria illabentem, & magnam trabium quantitatem, Eodem trabis & vehibus ipsi magna difficultate 8. ex 16. qui restabant ex toto numero secontulerunt, & per totum mensem Septembrem, cum iam valde illos hyems premeret domum ædificarunt, in qua reliquam hyemem transigerent. Asperitas hyemis adeo illos urgebat, ut clauis in ore carpentariorum congelarentur: & cum infigere vellent tabulatis, non sine sanguine & labiorum excoriatione illos euellebant. *Hollandica Narrationes.*

Eodem tempore iussus Illustris. D. Legatus à summo Pontifice, Regem Christianissimum adiit Rhotomagum: ibique usquequo solueretur conuentus ordinum Galliarum permansit, quamuis incommoda aëris intemperie. *Acta Gall.*

Caluinates ob regis præsentiam se ostentare, non desierunt, & quia illis soror Regia fauebat: illius causa sperabant Rhothomagi sedes firmas se habituros: cum sua ut præcedunt plenaria libertate, sed Senatus rhotomagensis pio zelo commotus ei conatui fortiter restitit, & istorum hominum improborum temerariam audaciam magna cum iudiciorum grauitate repressit. *Act. Gall.*

Interea partim apud Salmurios, alias in Vindocino, interdum etiam apud Castelleraldum sua consilia agitare non cessabant, quibus postea Regem ipsum continenter, querelis perpetuis obrunderent. *Eadem.*

Dela Noua o iuniore fertur, (tunc enim illius Pater erat mortuus in Britannia iam dudum, ex ictu non effatu digno illi in caput inflicto) quod Regi Gaglioni prope rhotomagum constituta obtulerit libellum supplicem istorum qui se reformatos vocant: hoc contextu, quod ipsi crederent Regem semper inter suos esse ac fore animo: quamuis illius corpus aduersarij ipsorum astu & vi detinerent. Rex Christianissimus tantam iniuriam sibi fieri non est passus: quin dixerit, Mentiri eos omnes, qui se hypocritam dicerent, se esse Catholicum ac non hæreticum, & sic illorum libellum utraque manu discerpit, in quo non parum offensi sunt. Ex ipsis nonnulli tunc iactarunt, se nunquam tali Regi seruituros. *Acto. Gall. Aduers. Ministro.*

Deliberauit eo mense, sanctissimus. Papa, zelo & amore pacis, illius tractationem committere viro eximio venerabili

Patri

Anni
mundi.
5673

5685

1597

1560

Anni
Christi.
1585

1585
m. i. di.
5573

Patri Generali Franciscanorum, nobilissimo Siculo, qui tum etiam statim se in iter dedit, acceptis à sua sanctitate mandatis: cum potestate simul ipsi concessa, à rege Catholico Philippo Hispanorum. *Relationes Italicae.*

In conuentu Rhotomagensi, nihil amplius actum est quàm ut sui subditi se omnes in pace & obsequio regis continerent. Interea ipse de Pace conueniret cum extraneis. *Acta Gall.*

Condea Principissa Illustrissima, cum se pœniteret exercitæ post aliquot paucos annos, Calvinicæ sectæ, adiit Rhotomagum: & ibi apertè & publicè abiuravit illam hæresim sub Illustrissimo D. Legato & se Catholicam declarauit. Illi datus est Eleemolynarius & confessarius ab Illustrissimo D. Legato, D. Ioseph, Texera Lusitanus, regis Christianissimi idè Eleemolynarius & historiographus vir pius & doctus. *Acta Gall. Libellus Texera de Principissa conuersione.*

Toto mense Octobri Arctonaute, suam ædiculam continuant, vicissim in ea latitantes, & in naui propter æcis alternis diebus & horis intolerabilem intemperiem, nec sine magna conflictatione perpetua cum ventis & vulpibus, adeoque omnibus aliis rerum angustiis: in quo valde commou fuerunt, & iam ferè de reditu suo desperare videbantur, quamuis illic etiam vestigia quædam hominum reperirent, veluti thecam scopeti ex corio bubulo indurato, vt solent artifices conficere in qua erat scriptum quoddam, quod à Moschouitis vel Tartaris ibi relictum fuisse iudicabant. *Relatio Hollandica.*

Rex Christianissimus urgente negociorum pondere, Patissios aduolat: ac à suis bonis & fidelibus subditis ingentem nummorum summam mutuo recipit, qua se compararet ad redimendas vrbes captas ab Hispanis, arte belli & exercitus idonei sustentatione in obsidendo, in quo tamen varix querelæ extiterunt, sed Rex prudentissimus cavit toti regno, seruando, vnus partis dispendio, quod etiam postea & magnates probarunt, & inferioris gradus homines necessarium fuisse recognouerunt, ne Hispanus vltèrius vallaret Picardiã, quæ est inter nostros Prouincias tanquam regni verum propugnaculum, aduersus hostium intultus. *Acta Gall.*

Illustrissimus Dominus Legatus, cum per conuentum ordinum Regni, Rhotomagi deliberaretur de exequiis & funere Regi Christianissimo Henrico 3. defuncto præstandis, de iplo inquisitionem facit diligentem, per Regni proceres, & Prælatos qui illius obitui interfuissent, num Christianè verè & cum pœnitentia debita se erga Deum & sanctam sedem recognouisset: vt hoc comperto, excommunicatio à sanctissimo pontifice, in eum lata, ob necem Cardinalis Illustris, Guyssiani, & alia tolleretur: de quibus omnibus ad sanctissimum Pontificem relatum est. *Eadem.*

Rex Christianissimus varia accipit de Hispanis nuncia, quod scilicet molirentur in Ambianos, & iam paratæ essent induciæ, eò se confert celeriter: sed cum illi omnia pollicerentur, fore tuta: etsi maximè decem hominum millia ingressa est insidiis, se habere paratos homines suos, qui tanquam iusto exercitu eos depellerent. Iis de causis cum præsidij excusatione à Rege humanissimo obtinuissent, ille eorum fidelitati & præstantiæ confusus, in eam urbem Montagorum & munitiones omnis generis contulit, cuius rei postea eos valde pœnituit. *Acta Gall.*

Instantibus apud Regem Christianissimum Calvinitis, ille respondit, sibi incumbere graues aduersarios à finibus suis depellendos, & cum ipse Rex in militiam iret, ipsos, si se amarent esse secuturos, quo responso pudefacti, hoc tantum petierunt, vt sibi liceret Rhotomagi esse liberis, in suæ præsentis

1596

5685

reformationis exercitio, sed amplissimus senatus Rhotomagensis sese ei libertati opposuit, & aresto Curiae declaravit eos omnes fore reos, quicumque vellent intra urbis moenia eam religionem praetensam profiteri. Id suos omnes capitaneos & unitates adeo irritavit, ut Regem in militiam euntem deleverint. *Eadem.*

Arctonautae Hollandici 4. die Novembris solem videre sibi lucentem desierunt, & lunam noctu diuque sibi continenter assistentem sine occalu conspexerunt, cum interea premerentur fame, frigore, siti, morbis, fumo (Si carbonem accenderent quo vertigo eos invadebat) visis quandiu sol apparuit, post vulpibus eorum loco immanibus qui suae etiam domui insultarent, nec vinum Hispanicum gelu vitare poterat, nec nisi liquatum ebibi quitum erat, cum quisque tantum decem pondo & trientem panis hebdomadatim acciperet, sine vino, nisi per intervalla, & cum casco, pro omni obsonio, nisi siquam vulpem laqueis & transiris tendiculatim compositis interciperent, quarum etiam pelles illis pro caustis nocturnis interirent, cum intus & foris, illorum domus esset glacie referta, atque ita exactus est. annus 1596.

ANNVS D. M. D. XCVII.

Hic annus est velut Iubilaei Sacri, ut sic loquar cum Medicis, indicatorius, & eo sane propinatum est orbi Christiano tam excellens Pharmaceuticum diatines, per excellentissimum Medicum Alexandrum *ἀλεξάνδρον*, ordinante ac dispensante. Clemente. viii. Clementissimo Pontifice, erga duos potentissimos Principes orbis Christiani, ut si isto amuleto & antitoxico vero haereseos omnium bene utamur, indubie sumus futuri extra omnem noxam, totius vitae nostrae curriculum, & post huius seculi commutationem in melius, etiam in posteris nostris, eodem bono Pacis fruituri.

Initio anni huius Rex Christianissimus conuentum soluit Rhotomagensis, in quo de subsidio ad expellendos omnes Hispanos, & hostes illis adhaerentes, ex Galliarum regni finibus necessario conclusum & compromissum est. *Acta Gall.*

Circa praetensa religionis articulos, de eo esset porro vltetius & maturius deliberandum ex ordinum maiorum consultatione, quod isti novatores agere valde tulerunt, & per litteras quasdam suas, ipsum Regem multis probris & querelis inceserunt inter se: & quantum in illis fuit de eo malam estimationem concitarunt. *Littera ipsa. Aduers. Ministrorum.*

Marchio Illustrissimus Dupontius, coniugium Regis sororis appetiuit, & per Legatos ambit. *Aduers. Ministrorum.*

Arctonautae Ianuarij singulis diebus, quibuscunque possent remediis, solem expectabant, cum esset illis oriurus: & diu expectatum tandem 24. die & continenter sub finem mentis, sibi adesse intellexerunt, primum ipsius clari conspectu, item graduum ex ephemeridibus supputatione, 3. ex coniunctione Lunae & Iouis. quam etiam aperte viderunt fieri 4. ex natura loci quod scilicet solen non apparente, perpetuo vti latitassent ab illo autem 24. die Ianuarij statim intuerunt. Tandem ex eo quod commenturatis noua Zembla limitibus ex praemonitorio Tabinjo Tartarico, usque ad Sinum Anianum unde constaret solis vera declinatio comparate sumpta, ad Venetiarum elevationem, quae omnia ex Ephemeridibus Iosephi scalae Mathematici Veneti examinarunt diligenter. Nec interea desierunt festum Regum, cum Iagariis pro omni opiparo commatu celebrare, gratas agentes Deo, Est autem illa Zembla Noua, sub 76. gradu, & est 200. miliariorum longitudine inter duo maria. *Hollandicae relationes.*

Hispani

Clemente VIII.
Summo Pontifice.
Rodolpho Imperatore.
Henrico III.
Franciae & Navarrae
Rege Christianissimo.
Philippo II. Rege
Catholico, Hispaniarum.
Jisdemque aliis Regibus
& Principibus.

Anni
Christi.
1527Anni
mundi
5673

Hispani postquam Caletibus, Ardris, & aliis oppidis Picardiae semel positi essent, continenter Meldis Syluane&to, Bellouacis, & aliis maioribus urbibus eiusdem Prouinciae diligenter insistebant. *Acta Gall.*

Rex Christianissimus Parisios redit, ut suis rebus provide-
ret ad recuperandas urbes amissas: & multis consiliis agitis,
totus in eo erat ut essent Ambiani propugnaculum & arx to-
tius regni sed contra accidit. *Eadem.*

Ordines Hollandici insulribus oppida Flandriae sibi vicina
fatigant, obsident, capiunt vi, ut coactus fuerit Archidux Al-
bertus eo se conferre cum maioribus copiis. *Aduersar. Ministr.*

Tartari inuadunt aliquam Turciae partem armis hostilibus
& foedus frangunt. *Relationes.*

Tempore quadragesimae Martio quippe, cum Rex Parisiis
vacaret rebus suis, alio vnus miserimi hominis, industrius
Capitaneus Hispanus Hernandus Tellus Ambianos inua-
dit. 400. militibus, quorum qui primi ingressi sunt portam
urbis, tantum erant 4. à quibus tanta huic genti fortissimae
conservatio animorum accidit, ut inopes consiliis aut fuge-
re aut capi, aut etiam interfici à suis hostibus, passi sint, & to-
ta urbs in potestatem venit Hispanorum, magna direptione
& totius comitatus Regij tam nummorum, quam alijs bel-
lici apparatus dissipatione. *Acta Gall.*

Rex tanto damno vehementer commotus iudicauit, in
Ambianis sitam esse vel spem recuperandis, vel desperatio-
nem, (Si perderentur) totius sui Regni Galliarum, Itaque se
animose accingit ad illud praesidium recipiendum, quouis
modo ab Hispanis. *Acta Gall.*

Interea aduenit Parisios, Magnus ille Generalis totius or-
dinis Franciscanorum, & Regem salutato, illi pacis condi-
tiones proponit, ad eam amplectendam Illustrissimus D. Le-
gatus, Regem hortatur. Ad quae omnia Rex Respondit, se
quidem cum subici esset nescius, facile ad pacem flecti posse
si semel suis viribus, Ambianos recuperet: nolle autem illam
urbem deditione, intra pacis condiciones contineri. *Eadem.*

Magis ac magis tunc bellum inter Turcas & Christianos
recrudescit. *Turcae Relationes.*

Ex Africa Algerianus Rex, confert se Constantinopolim,
& illius loco alius quidam substituitur. *Epistola Africana.*

Hoc ipso vere circiter Illustrissimus D. Legatus Illustris-
simi D. Sancti tunc potiora Regni Gallici administran-
tem, recipit in Ecclesiam magna cum ipsius Regis tum etiam
magnam admiratione, in eo nauauit operam D. Episcopus
Ebroicensis reuerendissimus. *Acta Gall. Aduers. Ministr.*

Similem fere admirationem Regi, intulit conuersio Mor-
lasi viri eruditi, & qui suo ingenio fortunam sibi fecerat
ut aiunt: & apud Regem etiam non parua esset auctoritatis
cum ea conuentio illi in articulo mortis contigisset, & de ea
fuisset protestatis. *Aduersaria Ministrorum.*

Regem commouerant alij, ut doctissimus Spondius, &
Baro fortissimus Saligniacus qui aperte ei declarauit. Se non
posse credere, Deum seruasse Regem ex tot periculis: ut ip-
sum postea perderet, in Ecclesiam Romanam introductam.
Proinde velle se etiam eandem salutem consequi. *Aduers.
Ministror.*

Deinceps etiam alij magni & docti viri errore abiecto per-
torum Regnum Galliarum, Ecclesiam sanctam recognoue-
runt, quod valde ipsos pseudo-Ministros conturbauit. Multi
etiam sua officia publica reliquerunt, & maluerunt tuta con-
scientia pauperiores & minus honorati secundum vulgi opi-
nionem, in Ecclesia Dei viuere: quam inter pseudo-ministros
cum animarum suarum detrimento, pro aliquibus apparere.
Inter hos fuit Spondius iunior, qui cum esset regis consilia

h iij

1569

1560

cius & libellorum supplicum magister abdicauit se omni illo splendore, & Ecclesiarum gremium reductus est. Similiter Salletta iunior, cum esset procurator regius destinatus Palij Regiarum Bearnij, ei honori salutem animarum pretulit.

Nec in postremo agmine scitissimum & tersissimum rebus ingenium reponi debet, qui etiam Christo nomen dedit, lepidè doctè & grauer simul pseudo-Ministros cum suis erroribus diuerberans, & acriore stylo illorum nenas ex hominum opinione dispungens.

Eodem vere post conuersionem D. Sanlij deliberatum est de instituendo conuersorum collegio, impendebat in id quotannis rex, duodecim millia aureorum, ipse etiam D. Sanlyus semel quatuor millia aureorum pollicebatur. Item datum fuerat id munus ab Illustrissimo Domino Legato, ut hoc procuraret D. Episcopo Ebroicensi, sed tam multa & priuata negocia & publica interciderunt, ut id non potuerit perfici, & cum sibi ipse Ebroicensis procuraret, ob graues impensas, suarum legationes pro alijs intercessor esse non potuit.

Nihilominus idem negocium contulerat Illustris D. Legatus P. Texera sollicitandum, sed interuenit obsidio necessaria Ambianorum, cui dum rex totus intentus est, omnia eò referuntur.

Effecerat ille P. Texera, ut Illustris vir verè pius, D. Russellius Romanus ciuis clarissimus, nunc agens Parisijs, in id mille aureos quotannis promiserit, durante, vita, ac se defuncto id etiam meditari, ne deesse videretur. Sed æquum erat ut fundatio à Rege & suis, institueretur. *Alia Gall.*

Ante obsidionem Ambianorum statim eò infatigabilis & inuictus Illustrissimus Dux Bironius Mareschalcus Franciarum se sponte contulerat, neque vel Albertum Archiducem etsi maiore militum munero metuebat: neque Hispanos ex Ambianis quotidie in se impetum facientes sinebat ulterius progredi: quin illos toto trimestri cogebat, intra moenia se continere. Tantæ virtutis erat, ut nil contra doli Hispanorum, quibus solis in Gallos vtuntur, proficere possent. *Alia Gall.*

Hollandi Anglos fundunt, neque se coram diutius consistere possunt. *Relationes Hollandicæ.*

Sigismundus Rex Poloniae & Sueciae, ac Archidux Austriacus coelectus ingentes exercitus comparant. *Polonica.*

Turcae paulatim à Transilvano & Hungaris in suos limites repelluntur. *Relationes Turcicae.*

Obtulerat Elizabetha regina Angliæ se suis sumptibus, recuperaturam Caletes, modò vrbs in sua potestate remaneret: cui Rex respondisse fertur, non agius se ferre Canis mortuum, quàm Caniculæ quod est prouerbium, de damno eodem à diuersis accepto, in quo non cadit electio. *Alia Gall.*

Rex Christianissimus collectis omnibus copiis Ambianos obsidet, & tandem post quatuor menses, illos sese dedere mortuo Hernando tello, ex ictu Bombardulæ, transuersis Syndonibus, quæ vallis obtegendis extensæ erant, nec quicquam proficere potuit Albertus Archidux, cum toto suo exercitu, qui ad miliaria duo prope Ambianos accessit, neque tamen ausus est in certamen cum Rege Christianissimo descendere: sed retrò in Arebates se auertit. *Alia Gall.*

In Britannia agitur de reconciliatione Illustrissimi Principis Ducis Mercæurij, cum Rege: sed ille cum multa postularet à Rege, nihil effectum est. *Eadem.*

Vigetur Ferraria valde magnis incommodis, cum cuperent subditi, suo Duce mortuo, redire in S. S. sedis subjectionem seu potius protectionem: sed contra retinebatur Cæsar Estensis hæres à defuncto Duce institutus ex asse interea Cæ-

farea

Anni
mundi.

5673

5685

Anno
Christi.
1597

1590

Anni
Christi.
1597Anni
mundi
5673

larea aditur Majestas, quæ testamentum quantum valere potuit roborat: ut scilicet aduentibus ipse Cæsar hæres potiretur: Ipse porro Ducatus suæ origini redderetur, id est sacre sedi.

Germanica & Italica Relationes.

Arctonautæ singulis diebus Februarij instanter laborâtes, animi gratia interdum se cursu saltu & iactu exercebant, ut lassatas aut fatiscientes corporum vires, ocio illo & veluti carcere domus nivosæ repararent. Et 16. die, qui dicatus erat bacchanaliorum festo, cuius à Nauarcho qui patronus dicitur, data est vini hemina, ut se liberior, recrearent. 12. autem die magnum quendam versum suæ domui insultantem captum & interfectum excoarunt & illius adipe fuso pro oleo in lampadibus vsi sunt, quod maximè eos iuuat, in tanta rerum omnium penuria, interea Paxemadio & aqua tenuiter victitantes, nisi si quando vulpes obesæ cepissent, quarum vulpina, ut optima ferina conuiuabantur egregiè. *Hollandica Relationes.*

Ordines Hollandici interea non cessabant cum Mauritio Hispanis insultare, & vice versa Hispani Mauntianis insidiabantur, nullo tamen hoc tempore, facto inter ipsos memorabili. *Hollandica Epistola.*

Toto reliquo vere, Arctonautæ eadem angustia detenti, contra vsos vegrandes dimicauere, Martio Aprili & Mayo, cum nihilominus semper instarent proreta, esse inde discedendum primo quoque die, & necesse illis fuit, ne tandem à bestiis ipsis deuorarentur, quandoquidem noctu totam domum glacie & niue obtectam ipsi vsi, magno cum periculo concuterent: neque eos quiescere paterentur, & alioqui asperitimum frigus continuum illos adeo vreret, in extrema etiam siti, cum illis esset glacies fusa pro potu subinde, nisi si quid vini eis nauarchus concederet: ut iam omnino vires deficerent vel robustissimos quoque. A deo que permulsi ægrotarunt nouo genere morbi, cum iecur vrinum ediscent, à capite ad pedes excoarabantur: tamen sanari sunt hoc vno remedio, ut patientiâ haberent. Nauarchus coactus tantis miseris, illos iussit scapham & nauculam, ut melius possent aptare: quandoquidem nauim suam à glacie marina liberari erat impossibile. *Hollandica relationes.*

Rex Christianissimus suis Ambianis potius, tandem concessit, post multas deliberationes vltro citroque admissas vtrique, & Dominus Sillerius Præses amplissimus, vir nobilitate generis, rerum experientia, & probitate vitæ supra multos commendabilis: & Regi ipsi apprimè charus & fidelis, in Flandriam abeat & ab illis hominibus condiciones suas expiscetur. *Acta Gall.*

Eodem anno ab Illustrissimo & Magnificentiss. Duce Venetorum & senatu reuocatur, Legatus Dodo Illustriss. & in illius locum, mandatur, Illustrissimus Franciscus Contatenus qui magno cū honore, & læticia Regis, fuit exceptus Parisiis. *Act. Gall.*

Clerus Gallicanus à Rege hoc anno rogatur, ut in se quod de Collegio sponderat conuerforum, recipere velint: in suo confesso, & de eo Rex ore proprio, mandatum dedit Illustrissimo D. Cardinali Gondyo, qui in eo præsideret, de quo postea variè deliberatum fuit. *Eadem.*

Arctonautæ Zemblæ nouæ Iunio mense, cum viderent soluta glacie, mare liberum sibi fore, tandem in illud sese dederunt, postquam suam scapham & nauculâ aptassent, quæ cum apertæ essent, mirum est eos id ausos fuisse: & magis mirum enatare potuisse. Tandem ergo conuasatis omnibus, in ipso articulo 14. Iunij sole Apeliotico, è noua Zembla discesserunt magna omnium læticia, etsi Vilelmus Bernardi filius, magnus Gubernator & Nicolaus filius Andreæ valde ægro ta-

1569

1560

rent, qui ambo excepti sunt partim, vnus in scapha, alter in naucula, postquam ipse Vilelmus omnem suam peregrinationem descriptam in chartula theæ sclopeti ad caminum domus suspendissent: vt si qui Tartari aut Moschi illuc appellerent horum omnium ne ignari essent. Ipse etiam Nauarchus, duo breuia suarum deliberationum, descripserat quæ omnes cum suis causis & rationibus subsignarant, & vnum scaphæ alterum ipsi nauculæ indiderat.

Cæterum quamuis ita parcè ac tenuiter se ibi sustentassent tamen supererant illis 13. dolia panibus plena, vnum caseo onustum, porcina dimidiata, duo doliola olei plena sex vini, vnum aceti, cum mercibus lanæ, lini, serici, & aliis, necnon duabus pecuniæ capsis. In quo & admiranda istorum hominum prouidentia, qui mari imperant: & suorum famulorum simul obedientia, in dedecus & probum multorum & Principum & subditorum, qui neque imperare neque imperari vnquam bene didicerunt. *Hollandica Relationes.*

Illustrissimus D. Legatus iussu suæ sanctitatis, necnon Regis Christianissimi rogatu, adit primum Picardiam & in vrbe S. Quintini subsistit: vt ibi responsum à D. & P. Reuerendo Generali Bonauæura Secusio, qui tunc à Catala Girone dicebatur, acciperet: & cum D. Sillerio communicaret. Tandem in vrbeculam Veruinum secedit, vbi demum post multas concertationes, pax conclusa fuit, Regi Christianissimo redditæ sunt vrbes illæ omnes, quæ hoc postremo bello in manus Hispanorum deuenierant, & tota simul Britannia cesserunt Hispani, metu scilicet Regis Bellicosi, qui nequaquam militia continua frangi vnquam posset. Tamen Cameracum vt neutrius Regni sed potius ciuitas Imperialis, ita relicta est vt prius in manu Episcopi & Ciuium sub amborum Regum protectione & tutela, nihilominus stante ibi præsidio Hispanico, cum propugnaculi esset deditio potius. *Alta Gall.*

In iis omnibus neuiquam iuuerunt Regem Caluinates, sed sibi quisque ipsorum pro maiori parte cauerunt, ne sua præsidia quicquam damni paterentur. *Eadem.*

Hoc anno missus fuerat Dux Luxemburgius Legatus Regis nomine, vt suæ sanctitati gratias ageret, & iam agnitum illius nomen pro Christianissimo continuaret in sacra sede. Orationem habuit Clariss. vir D. Brescius vir, in omni scientiarum genere exercitissimus. *Alta Gall.*

Arctonautæ residuo suæ glacialis nauigationis curriculo: suos ægros ambos amiserunt magno omnium desiderio, & subinde glaciem pro terra conscendentes, vt à fluctibus glacialibus se liberarent: & labore confecti & fame pereuntes, sua etiam naucula illisa glaciei durissimæ montibus, emenso itinere 383. millium in scapha & naucula apertis, tandem post multam desperationem. Cum etiam glacies dolia vini, nescio qua proprietate aperiret, & compages eorum solueret, vrsi item horribiles transuerso mari illis insultantes eos magis deterrerent, & ipsa etiam glacies quasi nutu quodam, sese vicissim solueret, & constringeret sub ipsorum pedibus, magno vitæ periculo, præterea eos 200. *Rusmarij* Elephanti marini impetierunt 21. Iulij die, vt neminem denique inuenire potuerint hominem, donec ad Angulum propugnaculi peruenissent, vbi Russos eosdem quos in transitu viderant, cognouerunt, & cum stomachace laborarent qui morbus est gingiuarum, eum protinus Cochleariæ herbæ esu facile sanarunt, certis etiam granis Ianthinis vt sunt loti arboris. Ac nisi à Russis quibusdam nauibus & Iaponicis adiuti fuissent, actum erat de illis, sed commodum Colam portū Vveygatzij maris famosum appulerat, Ianus filius Cornelij, qui alteram cum ipsis nauigationem susceperat, is ad eos Cola venit in scaphas & eis omnia necessaria subministravit, donec vnâ

tandem

Anni
mundi.
5686

5689

Anni
Christi.
1597

15600

Anni
Christi.
1597Anni
m d
5686

tandem in Amstredamum peruenissent 1. die Nouembriis magna omniū admiratione vbi festiuiter à Nassauio Comite excepti cum Danię & Nordvegię Cancellario, & aliis Magnatibus viris, hanc gloriam ab omnibus reportarunt, vt penetrato Septentrione, viam maris illius supra omnem cōspēctum solis aperirent, & angulos cuiusque sinus Nassauiano Auriacensi & Hollandico nomine insignirent. Nullum alioqui profectum hinc retulerunt, nisi quod dentes Rosmarium pro ebore, & lapides quosdam pretiosos in Septentrione inuentos promerati sint, vndecim tantum ex tota navigatione redierunt sub Iacobo Heemskerckio Nauarcho præstantissimo. *Hollandicę Relationes.*

ANNVS D. M. D. XCVIII.

Hic annus faustus felixque Galliarum lamentabili Regno exitit, quod post tria integra lustra, non cessauit valde turbulento rerum omnium statu, bellis, stragibus, urbium direptionibus, & aliis innumerabilibus malis conquassari fame peste, ac belluis immanibus, sed nunc Dei misericordia, sub bono & felici Regis Christianissimi in gratiam sacro-sanctę sedis & illius obedientiam reditu: auspicijs ductu & benedictione sacra Clementis viij. Clementia diuina Clementissimi pace potitum est, & iam nunc in pristinum splendorem nulla alia expectatione restitutum. Est enim illud huic Regno & suis veris & legitimis incolis priuatum, vt nunquam frangi vel ad extremum Spiritum nequeant: statim vero vt illis affulsi lux, pax, & tranquillitas, omnis statim mali præteriti, omnis odij omnis rancoris obliuiscantur. Et quod lilij flos nunquam flaccescat, argumento est, illud cœlitus ab Angelis fuisse nostris Regibus, ab antiquo traditum insigne liliorum, cuius candor permaneat immaculatus.

Concluditur eodem anno coniugium Augustissimi Philippi Hispaniarum Principis, cum Archiducissa Maria filia Archiducis Grassij: sed illa priusquam duceretur ab illo, mortua est. *Relationes Germanicę.*

Iam conclusum erat alterum coniugium Infantę serenissimę clarę Eugenię, cum Alberto Archiduce Austriaco, totius Flandrię & Burgundię futuro præfecto, tunc autem apertè innotuit, nunciumque Cardinalatui remisit, ac in illius locum præest rebus Flandricis, Illustrissimus Cardinalis Andreas Austriacus. Ipse autem Albertus cogitat in Hispaniam & profectionem parat. *Flandricę.*

De rege Christianissimo actum est, vt ipse etiam vxorem duceret, sed hoc in aliud tempus dilatum est, dum dispensationem necessariam à sacra sede obtineret. *Acta Gall.*

Turcę & Hungari magnis conflictibus sese mutuo infestant, & pergit Translyuanus Turcę Belligerare. *Turcicę Relationes.*

Ferrariensis obsessio apparatus, vt redeat in sacre sedis obedientiam cum sit illius feudus, & Cæsar Estensis ius suum tutari conatur. *Ital.*

Coniugium sororis Regię Catharię Illustris. vtriusque Regni Francici & Nauarrici vnica cum Illustrissimo Principe Marchione Lotharingi Dupontio, bonis auguriis continuatur. *Acta Gall.*

Iauarium Turcę propugnaculum à Baronibus Schuarzemburgio, Palsio, & Nadasto capitur, Idque industria Galli cuiusdam Campani, cum crepitaculo quo disiecta est porta urbis, & aditus patefactus, periere 600. Turcę in eo conflictu, cum ipso Sangeaccho & præterea trecenti se in phornice vbi pulueres pyrij asseruabantur, maluerunt cōcremare subiecto igni, quàm in manus Christianorum venire. Numerus

Clemente VIII.
Summo Pontifice.
Rodolpho Imperatore.
Henrico III.
Christianissimo Fran-
cię & Nauarrę Rege.
Philippo II.
Rege Hispaniarum Ca-
tholico.
Jisdem aliis Regibus
& Principibus.

1600

5600

ingens Bombardarum maiorum ibi inuentus est. Filius & dux
 filia Sangiachi abducti sunt in captiuitatem. Præsidia vici-
 na Tortis & Sammartini Miretis, Itemque Temessuar, & alia
 à Turcis derelicta fuerunt id contigit 28. Martij & publica-
 tum magna lætitia ignium festorum Pragæ 6. Aprilis Campa-
 nus ille ingentibus honoribus & donis affectus ab Imperatore
 qui etiam illum, equestri honore decorauit, ibidem magnus
 thesaurus inuentus fuit. Cecidere Christianorum octingenti
 ferè. *Relationes Germanicæ à Cajetano ex Germanico idiomate in
 Gallicum conuersæ.*

Rex Christianissimus Nanetes proficiscitur, Britanniam re-
 cipit. Cæsarem Filiolum gubernatorem creat & instituit.
 Ibidem mense Aprili desponsationem comptomittit eiusdè
 Cæsaris, cum Filiola Ducis illustrissimi Mercœntiani, quæ
 futura est ditissima, & ad quam videtur magna illa hereditas
 Britannicæ Illustrissimæ domus Marriguæ deuenire posse.

Ibidem Rex in Consilio suo, vt Catholicam religionem
 suam, vbi deest reponeret, Edictum facit, quo iubet eam
 vbique restitui. Et Caluinitis libertatem suam præsentam vt
 superioribus prædecessorum Regum Christianissimorum
 Edictis obtinuerant, id autem rex ita statuit, vt tumultu &
 seditionum ansam omnem præcidat, & omnes in officio cō-
 tineantur. *Acta Gall.*

Rex Christianissimus à Britannia redit victor omnium qui
 contra se extiterant, tumultum & ouans, cum pace sibi red-
 dita, vti iam prius Ambianis recuperatis Parisiorum urbem
 ouabundus intrarat, sine tamen sumptuosiore pompa. *Ea-
 dem.*

Facinus accidit memorabile in Regno Neapolitano, vt
 quædam mulier procax & libidinis impatiens, Cancellarium
 Regni senem venerabilem Appianum Boysium, virum do-
 ctissimum maritum suum veneno tollendum procurarit: per
 quendam Talleyrium ignobilem & è terra natum adolescen-
 tem haud frugi, cuius iam nefario concubitu potita fuerat.
 deinde cum maritum sibi alterum dari Talleyum, pater Do-
 minus Alexander Buringellius illustris eques, ob vilem ipsius
 prolapiam, specie seruiti blandioris eundem potu inficit fi-
 lia detestanda, nec eo sibi facit satis, donec sororem & ipsius
 duos liberos parente orbos vtròque, postquam illa mortua
 est pariter veneno iustulisset. Ac demum nemine contradi-
 cente, vt domina rerum Talleyrium adulterum & infectorem
 sibi ne quicquam reliquis affinis reclamantibus, copulare
 ausa est. Qui genio indulgens, cum illa eo usque simulates
 exerceret, vt tandem ambo omni scelere suo cuiusque publica-
 to, dignam suis meritis mortem passi sunt, iudicum senten-
 tia. *Relationes Italicæ.*

Aliud scelus etiam est relatam, tanto horribilius quanto
 magis intulit creatori contumeliam, tale est. Cum in Iapone
 multi illustres viri & zelo diuino percipi patres iam inde vs-
 que à primo illius regni ingressu, per Patres Iesuitas, multum
 prædicando Euangelio insudarint & multum fauente nu-
 mine profecerint, anno superiore accidit, vt lex religiosi P.
 P. ordinis B. Francisci obseruantinorum, ibi iussi sint ab illo
 prædicandi Euangelij officio abstinere: nec tamen ei manda-
 to præstare obedientiam voluerint. Quabacondonus quem
 Combachum corruptè appellamus, is est Iaponis Imperator,
 iussit eos crucifigi in Langazacho vrbe præcipua, & cum eis
 20. Iaponenses idem martyrium subire malentes, quàm à fide
 Christiana deficere. Cum ergo essent ad supplicium rapiendi
 à Fossambro adulate & prætor maleuolo, qui hoc Qua-
 bacondono suaserat, quia scilicet, Christiani facile Imperium
 Regis Hispaniarum essent in Iaponem traducturi, à quo
 mittebantur, vna cum ipsis è vulgo & nobilitate Iaponenses

quingenti

Annus
 mundi.
 5686

5689

Annus
 Christi.
 1587

1560

Anni
Christi.
1597Anni
mundi
5686

quingenti martyrium ultro postulabant, ac inter eos Nobilissimus quidam iuuenis, cuius pater cum Quabacondono valde esset familiaris, ab illo supplicium hoc differre statuit, ea lege ut ex quingentis, quos iussit cum religiosiis, per Vzacam Zabaiaam & alias vrbes traduci, in Langazachum & ibi omnes crucifigi: æquum enim esse, aiebat impius tyrannus, ut qui crucifixum prædicarent tam beatum, ipsi eadem beatitudine fruerentur. Constantissime animas pias, Christo Domino reddiderunt 14. Martij die, omnia in contemptum, fidei Evangelicæ, cum à 2. Ianuarij expressè in eum diem distulissent quia inquebant, prædicassent 14. mensis primi Christum saluatorem crucem pro salute humani generis subisse. Acciderunt varia cœlitus signa. trabs ignea, in tres diuisa, & coruscus aer eo die sine causa, ut ipse Quabacondonus attonitus subisterit, & alij religiosi iam non desistunt vacare diuinis officiis. *Relatio Hispanica Dom. Francisci Telli Gubernatoris Philippinarum.* Ait illud 1597. cōtigisse, sed ad nos nisi hoc anno. 1598. sua relatio peruenire non potuit.

Et quia maior certitudo historiarum ex circumstantiis innuitur personarum, nomina Religiosorum hæc sunt F. Petrus Baptista Commissarius & superior, F. Martinus de Aguirè, F. Franciscus Biancus, F. Philippus, F. Consaluus, & F. Franciscus Desammiquel. Illius autem aulici gratiori Quabacondono, qui vitam huius deprecatus est, nomen fuit Gymnia.

Mensis Iunij. 21. Parisius Rex Christianissimus pacem inter se & Catholicum Regem factam approbavit in æde maiore Diuæ Virginis, atque ita Illustriss. D. Legato, promissit sanctè, nomine Pontificis. Aderant primates Regni & Prælati ingenti numero, magna pompa, cuius ordo & ritus describitur ornatè à C. Palliotto Parisino. Aderant pro rege Catholico Dux Dascotius, Admirallius Aragonum, Comes Arembergæ. D. Ricardottus præses & caput Consilij Hispaniarum in Flandria, & D. Lodoicus de Veyres Secretarius Itatus Hispaniarum. *Tractatus pallioti Gallicus.*

Aliud exemplum lamentabile cuiusdam puellæ hoc anno accidit, ut cum illa fœtum peremisset tegendæ turpitudinis causa, postea tanta pœnitundine affecta est, ut etiam ultro pœnas de se sumi postularet, quod luctuosissimum Parij honestissimo Cui Mediolanensi, de vnica filia, tragicum hoc viri-que funus extiterit. *Relatio Italica.*

Irlandi iterum nobilissimam Anglorum pubem ad 3. milia perimunt, & ferè tota sua Insula extrudunt. *Anglica.*

Multa oppida Mauricius Comes Nassauuius inuadit. *Flan-
drica.*

De Buda & Offen relatū est, à Christianis interceptas fuisse, ut iam Turcæ imperium valde collabefactum videatur. *Turcica
relationes.*

Sanctissimus Dominus Papa, totam huius anni ætatem Ferrariæ degit, postquam illam urbem Illustrissimus Dominus legatus Aldobrandinus recepisset: & ita consilio amicorum Cæsar Estensis, gratiam sacro-sanctæ sedis iniens, suo Ducatu Mutinensi & Carpiorum contentus esset, quæ ad se ex testamento Defuncti Ducis Ferrariensis, Imperatoris iudicio pertinere dicebantur, & quorum ei inuestituram Imperator concesserat, relicto feudo Ecclesiæ ipsò Ducatu Ferrariensi, in manu eius. *Italica relationes.*

Tartari & Persæ coniunctis viribus Turcæ insultant, silente Moscho, & de ea rebellione, sibi gratulante, quod etiam Poloni Legati ut mandatum fuerat, otiosè spectabant: sicut in Moschorum secum dissidio Turcæ spectatores ferari videbantur. In quo apparet non insula esse istorum hominum ingenia. *Turcica relationes.*

Rex Christianissimus honorificè apud se Legatos Catho-

1600

5600

Anni
Christi.
1597

Anni
mundi
5686

ipso facto aperte demonstravit. *Anglij Sabaudici nobilis Epistola.*

Simile est quod Parisiis pſea dominiſtri Thylænum ſubmiſerunt, qui cum D. Ebroicensi Reuer. Episcop. conferere manus ex ſcriptura, quod Ebroicensis auxit gloriam, pſeudo-ministrorum fraudem vſitatum detexit, & Parisiis doctiſſimas conciones Ebroicensis procuravit. *Act. Gall.*

Tunc etiam ita Illuſtriſſimus & Pientiſſimus Princeps Sabaudie rem ſacram promouit, vt pſeudo-Miniſtri Geneueſes, compromiſerint ſe diſputaturos, cum bona venia Ducis Illuſtriſſimi, de ſumma rerum, quæ inter Catholicos & Proſtantes vt vocant, controuertuntur. Illis conceſſit diploma quale petierunt, ſalutis conductus, vocant, eſt propriè loquendo fidei publicæ ſecuritas propria manu ſubſignauit, ſigillo confirmauit, & à ſecretario ſuo viro meritiſſimo D. Roncas, iuſſit publicari. *Idem Diploma.*

Archidux Austria ſuum affinem Andream Illuſtriſſimi Cardinalem Austriacum in Flandria Gubernatorem ſuo loco conſtituit. *Eadem continuatio.*

Rex Chriſtianiſſimus ſuis palatiis exædificandis incumbit, & Gallie tam bene illi à pace fuit vt iam ſibi videretur nihil mali paſſa. *Acta Gall.*

Lutherani ex Stiria Ferdinandi Archiducis edicto expelluntur. *Acta Gall.*

Bergam clarigat Ammirallius Arago ſed fruſtra. Et cùm veniſſet Archidux Albertus Auguſtæ vindelicorum, Hiſpani Brugis domum Comitis diripuerunt, & ipſum Comitem interfecerunt. *Eadem continuatio.*

Alia multa oppida capit Ammirallius, cùm interea bellum inter Archiducem Carolum Austriacum & Regem Polonum Sigismundum, reſuſcit: & poſt conflictum aliquo modo reconciliantur iterum. *Polonica.*

Rex Hiſpaniarum Philippus III. prius Carolus Laurentius dictus nouum ſibi conſilium deligit. *Hiſpanica.*

Hiſpani ad Bredam funduntur. *Flandrica.*

Turci Groſſuardeno incumbunt, & ad Offenum urbem munitiſſimam id eſt Budam dimicant cadentibus mille Turcis, Chriſtianiſ vero 300. *Turcica relationes.*

Tota Italia, Philippo Regi Hiſpaniarum 2. iuſta perſoluuntur, & Philippus 3. acclamatione fauſta recognoſcitur. *Italica.*

Patres Ieſuite nullum non lapidè mouer, vt Aſeſtum Parlamenti Pariſienſis de medio tollatur, quod erat contra ſe & contra Illuſtriſſimum D. Tornonium ſua cauſa aut ſaltem ne executioni mandetur, apud Sanctiſſimum Pontificem intercedunt. Et regi Chriſtianiſ. de eo ſupplicant. *Acta Gallia.*

Rex Hiſpaniarum ſororem ſuam deſponſatæ Archiducis deſunctæ ducit uxorem, & illi obuiam mittit ſummus Pontifex munus verè ſua ſanctitate dignum, ad 100000. aureorum.

Chriſtiani Buda diſcedunt. *Turcica relationes.*

Rex Hiſpaniarum maiores copias in Irlandiam mittit, quæ etiam Reginam Angliæ adorirentur. *Eadem continuatio.*

Arago Ammirallius & Mauricius Comes, ſeſe mutuis ſtrategematis fatigant, obſidendo & interceptiendo, & inuicem dimicando & recedendo, cùm vterque alterum metueret. *Flandrica.*

Rex Poloniz Daniſcum venit, & inde in Poloniam redit. *Polonia.*

Regina Hiſpaniæ venit Ferratiam, vbi ingreſſu Regio magna celebritate à ſanctiſſimo Pontifice recipitur. *Italica.*

Eodem & Archidux Albertus Mantuam veniunt: vbi Dux Mantuæ pompa magna eam perinde excipit. *Eadem.*

Sanctissimus Pontifex confirmatis Ferratiz privilegiis, & tributis gabellæ quam vocat sublati è medio, Bononiam reuertitur mense Nouembri. *Eadem.* Anni mundi. 5686

Regina Angliæ, cum audisset pseudo-Ministram debacchantem in Papam, qui eum vocaret Anti-Christum. Post suam declamationem vetat illi palam ne id deinceps audeat: illum quem diceret Anti-Christum, esse virum se probiorem. *Relatio verissima Anglicana.*

Hispani oppidum vocatum Holtz capiunt, & stragem in ordines edunt. Item Dulmam & Halteram inuadunt. *Flandrica.*

Rex Christianissimus Sillerium mittendum deliberat Romam, ut sanctissimum Pontificem de matrimonio suo consulere. *Acta Gall.*

Hoc mense Decembri 17. Cardinales creati sunt, inter quos duo Galli Illustrissimi D. D. Doussat Rhedonensis Episcopus, & Illustris. D. D. Desfourdy Archiepiscopus Butdegalsis *Italica.*

Regina Hispaniarum proprio Sancti Andree die, Mediolanum venit, cum qua Illustrissimus Cardinalis Aldobrandinus, Archiducissa Regine mater, & Archidux Albertus regio apparatu ingrediuntur. *Italica.*

Hispani Olissen oppidum obsident, & Bredam inuadunt, & cum Auespurgio, Alenium expugnant & Sasseburgum expilant: viceversa Mauricius Comes inuadit Seuenaram Suefdem & alia. Item fertur Hispanis Capientibus Calcar urbem, simul, visum demonis spectrum cum ipsis militibus. *Flandrica.*

Magna inundatio Tiberis Romæ contigit, magna iactura totius urbis, ut soli montes ab ea fuerint immunes, sanctissimo Pontifice lachrymis & precibus Deum inclamante in subsidium. Et denique omni cura & sollicitudine verè pastoralis omnibus rebus providente. *Italica.*

Accidit initaculum memorabile, cum iaceret Sancti Bartholomæi corpus, in Ecclesia fratrum Capucinarum in insula Transyberina, & ipsa tota Ecclesia fluctibus mergeretur: tamen non potuit aqua, certa quantitate palmorum in locum sacrum venerandi corporis penetrare, quod est magnū argumentum in veneratione reliquiarum sanctarum contra istos pessimos balatrones blasphemos, qui reliquiis sanctorum venerandis, omnem dignitatem abrogant. *Italica relationes.*

A N N V S D. M. D. XCIX.

ORDINES Antuerpiæ insultant, & Balagnius insidius conatur suum olim Cameracum recipere frustra. *Acta Gallia.*

Rodolphus Bannum in Ammirallium Aragonem promulgat. *Continuatio.*

Vosauia vel Ficelia Treuitorum oppidum ab Ammiralio cogitur suos prædicantes abdicare, & spirituales ac religiosos eorum loco recipere, deinde capit urbem Gocham, & ad Colonienfes de statu rerum scribit. *Eadem continuatio.*

Vltimo Ianuarij die; Catharina Illustrissima soror Regis Christianissimi vnica, nubit Illustrissimo Principi Lotharigo Marchioni Dupontio, post multas dilationes, Rege ita volente quauis illa in suo ritu, Calvinicæ opinionis permaneret: tamen non deest spes magna illam breui Catholicam fore, faxit Dominus. *Acta Gall.*

Nono Februarij Infanta Domina Flandriæ proclamatur apud Batauos, & vbiq. *Flandrica.*

Ad diem Bacchanaliorum ut vocant, fuit Edictum de religione prætenfa Parisiis promulgatum iubente Rege, postquam multas de eo cōsultationes Augustissimus Senatus iniussit:

Eodem

Pontifice Clemēte VIII.

Imperatore Rodolpho.

Henrico III.

Christianissimo Franciæ & Navarra Rege.

Philippo III.

Rege Hispaniarum Catholico.

Jisdem aliis omnibus Regibus & Principibus.

Ann.
Christi.
1597Anni
mundi.& Regi ut assolet, quàm multa secutura esset incommoda: significasset. *Acta Gall. Edicti ipsius promulgatio.*

5686

Regina Hispaniæ cum Archiduce Ianuam, deinde mari Hispaniam magna peti felicitate. *Continuatio.*Milites tumultuati Antuerpiæ, qui mos est Hispanorum: ab ea discedunt in Galliam ubi diu manet Regis Christianissimi permissu. *Eadem. Acta Gall.*Hispani ad Bredam funduntur à quodam Mauriciano Franco. *Flandrica.*Irlandi Hispanos admittunt, & Anglos magna multitudine prostrata repellunt. *Anglica.*Intercipiuntur literæ & Legati Ammirallij ad Casarem, ab ordinibus. *Flandrica.*Illustrissimus Cardinalis Andreas Austriacus præsidia remisit & firmat. *Eadem.*

Hoc anno prodit liber impius & blasphemiarum plenus, cuiusdā Mornæi Plessiaci nobilis Galli nomine inscriptus hoc titulo, Gallicè. *De l'institution Usage & doctrine du saint Sacrement de l'Eucharistie en l'Eglise ancienne. Ensemble comment quand & par quels degrez, la messe s'est introduite en sa place. Le tout en 4. livres.* Deinde suos ipse titulos iactat. Tale est hominis illius ingenium, ut cum offendat aliquos Latinos scriptores, qui eiusmodi aliquem librum ediderint: eum gallicum factum, & aliqua methode sua propria variatum pro suo inuento plebi ignaræ Calvinitarum obtudat, quod etiam apud Pseudoministros, male semper audiuit, veluti libellus de ecclesia, cum fuisset Londini à Gallis pseudoministris præside Feugueræo pseudoministro diuturnis disputationibus elaboratus: ipse eum libellum pro suo venditavit. Idem de hoc animadvertunt docti ab illo factum, cum libellum Herbstkerkij istius argumenti offendisset ipsum è Latino transtulit paucis mutatis. Eadem censura plarique pseudo-Ministri Bearnenses, in eum egerunt authore Bordenauio vno ex illis, circa suum de veritate libellum. Quod rescuerint à quodam Flandro fuisse ex Gallatino, Seboino, Pomponatio, & alis excerptum, quem Mornæus perpolierit. Aduersus hæc omnes impietates scripsere multi. contra blasphemias de Missa Sacrosancta, primus omnium D. Bulengerus Regius eleemolynarius & Ecclesiastes doctissimè. Post modum secuta prima suorum errorum detectio, per quendam Canonicum Vastensem. Tandem inuentarium confectum est per P.P. Iesuitas Burdegaleses, qui doctorem Equitem pudecerunt, & spes est ut aiunt ad meliorem frugem rediturus. Faxit Deus. Sacratissima facultas 2. Iunij in eum censura animadvertit. Et pio zelo Tribunal Regium Castelli Parisiis librum ipsum igni damnavit cremandum, quod est etiam executioni mandatum. Quamvis in ipso articulo prouocant nonnulli ad senatum Augustissimum mercatorum librariorum nomine.

*Acta Gall.*Magnus percerebuit rumor de Beza Geneuensi, quod vellet in Gremium S. Matris Romanæ Ecclesiæ redire. *Relationes Lugdunenses.*

5689

Hoc ipso mense Augusti 1599. dicuntur Hispani in Angliam penetrasse, portibus aliquot occupatis. *Rumores.*Tota ætate Rex Christianissimus in eo fuit ut suum Salassiorum Marchionatum recuperaret à Duce Sabaudie iudice sanctissimo Pontifice qui fertur ob id, & propter matrimonium Regis Christianissimi quatuor Illustriss. D.D. Cardinales designasse, qui in Franciam veniant, & de re tota inquirant diligentius. *Italica relationes.*

Interea rediit ob id ad Regem Generalis Reuerendiss. nunc Illustrissimus Patriarcha Constantinopolitanus.

1600

Cum esset Parisiis Gabriela Vestree Ducissa Belfortensis, belle se habens, ipso Iouis sancti die post tenebras, quo illa se in Sancti Antonij edem contulerat, subito morbo gravissimo correpta est, quo ad diem Sabbathi, animam reddidit. Nam cum esset gravis, non potuerunt ei remedia fortiora adhiberi. Invenit etiam fetus mortuus, in utero, utriusque & matri & foetui eadem iusta peracta sunt. *Acta Gall.*

Instabat apud sanctissimum Pontificem D. Syllerus Regis Christianissimi Legatus, de dissolvendo Regis ipsius & suae uxoris Illustrissimae Margaretae Valensiae coniugio, de quo adhuc sanctissimus Pontifex, ob difficultatem rei, cogitat regi facere satis salvo Sacramenti honore. *Ital. relat.*

Indieuntur à rege Christianissimo comitia Regni, Blasiis urbe Regia, ubi Rex de omnibus esset deliberaturus ex lege antiqua Regni, ubi Illustrissimus vir, Philippus Huraldus magnus Franciae Cancellarius, cum in Comitatu suum Chyvernium secessisset, subitanea morte, ex hoc saeculo migravit, magno totius Regni damno, cum esset ille rerum Gallicarum consultissimus & in omnes eventus paratissimus. Id accidit mense Iulio. *Acta Gall.*

Eodem mense Parisiis celebratae fuerunt exequiae, defuncti Regis Philippi secundi Hispaniarum, in aede maiore Divae Virginis. Aderat Illustrissimus Princeps Condæus. Henricus Protoprinceps, Galliarum, & primus Franciae par. Item Illustrissimus Princeps Dux Mompenserius sanguinis Princeps 4 aliis absentibus. *Acta Gall.*

Adfuit etiam Dux Illustrissimus Namoursus suo ordine, & alij magnates Regni, Marchio Nobilissimus Pisanensis. Pro Rege Hispaniarum adfuit Illustrissimus Dux Mendoça, in idipsum expresse Legatus. *eadem.*

Omnia summa cum pompa & magnificentia peracta sunt ut decebat tantum Principem, cuius memoria, ob reductionem tot populorum Peruvianae regionis, ad fidem Catholicam praecipue est in omne aevum commendabilis.

Cum haec absolueremus relatum nobis à Lusitano, quandam nobilem Abbatissam in Hispania expirasse sanctitate Illustrissem, quae vixerat 100. annos. Quidam rumor aliunde, quod in Memphi apud Aegyptum sit Philosophus fere tercentenarius. Fides horum est penes suos authores.

Hoc ipso mense à sanctissimo Pontifice, indictus & publicatus est annus maximus Iubilaeus in annum proxime sequentem 1560. faxit Pater omnipotens in cuius manu sunt tempora & momenta, ut hoc exacto miserrimo saeculo quod haere scilicet dici potest, voluatur illud sequens ea gratia & felicitate, ut saeculum conversionum dici debeat in Christo Domino nostro Iesu, Divae Dei Genitricis perpetuae Virginis B. B. Petri & Pauli Apostolorum, & omnium Coelicolarum intercessione & meritis. Amen.

Quidam Capitaneus Hispanus, ab ordinatis militibus interceptus trucidatur. Comes Fridericus Bergensis funditur, & Busquoyus. Itidem Comes profligatur & funditur magno istorum successu, & alij etiam apud Coloniam fugantur. *Flandrica.*

In Regno Galliarum Paulatim urbibus praesidiariis Calvinitarum, Sacra Missa restituitur. Rupellae id factum à D. R. Episcopo Xantonensi mense Iulio. *Idem. Acta Gall.*

Dux Illustris Ioyose, cum videret res Ecclesiae esse in tuto, & se saluti consulere, admirationem de se praebuit plane divinam, ut nimirum sicuti tunc Capucini habitu exuebat, pro Ecclesiae libertate iocunda, ita nunc contempto mundi fastu, abiectione omni aulicae pompa, Parisiis apud Capucinos sese recepit, ubi a patribus reconciliatus fuit, & deinceps à suggestu sacro, ediciones fidei, & doctrinae plenas magno omnium applausu, habere pergit ad ordinis illius sacri decus, & vitae exemplaris commendationem Illustrissimam. *Laus Deo.*

Anni
mundi.

5686

Anni
Christi.
1597

5689

1590

Conclusio Appendicis.

Aque hæc erant grauissimorum virorum iudicio addenda ad seculum 16. quod D. Genebrardus .A. 1584. terminarat. In qua quidem additione constat omnia, circa doctrinam Ecclesie fuisse continuata. Per multos viros pios & doctos hoc tempore extitisse. A quibus Ecclesia defensa sit & doctrina illius. Inter eos eminent Illustrissimi D. D. Cardinales Reuerendissimus D. Bellarminus. Inter P. P. Iesuitas præstantiss. D. Baronius, Reuerendissimus Episcopus Vascensis Eborensis, Episcopus Carnotensis Thuanus P. à Valentia, P. Costerus abbreviator Bellarmini. P. Hayus. P. P. Burdegaleses & alij plerique. Inter Doctores Sorbonicos F. Iordanus Professor Hebraicæ lingue Regius. P. Feuardentius Franciscanus. D. d'Adraus & P. De Cueilli doctores Sorbonici, qui de nouo ipsam glossam Ordinariam emendarunt & auxerunt. Et alia multa ediderunt opera. Bulingerus eleemosynarius Regius. Inter seculares Clarissimus vir D. Raymōdius Consiliarius Regius Burdegalesis. Spōdanus vterque. Ambo Consiliarij Regij in statu Nauarra, & libellorum supplicum magistri. Doctissimus vir D. Dormet Vindocimensis. Comptus & eloquēs D. Reboul. & multi alij. Inter quos ego postremus Cajetanus quantam ego potero, adhibebo curam & diligentiam, ut illam victtricem Spartam, quibuscunque potero amuletis contra hæreses ornem, in subsidium eorum, qui facili nimis se abuti sinunt. Cuius quidem Spartæ moenia sese tantum extendunt, quantum piorum doctorum & sapientum ingenia & doctes prouchi possunt. Eorum omnium opera de his abundè restantur.

FINIS.

Laus Deo & Agno cum Sancto Spiritu, & Septem Spiritibus ante thronum cum virgine Dei para, & omnibus sanctis. Amen.

CATALOGVS PAPA RVM, In Appendice.

			An.	Mēl.	Dies.
1585		Gregorius	13.	12.	11.
1585	235	Sixtus	5.	5.	4.
1590	236	Vrbanus	7	0.	0.
1590	237	Gregorius	14		10.
1591	238	Innocentio	9.		1.
1591	239	Clemens.	8.	8.	6.

Nunc sedens, quem Deus protegat, & in annum proximum Sacrosancti
jubilei, Benedictione omni cælestium donorum impleat: à quo etiam in
totum genus humanum diffundatur Dei gratia, pro exaltatione
S. Romanæ Ecclesiæ, in salutem omnium, omni sublato
hæreseōm omnium errore. Per Christum
Dominum nostrum. Amen.